

System płatniczy w Polsce

Opracował:
Departament Systemu Płatniczego NBP

Telefon (22) 653 19 87

Fax (22) 653 28 90

Projekt graficzny:
Oliwka s.c.

Skład i druk:
Drukarnia NBP

Wydął:
Narodowy Bank Polski
Departament Komunikacji Społecznej
00-919 Warszawa, ul. Świętokrzyska 11/21
www.nbp.pl

© Copyright Narodowy Bank Polski, 2002

Spis treści

Przedmowa	5
Lista skrótów	6
Wstęp	7
1. Aspekty instytucjonalne	8
1.1. Ogólna struktura instytucjonalna	8
1.2. Rola Narodowego Banku Polskiego	9
1.2.1. Nadzór nad systemami płatności	10
1.2.2. Działalność w zakresie systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	10
1.2.3. Operacyjna rola Narodowego Banku Polskiego	10
1.2.4. Współpraca z innymi instytucjami	11
1.3. Rola innych instytucji prywatnych i publicznych	11
2. Formy rozliczeń pieniężnych wykorzystywane przez podmioty niebankowe	13
2.1. Płatności gotówkowe	13
2.2. Płatności bezgotówkowe	13
2.2.1. Polecenie przelewu	13
2.2.2. Czeki	14
2.2.3. Polecenie zapłaty	14
2.2.4. Karty płatnicze	14
2.2.5. Instrumenty pocztowe	16
2.3. Rozwój instrumentów płatniczych w ostatnim okresie	16
3. Rozliczenia międzybankowe i systemy rozrachunkowe	17
3.1. Ogólna charakterystyka	17
3.2. System rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym	18
3.2.1. Zasady funkcjonowania	18
3.2.2. Uczestnictwo w systemie	18
3.2.3. Rodzaje przeprowadzanych operacji	18
3.2.4. Funkcjonowanie systemu	18
3.2.5. Środowisko przetwarzania transakcji	19
3.2.6. Procedury rozrachunku	19
3.2.7. Ryzyko kredytowe i ryzyko płynności	20
3.2.8. Polityka opłat	20
3.2.9. Dane statystyczne	21
3.3. Systemy płatności detalicznych	21
3.3.1. Systemy rozliczeniowe dla transakcji kartowych	21
3.3.2. Systemy rozliczeniowe detalicznych instrumentów uznaniowych, obciążeniowych oraz czeków	21
3.3.2.1. Struktura organizacyjna	21
3.3.2.2. Uczestnictwo w systemie	21
3.3.3. System SYBIR	22
3.3.3.1. Rodzaje obsługiwanych transakcji	22
3.3.3.2. Środowisko przetwarzania transakcji	22
3.3.3.3. Procedury rozliczeń	22

3.3.3.4. Polityka opłat	23
3.3.3.5. Dane statystyczne	23
3.3.4. System ELIXIR	23
3.3.4.1. Rodzaje obsługiwanych transakcji	23
3.3.4.2. Środowisko przetwarzania transakcji	23
3.3.4.3. Procedury rozliczeń	24
3.3.4.4. Polityka opłat	24
3.3.4.5. Dane statystyczne	25
3.4. Rozwój w najbliższym okresie	25
4. Systemy rozrachunku papierów wartościowych	26
4.1. Obrót	26
4.1.1. Podstawy prawne	26
4.1.2. Struktura instytucjonalna	26
4.1.3. Aspekty operacyjne	28
4.1.3.1. Giełda Papierów Wartościowych	28
4.1.3.2. Elektroniczny system obrotu CeTO	28
4.1.4. Rozwój w najbliższym okresie	28
4.2. Rozliczanie	29
4.3. Rozrachunek	29
4.3.1. Podstawy prawne	29
4.3.2. Podmioty świadczące usługi rozrachunkowe dla papierów wartościowych	29
4.3.2.1. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych	29
4.3.2.2. Narodowy Bank Polski	30
4.3.3. Nadzór	30
4.3.4. Aspekty operacyjne	30
4.3.4.1. System KDPW	30
4.3.4.2. SKARBNET	32
4.3.4.3. SEBOP	34
4.4. Wykorzystanie infrastruktury papierów wartościowych przez Narodowy Bank Polski	35
Załącznik 1	
Dane statystyczne dla Polski	36
Załącznik 2	
Porównawcze dane statystyczne dla krajów akcesyjnych	48
Załącznik 3	
Metodologia danych statystycznych	82

Przedmowa

Znaczenie systemów płatności i systemów rozrachunku papierów wartościowych dla sprawnego funkcjonowania sektora finansowego i pośrednio dla całej gospodarki jest coraz powszechniej dostrzegane, a podejmowanie działań, mających na celu minimalizowanie ryzyka występującego w tych systemach, jest jednym z podstawowych zadań banków centralnych. Niezwykle istotnym czynnikiem w realizacji tego zadania jest posiadanie szczegółowych danych o poszczególnych systemach. Źródłem tych danych są m.in. publikacje Europejskiego Banku Centralnego, które pozwalają również na porównanie stopnia i kierunków rozwoju tych systemów w różnych krajach.

W 1999 r. Europejski Bank Centralny opublikował pierwszy raport, opisujący systemy płatnicze krajów ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej, tj. Bułgarii, Cypru, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier. Narodowy Bank Polski znalazł się w gronie banków centralnych zaproszonych do przygotowania tego raportu, a konkretnie rozdziału opisyującego polski system płatniczy. W sierpniu 1999 r. Narodowy Bank Polski wydał publikację „System płatniczy w Polsce”, która była polską wersją rozdziału zamieszczonego w tym raporcie.

Polski system płatniczy, podobnie jak systemy płatnicze innych krajów, podlega ciągłemu rozwojowi i modernizacji. Szczególnie dużo zmian zaszło w ostatnich trzech latach, co było efektem przyspieszenia prac mających na celu dostosowanie się do wymogów związanych z przyszłym uczestnictwem w Unii Europejskiej. Rozwój nowoczesnego i bezpiecznego systemu, opartego na efektywnej infrastrukturze rynkowej, niewątpliwie sprzyja rozwojowi rynków finansowych oraz szybkiej integracji w ramach UE. Biorąc pod uwagę intensywne prace, które zostały wykonane w tym zakresie w krajach ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej, Europejski Bank Centralny postanowił wydać kolejny raport poświęcony systemom płatności i systemom rozrachunku papierów wartościowych w krajach akcesyjnych. Poza opisem poszczególnych systemów raport zawiera bogate dane statystyczne, w tym tablice porównawcze, ujmujące dane na temat wszystkich opisywanych krajów. Raport został opublikowany w dniu 31 sierpnia 2002 r. Prezentowana publikacja jest, podobnie jak w przypadku poprzedniej, tłumaczeniem rozdziału poświęconego systemowi płatniczemu w Polsce. Opisuje jego aspekty instytucjonalne i prawne, wykorzystywane formy rozliczeń pieniężnych, systemy płatności detalicznych i wysokokwotowych oraz systemy rozrachunku papierów wartościowych według stanu na koniec 2001 r.

Mam nadzieję, że prezentowana publikacja przybliży zagadnienia systemu płatniczego, stanowiącego jeden z najistotniejszych obszarów funkcjonowania systemu finansowego każdego kraju.

**Dyrektor Departamentu
Systemu Płatniczego**

Adam Tochmański

Lista skrótów

BFG	Bankowy Fundusz Gwarancyjny
BRIR	Bankowa Regionalna Izba Rozliczeniowa
CRBS	Centralny Rejestr Bonów Skarbowych
CTO	Centralna Tabela Ofert SA
DPPK	Departament Polityki Pieniężno-Kredytowej Narodowego Banku Polskiego
DSP	Departament Systemu Płatniczego Narodowego Banku Polskiego
ELIXIR	System wymiany zleceń płatniczych w formie elektronicznej w KIR SA
GOWD	Główny Oddział Walutowo-Dewizowy Narodowego Banku Polskiego w Warszawie
GPW	Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie SA
KDPW	Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA
KIR	Krajowa Izba Rozliczeniowa SA
KPWIG	Komisja Papierów Wartościowych i Giełd
KSR	Krajowy System Rozliczeń dla rozliczania transakcji dokonywanych kartami, obsługiwany przez PolCard SA
PGF	Polska Giełda Finansowa SA
RBP	Rejestr Bonów Pieniężnych NBP
RWKB	Rada Wydawców Kart Bankowych
SEBOP	System obsługujący bony pieniężne NBP
SKARBNET	System obsługujący bony skarbowe
SORBNET	System Obsługi Rachunków Banków w Centrali Narodowego Banku Polskiego (system RTGS ¹)
SYBIR	System wymiany zleceń płatniczych w formie papierowej w KIR
ZBP	Związek Banków Polskich
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

¹ RTGS oznacza skrót od „*real time gross settlement*”, czyli rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym.

Wstęp

W 1989 r. w Polsce dokonały się istotne zmiany polityczne, po których nastąpiła transformacja od systemu gospodarki scentralizowanej do gospodarki rynkowej. Bardzo istotnym przeobrażeniem uległ również system płatniczy.

W okresie, w którym w Polsce funkcjonował system gospodarki centralnie planowanej, system rozrachunków międzybankowych był oparty na wymianie dokumentów papierowych. Nie istniała izba rozliczeniowa pośrednicząca w wymianie zleceń płatniczych między bankami. Oddziały banków komercyjnych utrzymywały rachunki bieżące w oddziałach okręgowych Narodowego Banku Polskiego. Dokumenty rozliczeniowe były przesyłane między bankami za pośrednictwem poczty, a ich kopie były odrębnie przedstawiane w oddziałach okręgowych Narodowego Banku Polskiego w celu uaktualnienia stanów rachunków banków. Obciążanie rachunków bieżących banków zlecających i uznawanie rachunków bieżących banków odbierających płatność nie następowało w tym samym dniu.

W związku z przejściem do gospodarki rynkowej oczywista stała się konieczność zmiany starego systemu płatniczego. Pierwszym etapem była konsolidacja rachunków bieżących banków, której dokonano w I połowie 1992 r. Od tego czasu każdy bank działający w Polsce ma tylko jeden rachunek bieżący w Narodowym Banku Polskim.

Nowe, jednolite zasady rozrachunków międzybankowych weszły w życie 5 kwietnia 1993 r. Początkowo obowiązywały tylko akcjonariuszy Krajowej Izby Rozliczeniowej SA (KIR), tzn. 17 banków, ale od 1 lipca 1994 r. obejmują wszystkie banki działające w Polsce. Od tego czasu płatności w Polsce są przetwarzane przez dwa różne systemy: płatności wysokokwotowe przez system RTGS Narodowego Banku Polskiego, a płatności detaliczne w KIR.

W kwietniu 1993 r. Narodowy Bank Polski uruchomił system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym (o nazwie SORB) dla międzybankowych płatności wysokokwotowych. Wprowadzenie nowej wersji systemu RTGS, o nazwie SORBNET, nastąpiło w marcu 1996 r., a do końca 1998 r. wprowadzono elektroniczną wymianę zleceń i innych komunikatów między bankami a Narodowym Bankiem Polskim. System ten spełnia wymagania nowoczesnego systemu RTGS, tzn. płatności są przetwarzane w formie elektronicznej, w czasie rzeczywistym i na bazie brutto, a raz rozliczone są ostateczne i nie mogą być odwołane. SORBNET przetwarza płatności wysokokwotowe, włączając płatności z międzybankowego rynku pieniężnego, zobowiązania płatnicze wynikające z operacji rozliczanych przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych (KDPW) oraz wysokokwotowe płatności klientowskie.

W płatnościach detalicznych gotówka nadal odgrywa główną rolę, chociaż wykorzystanie kart płatniczych rośnie bardzo dynamicznie. W płatnościach bezgotówkowych polecenie przelewu wciąż jest formą dominującą. Czeki nigdy nie były i nadal nie są popularnym instrumentem płatniczym w Polsce, a wykorzystanie polecenia zapłaty zwiększa się bardzo powoli od czerwca 1998 r.

Rynek papierów wartościowych rozwinął się bardzo szybko w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Obecnie funkcjonują w Polsce trzy systemy rozrachunku papierów wartościowych, dwa w Narodowym Banku Polskim i jeden w KDPW.

Aspekty instytucjonalne

1.1. Ogólna struktura instytucjonalna

Dla funkcjonowania systemów płatności i rozrachunku najważniejszymi podmiotami są:

- Narodowy Bank Polski – polski bank centralny,
- Krajowa Izba Rozliczeniowa SA (KIR) – odpowiedzialna za rozliczanie płatności detalicznych,
- Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA (KDPW) – odpowiedzialny za rejestrowanie papierów wartościowych i rozliczanie transakcji zawartych na papierach wartościowych,
- Komisja Papierów Wartościowych i Giełd (KPWiG) – odpowiedzialna za nadzór nad rynkiem kapitałowym.

Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Prawo bankowe) reguluje zasady prowadzenia działalności przez banki funkcjonujące w Polsce, tworzenia i organizacji banków oraz sprawowania nadzoru bankowego. Określa też procedury dotyczące postępowania naprawczego, likwidacji i upadłości banków. Nowelizacja Prawa bankowego z dnia 23 sierpnia 2001 r. wprowadziła przepisy dotyczące instrumentów płatniczych oraz zasad realizacji przelewów transgranicznych. Banki podlegają również innym powszechnie obowiązującym regulacjom, takim jak Kodeks spółek handlowych i Kodeks pracy, które obejmują aspekty nieuregulowane w Prawie bankowym.

Podstawowe zadania i organizację Narodowego Banku Polskiego określa ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim. Zarówno Prawo bankowe, jak i ustawa o Narodowym Banku Polskim upoważniają albo Prezesa NBP, albo Zarząd NBP do opracowania szczegółowych regulacji leżących w kompetencjach Banku.

W stosunku do systemów płatności Prezes Narodowego Banku Polskiego określa sposób przeprowadzania rozrachunków międzybankowych (Zarządzenie nr 6/2000 z dnia 5 kwietnia 2000 r., zmienione przez Zarządzenie nr 15/2001 z dnia 11 grudnia 2001 r., które określa podstawowe zasady funkcjonowania systemu RTGS, podstawowe warunki dla pośredników rozliczeniowych itd.). Ponadto, ustawa o Narodowym Banku Polskim upoważnia Zarząd NBP do określania, w drodze uchwały, warunków otwierania i prowadzenia rachunków banków przez Narodowy Bank Polski. Szczegóły dotyczące obsługi rachunków bieżących banków są określone w standardowej umowie rachunku bankowego, zawieranej ze wszystkimi bankami – uczestnikami systemu SORBNET.

Na podstawie Prawa bankowego Prezes Narodowego Banku Polskiego jest upoważniony do regulowania sposobu numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach, a Minister Finansów jest upoważniony do określania formatu wykorzystywanych przez banki dokumentów płatniczych w formie papierowej.

Na podstawie art. 67 Prawa bankowego banki mogą tworzyć izby rozliczeniowe w celu wymiany zleceń płatniczych oraz ustalania wzajemnych zobowiązań i należności wynikających z tych zleceń. Zasady rządzące wymianą zleceń płatniczych za pośrednictwem KIR są określone w Regulaminie dokonywania czynności w zakresie rozliczeń. Regulamin ten określa zarówno wzajemne obowiązki KIR i banków, jak i harmonogram wymiany zleceń płatniczych w dwóch systemach obsługi

wanych przez KIR: w systemie SYBIR (systemie rozliczeniowym opartym na nośnikach papierowych) i systemie ELIXIR (elektronicznym systemie rozliczeniowym).

Zasady współpracy między bankami a ich klientami, szczególnie w zakresie rozliczeń zleceń płatniczych, są uregulowane w umowach rachunku bankowego. W odróżnieniu od regulacji, które obowiązywały w systemie scentralizowanym, banki mają obecnie możliwość swobodnego kształtowania swoich stosunków z klientami, pod warunkiem że postanowienia umów nie będą sprzeczne z aktami wyższego rzędu (ustawami i rozporządzeniami).

Jedną z części Prawa bankowego dotyczy upadłości banków. Przepisy ustawy z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe regulują natomiast kwestie, których nie obejmuje Prawo bankowe.

Zgodnie z art. 15 Prawa upadłościowego, datą ogłoszenia upadłości jest data postanowienia sądu o jej ogłoszeniu. Jednak w polskim prawodawstwie postanowienie to jest ostatnim etapem w postępowaniu upadłościowym i nie ma wpływu na system płatniczy. Taki wpływ ma decyzja Komisji Nadzoru Bankowego o zawieszeniu działalności banku, ponieważ zgodnie z art. 159 ust. 1 pkt 1 Prawa bankowego bank nie reguluje swoich zobowiązań w okresie zawieszenia działalności. Od początku dnia zawieszenia działalności bank, którego ta decyzja dotyczy, nie może przysyłać zleceń płatniczych do systemu RTGS. W przypadku płatności detalicznych bank, którego działalność zawieszono, jest wykluczony z rozliczeń, a jego płatności nie są dalej rozliczane w tym dniu (procedury wycofywania płatności z rozliczeń, opisane w punkcie 3.3.2, przeprowadza KIR). Wycofanie płatności z rozliczeń dotyczy tych transakcji, których banki jeszcze nie rozliczyły, a więc jeszcze niezrealizowanych na rzecz beneficjentów. W czasie zawieszenia bank może jedynie realizować płatności, na które wyrazi zgodę Komisja Nadzoru Bankowego.

Szczegółowe przepisy dotyczące skutków postępowania upadłościowego dla systemów płatności zawiera ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. w sprawie ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami, poprzez którą wprowadzono do polskiego prawa Dyrektywę o ostateczności rozrachunku (Dyrektywę 98/26/EC).

Funkcje nadzorcze w stosunku do publicznego obrotu papierami wartościowymi i działalności giełdy, giełd towarowych, izb rozrachunkowych giełd towarowych oraz podmiotów prowadzących przedsiębiorstwa maklerskie na rynku papierów wartościowych i rynku towarów giełdowych są wykonywane przez KPWiG, centralny organ administracji rządowej. KPWiG odpowiada w szczególności za zapewnienie przestrzegania reguł uczciwego obrotu i konkurencji, sprawnego funkcjonowania rynku papierów wartościowych oraz za przygotowywanie projektów aktów prawnych związanych z funkcjonowaniem tego rynku.

KPWiG wyraża również zgodę na wprowadzenie papierów wartościowych do publicznego obrotu oraz przyznaje licencje na prowadzenie działalności maklerskiej.

W Polsce obowiązują przepisy prawa o ochronie konsumenta dotyczące handlu i usług, do niedawna nie odnoszące się do bankowości i finansów. Klienci banków są chronieni przez niektóre przepisy Prawa bankowego (np. zasada ochrony tajemnicy bankowej) oraz przez przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (BFG). Zgodnie z tymi ostatnimi, od stycznia 2002 r. środki pieniężne na rachunkach bankowych do wysokości równoważności w złotych 1.000 euro są objęte 100% gwarancją BFG, natomiast w wysokości do 18.000 euro – 90% gwarancją.

1.2. Rola Narodowego Banku Polskiego

Funkcje Narodowego Banku Polskiego w dziedzinie systemu płatniczego określa art. 3 ust. 2 ustawy o Narodowym Banku Polskim. Składają się na nie: organizowanie rozliczeń pieniężnych oraz kształtowanie warunków niezbędnych do rozwoju systemu bankowego.

1.2.1. Nadzór nad systemami płatności

Rolę nadzorczą Narodowego Banku Polskiego nad systemami płatności w Polsce określa ustawa o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz o zasadach nadzoru nad tymi systemami. Zgodnie z tą ustawą, Narodowy Bank Polski jest upoważniony do otrzymywania stosownych informacji od wszystkich operatorów systemów płatności. Do rozpoczęcia działalności przez nowy system niezbędna jest zgoda Prezesa NBP; podobnie wszelkie zmiany w zasadach funkcjonowania systemów muszą być zatwierdzone przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego.

1.2.2. Działalność w zakresie systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Narodowy Bank Polski odgrywa ważną rolę w systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych. NBP jest właścicielem i operatorem dwóch systemów rozrachunku papierów wartościowych – systemu SKARBNET (dla bonów skarbowych) i systemu SEBOP (dla bonów pieniężnych NBP). Narodowy Bank Polski jest również agentem rozrachunkowym dla KDPW.

Rozrachunek środków pieniężnych związanych z obrotem skarbowymi papierami wartościowymi, zarejestrowanymi w Centralnym Rejestrze Bonów Skarbowych (CRBS), oraz bonami pieniężnymi NBP, zarejestrowanymi w Rejestrze Bonów Pieniężnych NBP (RBP), jest dokonywany w piątym banku centralnego utrzymywanym na rachunkach bieżących banków, prowadzonych przez Departament Systemu Płatniczego (DSP) Narodowego Banku Polskiego. Od lipca 1999 r. rozrachunek środków pieniężnych związanych z innymi papierami wartościowymi, dla których KDPW jest agentem depozytowym i pośrednikiem rozliczeniowym w odniesieniu do zobowiązań pieniężnych, również ma miejsce w DSP.

CRBS i RBP przyjęły procedury rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP zgodnie z zasadą DVP² według modelu 1 dla uczestników mających rachunki bieżące w DSP (tzn. rozrachunek w czasie rzeczywistym pojedynczych zleceń dotyczących papierów wartościowych i środków pieniężnych). Umożliwiło to stworzenie wysoce płynnego rynku tych papierów wartościowych.

Na mocy ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami, KPWiG odpowiada za przyznawanie licencji nowym systemom rozrachunku papierów wartościowych po zasięgnięciu opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego.

1.2.3. Operacyjna rola Narodowego Banku Polskiego

Główną funkcją Narodowego Banku Polskiego związaną z usługami płatniczymi jest obsługa 66 rachunków bieżących banków (62 są prowadzone w systemie SORBNET dla przetwarzania wysokokwotowych transakcji między bankami) oraz, w szczególności, rozrachunek płatności międzybankowych.

Narodowy Bank Polski jest właścicielem i operatorem systemu SORBNET, który dokonuje rozrachunku, na bazie brutto, wszystkich przelewów, przekazywanych przez banki do Narodowego Banku Polskiego w formie elektronicznej. System SORBNET jest połączony z systemami SKARBNET i SEBOP, co pozwala na rozrachunek pojedynczych transakcji dotyczących papierów wartościowych zarejestrowanych w tych systemach (tj. bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP) zgodnie z zasadą DVP według modelu 1.

Narodowy Bank Polski oferuje również usługę rozrachunkową dla systemów KIR. Zobowiązania i należności netto banków wynikające z wymiany zleceń płatniczych za pośrednictwem KIR są

² DVP oznacza skrót od „*delivery versus payment*”, czyli dostawa za płatność.

rozliczane przez system SORBNET podczas sesji rozrachunkowych przeprowadzanych w godzinach ustalonych z Narodowym Bankiem Polskim.

Narodowy Bank Polski jest także bezpośrednim uczestnikiem KIR. Przesyła do KIR i otrzymuje z KIR płatności jednostek budżetowych, których rachunki prowadzone są przez oddziały Narodowego Banku Polskiego.

W zakresie prowadzenia rachunków swoich klientów Narodowy Bank Polski realizuje zlecenia płatnicze, pod warunkiem że na rachunku znajdują się środki pieniężne wystarczające do dokonania rozrachunku (nie ma możliwości przekroczenia stanu środków na rachunku).

1.2.4. Współpraca z innymi instytucjami

W zakresie systemu płatniczego Narodowy Bank Polski współpracuje z:

- Związkiem Banków Polskich (ZBP) – Narodowy Bank Polski ma przedstawicieli w wielu grupach roboczych ZBP, z którym konsultuje wszystkie regulacje dotyczące systemu płatniczego,
- Ministrem Finansów – współpraca dotyczy głównie kwestii prawnych, a w szczególności projektowania regulacji dotyczących systemu bankowego.

Ponadto, 1 lipca 1998 r. utworzono Radę ds. Systemu Płatniczego (Radę) jako organ opiniodawczo-doradczy Zarządu Narodowego Banku Polskiego. W skład Rady wchodzi: Pierwszy Zastępca Prezesa Narodowego Banku Polskiego (Przewodniczący), Prezes ZBP (Wiceprzewodniczący), prezesi czterech banków komercyjnych oraz przedstawiciele Ministra Finansów, KIR, KDPW, PolCardu (patrz punkt 3.3.1), Poczty Polskiej i Telbanku.

Do zadań Rady należy analizowanie i ocena polskiego systemu płatniczego oraz formułowanie propozycji, mających na celu jego dostosowanie do wymogów Unii Europejskiej.

1.3. Rola innych instytucji prywatnych i publicznych

Do innych podmiotów związanych z usługami rozliczeniowymi w Polsce należą:

- KIR, odpowiadająca za rozliczanie płatności detalicznych, powstała w listopadzie 1991 r. jako spółka z udziałem 17 banków komercyjnych, ZBP i Narodowego Banku Polskiego.
- KDPW, centralna instytucja depozytowo-rozliczeniowa w zakresie publicznego obrotu papierami wartościowymi; ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o publicznym obrocie papierami wartościowymi upoważnia go do wypełniania funkcji depozytowej i rozrachunkowej dla publicznego rynku papierów wartościowych. KDPW funkcjonuje jako centralny depozyt papierów wartościowych wyemitowanych w formie zdematerializowanej oraz jako instytucja rozliczeniowa i rozrachunkowa dla transakcji z rynku regulowanego i transakcji zawartych poza rynkiem regulowanym.
- Związek Banków Polskich, odgrywający ważną rolę jako koordynator prac standaryzacyjnych i regulacyjnych. Ponadto, pod auspicjami ZBP działają liczne grupy robocze, które zajmują się w szczególności kwestiami związanymi z kartami płatniczymi, bankowością elektroniczną i poleceniem zapłaty.
- Rada Wydawców Kart Bankowych (RWKB), utworzona w kwietniu 1994 r. przez ZBP. Większość polskich banków wydających karty płatnicze to członkowie RWKB. Utworzono ją w celu wspomagania banków wydających karty w ich relacjach z organizacjami zrzeszającymi, takimi jak Visa i Europay, współpracy z organami administracji rządowej w zakresie regulacji prawnych związanych z funkcjonowaniem kart płatniczych w Polsce oraz współpracy w zakresie rozwoju i promocji kart, a także w celu utworzenia jednolitej infrastruktury technicznej niezbędnej do dokonywania operacji kartami.

W tym samym czasie powstały dwie inne organizacje, łączące banki będące członkami organizacji międzynarodowych: Visa Forum Poland oraz Europay Forum Poland. Ich zadania obejmują m.in. wymianę doświadczeń oraz przeciwdziałanie nieuczciwej i szkodliwej konkurencji.

PolCard jest spółką należącą do ZBP i grupy banków, funkcjonującą jako centrum autoryzacyjno-rozliczeniowe dla transakcji dokonywanych kartami. PolCard współpracuje z bankami wydającymi karty. Oferuje usługi związane z obsługą bankomatów działających w trybie *on-line*, wprowadził mechanizm umożliwiający dostęp do bankomatów danego banku klientom innych banków, obsługuje specjalny system rozliczeniowy (KSR), umożliwiający kompensatę należności i zobowiązań wynikających z transakcji dokonywanych kartami.

2

Formy rozliczeń pieniężnych wykorzystywane przez podmioty niebankowe

2

Zgodnie z art. 63 Prawa bankowego, płatność może być zrealizowana albo gotówkowo, albo przy użyciu instrumentów bezgotówkowych, w szczególności polecenia przelewu, czeków rozrachunkowych, polecenia zapłaty oraz kart płatniczych. Ustawa rozróżnia również czek gotówkowy i czek rozrachunkowy; pierwszy jest zaliczany do instrumentów rozliczeń gotówkowych, a drugi do instrumentów rozliczeń bezgotówkowych.

2.1. Płatności gotówkowe

Polski złoty ma następujące nominały:

- banknoty: 10; 20; 50; 100; 200;
- monety: 0,01; 0,02; 0,05; 0,10; 0,20; 0,50; 1; 2; 5.

Obecnie około 97% wartości gotówki w obiegu to banknoty. Brakuje danych na temat liczby i wartości płatności gotówkowych. Posiadanie rachunku bankowego nie jest zjawiskiem powszechnym, dlatego wiele emerytur, rent, a nawet wynagrodzeń wypłaca się w gotówce. Duża liczba sklepów i punktów usługowych, szczególnie położonych poza dużymi miastami, nie akceptuje bezgotówkowych form płatności.

2.2. Płatności bezgotówkowe

Płatności bezgotówkowe obejmują w szczególności: polecenia przelewu, czeki rozrachunkowe, polecenia zapłaty oraz karty płatnicze.

Prawo bankowe nie określa terminu, w jakim bank powinien wykonać dyspozycję swojego klienta. Zgodnie z art. 54 ust. 2, umowa rachunku bankowego powinna określać, w szczególności, sposób dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku oraz termin realizacji zleceń płatniczych przez bank.

W przypadku zleceń uznaniowych funkcjonujący system rozliczeń transakcji klientów za pośrednictwem KIR umożliwia dokonanie rozliczenia między klientami dwóch różnych banków w ciągu dwóch dni roboczych w papierowym systemie SYBIR i tego samego dnia w elektronicznym systemie ELIXIR. Dla czeków okres ten wydłuża się do trzech dni roboczych (szczegóły patrz punkt 3.3.3.3).

Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej nakłada na podmioty gospodarcze obowiązek rozliczania w formie bezgotówkowej tych transakcji, których wartość przekracza 3.000 euro. Jeżeli wartość obrotów między dwoma podmiotami przekracza miesięcznie kwotę 10.000 euro, to obowiązek rozliczania w formie bezgotówkowej dotyczy każdej transakcji powyżej 1.000 euro.

2.2.1. Polecenie przelewu

Polecenie przelewu jest głównym instrumentem płatności bezgotówkowych w Polsce. Ilościowo stanowi ono 99% wszystkich transferów przetwarzanych przez KIR.

2.2.2. Czeki

Czek jako forma rozliczeń podlega uregulowaniom ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo czekowe. W Polsce czek nigdy nie był szeroko stosowany jako forma rozliczeń pieniężnych, w ostatnim zaś okresie, wobec intensywnie rozwijającego się rynku kart płatniczych, jego znaczenie jeszcze bardziej zmalało. W Polsce tylko bank może być trasatem czeku.

Czek gotówkowy stanowi dyspozycję wystawcy czeku udzieloną trasatowi do obciążenia rachunku wystawcy kwotą, na którą czek został wystawiony, oraz wypłaty tej kwoty okazicielowi lub osobie wskazanej na czeku. W tej kategorii czeków największe znaczenie mają czeki z rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych. Większość takich czeków klienci wykorzystują nie jako formę rozliczeń, lecz do podejmowania gotówki z własnych rachunków. Z powodu zwiększającej się liczby bankomatów oraz kart płatniczych w obiegu rola czeków gotówkowych gwałtownie zmalała.

Czek rozrachunkowy umożliwia wyłącznie przekazanie kwoty umieszczonej na czeku z rachunku dłużnika na rachunek okaziciela lub osoby wskazanej na czeku, bez możliwości wypłaty w gotówce. Rola czeku rozrachunkowego jako formy rozliczeń z poleceniami przelewu jest niewielka. Czek może być przedstawiany do zapłaty w dowolnym banku, ale musi być dostarczony do trasata. Procedury rozrachunkowe omówiono w punkcie 3.3.3.3.

2.2.3. Polecenie zapłaty

Polecenie zapłaty zostało wprowadzone przez Narodowy Bank Polski w październiku 1997 r., a pierwszych transakcji dokonano w lipcu 1998 r.

Zgodnie z Prawem bankowym, przeprowadzanie rozliczeń w formie polecenia zapłaty jest dopuszczalne pod warunkiem:

- posiadania przez wierzyciela i dłużnika rachunków w bankach, które zawarły porozumienie w sprawie stosowania polecenia zapłaty,
- udzielenia wierzycielowi przez dłużnika upoważnienia do obciążania rachunku dłużnika w umownych terminach zapłaty z tytułu określonych zobowiązań,
- zawarcia umowy w sprawie stosowania polecenia zapłaty między wierzycielem a bankiem.

Tę formę stosuje się do płatności nie przekraczających równowartości 1.000 euro w przypadku osób fizycznych oraz 10.000 euro w przypadku osób prawnych.

Rozliczenia z tytułu polecenia zapłaty są wykonywane wyłącznie poprzez elektroniczny system ELIXIR w KIR. Na koniec grudnia 2001 r. uczestnikami porozumienia w sprawie stosowania polecenia zapłaty były 44 banki.

Wykorzystanie polecenia zapłaty wzrasta, jednak instrument ten nadal odgrywa marginalną rolę w płatnościach detalicznych.

2.2.4. Karty płatnicze

Spośród bezgotówkowych form płatności w Polsce najbardziej dynamicznie rośnie wykorzystanie kart płatniczych. Ostatnie lata przyniosły zarówno znaczny wzrost liczby kart w obiegu, jak i liczby operacji dokonanych przy ich użyciu. W grudniu 1994 r. liczba kart płatniczych wynosiła 21.900, w czerwcu 1998 r. 1.546.000, a w grudniu 2001 r. osiągnęła 14.388.803. Pomimo tej dynamiki ich udział – zarówno wartościowy, jak i liczbowy – we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w Polsce utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie.

Karty wydawane przez polskie banki są zazwyczaj opatrzone logo jednej z międzynarodowych organizacji, tj. VISA International lub Eurocard/MasterCard International, co umożliwia ła-

twiejszy dostęp do punktów akceptujących karty płatnicze. Karty krajowe są czasami opatrzone logo PolCard i logo banku wydawcy.

Karty debetowe

Zdecydowaną większość kart płatniczych wydawanych przez banki działające w Polsce stanowią karty debetowe oraz debetowe z odroczoną płatnością lub karty typu *charge*³. Według stanu na koniec grudnia 2001 r., polskie banki wydały 12.740.630 kart debetowych i 1.047.086 kart typu *charge*.

Początkowo wiele banków wydawało karty służące jedynie do wypłaty gotówki z ich własnych bankomatów. Jednak w późniejszym okresie dodawano do tych kart funkcje płatnicze. W związku z tym, że niektóre banki wydają karty debetowe bez wyłóczy (VISA Electron, Maestro, PolCard BIS), ich użycie jest ograniczone tylko do bankomatów i terminali POS.

Karty kredytowe oraz karty typu T&E

Karty kredytowe oraz karty typu T&E (*travel & entertainment*) wydaje nieliczna grupa polskich banków. Karty te opatrzone są logo systemów VISA International, Eurocard/MasterCard lub American Express. Według stanu na koniec grudnia 2001 r., wydano 601.087 kart kredytowych.

Karty kupieckie (retailer cards)

Karty kupieckie (karty lojalnościowe) wydają głównie hipermarkety (np. Geant, Carrefour). Nie są one traktowane jako karty płatnicze, ponieważ wydawca jest jedynym zaangażowanym kupcem (karty nie mogą być wykorzystywane poza siecią emitenta).

Karty przedpłacone

W Polsce nie ma w obrocie kart przedpłaconych (tzw. elektronicznych portmonetek). Jednak na poziomie lokalnym, np. na uniwersytetach, w małych miastach, na wyciągach narciarskich, w parkometrach i w sieciach transportu publicznego, zostało wprowadzonych kilka programów pilotażowych, mających na celu rozwój technologii kart mikroprocesorowych. Większość tych projektów dotyczy kart wykorzystywanych w jednym celu, w związku z czym Narodowy Bank Polski nie uznaje ich za pieniądź elektroniczny.

Obecnie nie ma planów wprowadzenia w Polsce kart przedpłaconych wykorzystywanych w wielu celach. Projekty pieniądza elektronicznego bazującego na sieciach komputerowych także nie zostały zainicjowane.

Karty telefoniczne wydaje Telekomunikacja Polska SA. Karty te nie umożliwiają uzupełniania zużytych impulsów.

Sieci bankomatów i terminali POS

W początkowym okresie wprowadzania bankomatów banki tworzyły własne sieci bankomatów i wydawały karty do wypłat gotówki jedynie z ich własnych bankomatów. Taka polityka doprowadziła do utworzenia 15 odrębnych sieci bankomatowych, a klienci danego banku mogli korzystać tylko z jego sieci. Następnie kilka banków zawarło dwustronne porozumienia dotyczące wzajemnej akceptacji kart bankomatowych. W czerwcu 1997 r. grupa banków krajowych zawarła porozumienie o świadczeniu usług dla krajowych posiadaczy kart w międzybankowej sieci *on-line*

³ Karty typu *charge* są podobne do kart kredytowych, z jedną różnicą – klient musi zapłacić pełną kwotę zobowiązania na koniec miesiąca.

i wprowadziła tzw. *switch* krajowy, obsługiwany przez PolCard. Kilka innych banków przystąpiło do porozumienia w późniejszym czasie. Rozszerzenie porozumienia na prawie wszystkie polskie banki spowodowało wzajemne uznawanie kart we wszystkich bankomatach w kraju.

Ponadto, spółka o nazwie Bankomat 24/Euronet Ltd. utworzyła własną, niezależną sieć bankomatów, która akceptuje zarówno karty z systemów międzynarodowych (Visa, Eurocard/MasterCard, American Express i Diners Club), jak i karty krajowe wyemitowane przez polskie banki. Według stanu na koniec grudnia 2001 r., sieć ta obejmowała 708 bankomatów, a łączna liczba bankomatów w Polsce wynosiła 6.476.

2.2.5. Instrumenty pocztowe

Poczta Polska jest upoważniona do wykonywania niektórych czynności rozliczeniowych, m.in. realizacji przekazów pocztowych, przyjmowania wpłat na rachunki bankowe oraz wypłat emerytur i rent.

Podstawowa sieć placówek Poczty obejmuje około 7.600 urzędów. Jedynie urzędy wyższego stopnia mają rachunki w bankach. Rachunki te obsługują rozliczenia dokonywane zarówno w urzędach wyższego stopnia, jak i w wielu mniejszych urzędach.

Przekaz pocztowy jest stosowany w celu przekazywania środków między osobami nie mającymi rachunków bankowych. W takim przypadku jeden urząd pocztowy przyjmuje wpłatę gotówkową (wraz z prowizją), a drugi wypłaca ją otrzymującemu. Operacja ta jest realizowana poza systemem bankowym. W przypadku wpłat na rachunki bankowe urząd pocztowy przesyła zlecenia wpłat na ogólną kwotę wszystkich otrzymanych instrukcji do oddziału banku, w którym ma swój rachunek bieżący. Bank rozlicza to zlecenie za pośrednictwem KIR, tak jak w przypadku każdego innego klienta.

Przy wypłatach emerytur i rent oddziały okręgowe Narodowego Banku Polskiego prowadzące rachunki Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) przekazują określone kwoty pośrednictwem KIR na rachunki rejonowych urzędów pocztowych (jest ich kilkadziesiąt w kraju). ZUS dostarcza indywidualne dokumenty dotyczące beneficjentów bezpośrednio do urzędów pocztowych, co oznacza, że po otrzymaniu informacji z ZUS mogą one niezwłocznie rozpocząć dokonywanie poszczególnych wypłat.

2.3. Rozwój instrumentów płatniczych w ostatnim okresie

Pieniądz elektroniczny (*e-money*) w postaci kart przedpłaconych nie jest jeszcze wykorzystywany na polskim rynku. Niemniej jednak niektóre polskie banki przy współpracy międzynarodowych instytucji, takich jak Eurocard/MasterCard i VISA International, rozważają możliwość jego wprowadzenia, chociaż wciąż jest to kwestią przyszłości.

Rynek kart płatniczych rozwija się dynamicznie. W każdym roku liczba kart oraz akceptujących je punktów znacznie wzrasta. Ponadto, kilka polskich banków rozpoczęło dodawanie mikroprocesorów do swoich kart, co znacznie zwiększy bezpieczeństwo kart oraz ich funkcjonalność.

W ostatnich latach banki działające w Polsce zaoferowały nową usługę – *corporate banking*. Wiele operacji dokonywanych dotychczas w siedzibie banku może być teraz przeprowadzanych w siedzibie klienta poprzez wykorzystanie dostarczonego przez bank specjalnego oprogramowania. Usługi te oferowane są obecnie przez większość banków działających w Polsce.

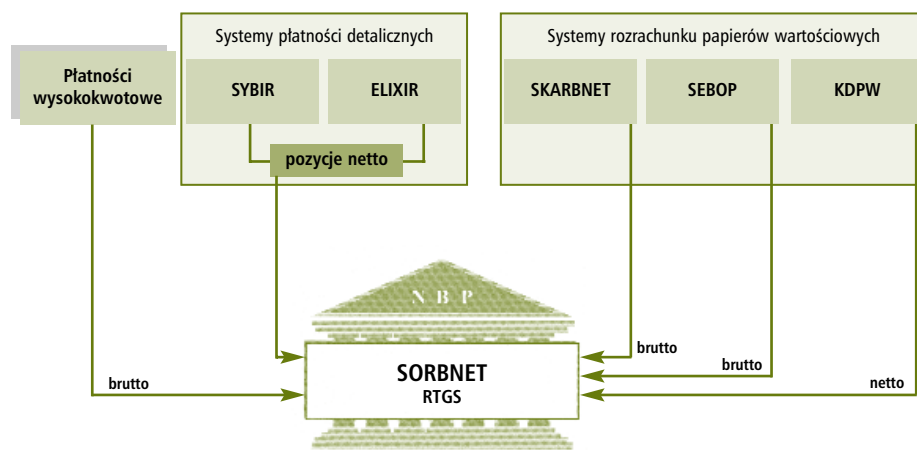
3

Rozliczenia międzybankowe i systemy rozrachunkowe

3.1. Ogólna charakterystyka

Zasady rozrachunków międzybankowych określa zarządzenie nr 6/2000 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 6 kwietnia 2000 r. w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych, zmienione w listopadzie 2001 r. Polskie banki rozliczają zlecenia płatnicze związane z płatnościami wysokokwotowymi (tzn. głównie dotyczące transakcji z rynku pieniężnego, rynku walutowego oraz rynku papierów wartościowych) bezpośrednio poprzez Narodowy Bank Polski, a zlecenia płatnicze związane z płatnościami detalicznymi za pośrednictwem KIR. Jako izba rozliczeniowa KIR rejestruje wzajemne zobowiązania wynikające z tych instrukcji oraz przedstawia NBP zlecenia dotyczące pozycji netto banków.

Schemat. Rozliczenia międzybankowe i systemy rozrachunkowe w Polsce

W związku z tym, że wszystkie banki w Polsce są bezpośrednimi lub pośrednimi uczestnikami KIR, większość płatności międzybankowych (ilościowo) jest rozliczana za pośrednictwem tej izby rozliczeniowej. KIR obsługuje dwa detaliczne systemy rozliczeń netto: SYBIR – system oparty na dokumentach papierowych – i ELIXIR – system elektroniczny. Szczegółowy opis tych systemów znajduje się w punktach 3.3.3 i 3.3.4.

Rozrachunek międzybankowy następuje na rachunkach bieżących banków prowadzonych w NBP. Narodowy Bank Polski jest operatorem systemu SORBNET. Ten system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym przetwarza wysokokwotowe płatności międzybankowe. Jest on również wykorzystywany do rozrachunku pozycji netto pochodzących z trzech systemów rozliczeniowych, tzn. z dwóch systemów obsługiwanych przez KIR oraz jednego obsługiwanego przez KDPW.

KDPW przedstawia zlecenia płatnicze dotyczące transakcji kupna/sprzedaży papierów wartościowych, zawartych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) oraz Centralnej

Tabeli Ofert (CeTO). Ostateczny rozrachunek wynikający z wyżej wymienionych systemów jest dokonywany w Narodowym Banku Polskim w systemie SORBNET.

3.2. System rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym

System SORBNET uruchomiono w marcu 1996 r. Zastąpił on – działający od kwietnia 1993 r. – system SORB. Mimo że system SORB spełniał podstawowe wymogi systemu RTGS, nie był on w pełni efektywny, ponieważ banki mogły składać zlecenia płatnicze tylko na nośniku papierowym lub dyskietce. Od grudnia 1998 r. wszystkie banki mogą składać zlecenia drogą elektroniczną.

3.2.1. Zasady funkcjonowania

Zasady funkcjonowania systemu SORBNET są określone w zarządzeniu Prezesa NBP, uchwale Zarządu Narodowego Banku Polskiego oraz w umowach rachunku bankowego zawieranych między Narodowym Bankiem Polskim a poszczególnymi bankami mającymi rachunki bieżące w Centrali Narodowego Banku Polskiego w systemie SORBNET. Wymienione akty prawne organów NBP regulują kryteria dostępu, rodzaje przetwarzanych płatności, ogólne warunki dotyczące infrastruktury technicznej oraz polityki cenowej, natomiast postanowienia umowy, które są identyczne dla wszystkich banków, regulują czas operacyjny i inne szczegóły operacyjne.

3.2.2. Uczestnictwo w systemie

Według stanu na dzień 31 grudnia 2001 r., w systemie SORBNET uczestniczyły 62 banki. Warunki przystąpienia do systemu SORBNET dla banków są określone w: uchwale nr 14/2000 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 31 marca 2000 r. w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunków banków przez Narodowy Bank Polski, zmienionej w grudniu 2000 r. oraz w grudniu 2001 r. Banki ubiegające się o otwarcie rachunku bieżącego w Narodowym Banku Polskim muszą spełnić następujące warunki:

- bank musi prowadzić działalność operacyjną przez co najmniej sześć miesięcy,
- sytuacja finansowa banku musi zostać uznana przez Narodowy Bank Polski za pozytywną,
- bank musi spełnić wymogi techniczne elektronicznej wymiany zleceń płatniczych i innych informacji między bankiem a Narodowym Bankiem Polskim oraz pozytywnie przejść testy organizowane w tym zakresie przez Narodowy Bank Polski.

Ponadto, w systemie SORBNET prowadzone są rachunki bankowe dla dwóch pośredników rozliczeniowych, tj. KIR i KDPW.

3.2.3. Rodzaje przeprowadzanych operacji

System SORBNET realizuje zlecenia płatnicze banków, dotyczące transakcji zawartych na międzybankowym rynku pieniężnym, walutowym i papierów wartościowych oraz operacji między bankami a Narodowym Bankiem Polskim. System SORBNET może być wykorzystywany do przetwarzania zleceń płatniczych przesyłanych przez banki w imieniu własnym lub w imieniu ich klientów (płatności wysokokwotowe i/lub pilne). Zlecenie płatnicze klienta jest traktowane jako wysokokwotowe, gdy jego kwota jest równa lub przekracza 1.000.000 zł (272.480 euro). System ten wykorzystuje się również do rozrachunku zobowiązań banków wynikających z systemów rozliczeniowych: pozycji netto pochodzących z rozliczeń płatności detalicznych w KIR oraz pozycji netto pochodzących z rozliczeń transakcji na rynku kapitałowym z KDPW.

3.2.4. Funkcjonowanie systemu

Ogólnie rzecz biorąc, system jest dostępny dla uczestników w godzinach od 7.30 do 18.00, jednak zlecenia klientowskie mogą być przesyłane tylko do godziny 16.00. Wyjątek stanowią klien-

towskie zlecenia płatnicze dotyczące banków uczestniczących w Porozumieniu międzybankowym w sprawie zasad współpracy między bankami – korespondentami. Mogą być one przesyłane do godziny 17.00. Po godzinie 18.00 komunikaty płatnicze nie są akceptowane.

Komunikaty przesyłane między bankami a Narodowym Bankiem Polskim są szyfrowane w celu zapewnienia poufności oraz opatrywane podpisem elektronicznym w celu zapewnienia autentyczności, integralności i niezaprzeczalności nadania.

3.2.5. Środowisko przetwarzania transakcji

Przepływ informacji między bankami a systemem SORBNET odpowiada modelowi „V”. Banki przesyłają zlecenia płatnicze do banku centralnego, który informuje o rozrachunku bank wysyłający oraz bank otrzymujący płatność.

Zlecenia banków są przesyłane do systemu SORBNET pocztą elektroniczną. W przypadku jakiegokolwiek awarii systemu zlecenia płatnicze banków mogą być przekazywane na dyskietce lub na nośniku papierowym (również telefaksem). Zlecenia na nośniku papierowym wymagają zarejestrowania w Narodowym Banku Polskim. Klientowskie zlecenia płatnicze mogą być przesyłane w drodze awaryjnej wyłącznie na dyskietce zabezpieczonej.

Przy przesyłaniu zleceń drogą elektroniczną wykorzystuje się technologię „klient/serwer” poprzez system poczty elektronicznej X-400 w sieci Bankowego Przedsiębiorstwa Telekomunikacyjnego TELBANK SA. System pracuje w środowisku UNIX; komunikaty tworzone są zgodnie ze standardem EDIFACT.

3.2.6. Procedury rozrachunku

System SORBNET zapewnia dokonywanie rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym poprzez rachunki bieżące banków prowadzone w Narodowym Banku Polskim. W systemie realizuje się zlecenia płatnicze składane przez banki, Narodowy Bank Polski, KDPW oraz KIR. Banki mogą dokonywać tylko operacji uznaniowych poprzez przesyłanie zleceń obciążających ich własne rachunki, a Narodowy Bank Polski, KDPW i KIR są upoważnione przez banki do przesyłania zleceń uznaniowych obciążających rachunki banków. Zlecenia płatnicze przesyłane przez KIR mają najwyższy priorytet; następne co do ważności są zlecenia przesyłane przez Narodowy Bank Polski, a następnie zlecenia KDPW. Zlecenia przesyłane przez banki mają najniższy priorytet.

Zlecenia płatnicze realizuje się zgodnie z numeracją nadaną im przez wystawców. Są one realizowane pod warunkiem posiadania przez bank na rachunku wystarczających środków pieniężnych.

Zlecenia własne Narodowego Banku Polskiego dotyczące sprzedaży znaków pieniężnych, zapłaty odsetek, prowizji i opłat oraz zlecenia KDPW wystawiane w imieniu banków, a także w jego własnym imieniu są realizowane na takich samych zasadach jak wszystkie inne transakcje. Rozrachunek pozycji netto, wynikających z różnych przebiegów rozliczeniowych w KIR, odbywa się w systemie SORBNET podczas trzech sesji rozrachunkowych w ciągu dnia (patrz szczegóły w punkcie 3.3). Rozrachunek pozycji netto przesyłanych z KDPW dokonywany jest w systemie SORBNET podczas pięciu sesji rozrachunkowych w ciągu dnia (patrz szczegóły w punkcie 4.3.2.1).

Zależnie od dostępności środków pieniężnych na rachunku banku zlecenia są niezwłocznie realizowane lub umieszczane w centralnej kolejce do czasu zgromadzenia środków wystarczających do ich realizacji. Gdy środki pieniężne są dostępne, rachunek płatnika jest obciążany i jednocześnie uznawany jest rachunek beneficjenta. Płatnik otrzymuje potwierdzenie realizacji transakcji, a beneficjent otrzymuje potwierdzenie, że jego rachunek został uznany. Banki mogą żądać od NBP informacji dotyczących sald ich rachunków oraz ich zleceń płatniczych oczekujących na realizację w kolejce. Mają one możliwość otrzymania szczegółowych informacji wyłącznie o wychodzących zleceniach płatniczych oraz odwoływania oczekujących w kolejce płatności przed ich realizacją. Płatności z kolejki są rozliczane automatycznie, gdy dostępne są środki pieniężne, zgodnie z priory-

tetem wystawcy i numerem zlecenia. W systemie SORBNET wprowadzono mechanizm optymalizacyjny kolejki. Zlecenia płatnicze, które pozostają w kolejce na koniec dnia, są automatycznie odrzucone, a ich wystawcy są o tym informowani.

Na koniec dnia system automatycznie przygotowuje i wysyła do banków wyciągi z rachunków bieżących.

3.2.7. Ryzyko kredytowe i ryzyko płynności

System SORBNET, będąc systemem RTGS, minimalizuje ryzyko kredytowe.

Banki mają dostęp do płynności poprzez śróddzienne wykorzystanie swoich środków zaliczanych do minimalnej rezerwy obowiązkowej. Ponadto Narodowy Bank Polski przyznaje nieoprocenowany zabezpieczony kredyt śróddzienny (techniczny). Banki muszą wcześniej zawrzeć umowy kredytu śróddziennego. Obecnie jedynie bony skarbowe mogą być wykorzystywane jako zabezpieczenie. Przewiduje się, że obligacje skarbowe będą mogły być wykorzystywane jako zabezpieczenie w 2003 r.

Przy przyznawaniu kredytu śróddziennego stosuje się następujące główne zasady:

- Banki mogą otrzymać kredyt śróddzienny w każdym dniu operacyjnym, jeżeli prześlą bony skarbowe na rachunek papierów wartościowych należący do Narodowego Banku Polskiego (na zasadzie śróddziennego *repo*). O godzinie 17.30 system SORBNET generuje zlecenia spłaty kredytu.
- W przypadku gdy bank nie może spłacić kredytu, automatycznie przekształca się on w kredyt spłacany w następnym dniu operacyjnym (*overnight*), oprocentowany według stopy kredytu lombardowego.
- Jeżeli bank nie zapewni środków pieniężnych niezbędnych do spłaty kredytu łącznie z należnymi odsetkami do określonego czasu (godziny 10.30) w następnym dniu operacyjnym, Narodowy Bank Polski sprzedaje papiery wartościowe w celu pokrycia zobowiązania banku.
- Jeżeli bank dwukrotnie w danym miesiącu nie spłaci kredytu śróddziennego do godziny 18.00, traci prawo do otrzymania kredytu śróddziennego z Narodowego Banku Polskiego przez następne 30 dni.

Banki mogą również otrzymywać z Narodowego Banku Polskiego zabezpieczony kredyt lombardowy. Może być on zaciągany w ciągu całego dnia operacyjnego. W celu skrócenia czasu wymaganego do wypełnienia wszystkich formalności związanych z udzieleniem kredytu lombardowego umowy kredytowe są zawierane z wyprzedzeniem, w związku z czym kredyt może być wykorzystywany w dowolnym momencie. Do zabezpieczenia kredytu lombardowego wykorzystuje się bony skarbowe i obligacje skarbowe.

3.2.8. Polityka opłat

Narodowy Bank Polski pobiera opłaty za prowadzenie i obsługę rachunków bieżących banków w systemie SORBNET. Banki płacą jednorazową opłatę za przystąpienie do systemu SORBNET, wynoszącą 25.000 zł (7.152,46 euro). Za prowadzenie rachunków pobierana jest kwartalna opłata w wysokości 3.000 zł (858,30 euro). Dodatkowo bank płaci 4 zł (1,14 euro) za realizację każdego pojedynczego zlecenia. W przypadku zleceń klientów niższe opłaty (6 zł, tj. 1,72 euro) są pobierane za zlecenia wysokokwotowe, a wyższe opłaty (20 zł, 5,72 euro) za zlecenia pilne.

Obecnie opłaty nie pokrywają w pełni kosztów funkcjonowania systemu. Narodowy Bank Polski stopniowo zmierza jednak do wprowadzenia zasady pełnego pokrycia kosztów funkcjonowania systemu.

3.2.9. Dane statystyczne

Średnia liczba płatności przetwarzanych w systemie SORBNET w ciągu miesiąca wynosiła 43.343 w 2000 r. oraz 44.976 w 2001 r.

W 2000 r. średnia dzienna liczba transakcji wynosiła 2.063, a średnia dzienna wartość transakcji – 38,91 mld zł (9,71 mld euro).

W 2001 r. średnia dzienna liczba transakcji wyniosła 2.142, a średnia dzienna wartość transakcji zwiększyła się do 53,56 mld zł (14,59 mld euro).

3.3. Systemy płatności detalicznych

3.3.1. Systemy rozliczeniowe dla transakcji kartowych

W przypadku kart płatniczych mechanizm rozliczeniowy jest podobny zarówno dla kart debetowych, jak i dla kart typu *charge* oraz kredytowych. Dane o transakcji są przesyłane przez punkt handlowo-usługowy do agenta rozliczeniowego, z którym podpisał on umowę, albo elektronicznie za pośrednictwem terminalu POS bądź w formie papierowej. W Polsce działa obecnie 4 agentów rozliczeniowych: dwa banki i dwie spółki akcyjne, PolCard i eService. W zależności od decyzji banku (jako wydawcy karty), transakcja jest następnie kierowana do jednego z systemów rozliczeniowych wykorzystywanych do przetwarzania transakcji kartowych. Obecnie takie usługi oferują polskim bankom 3 systemy: KSR, którego operatorem jest PolCard, PNNSS, którego operatorem jest Visa, oraz EDCSS, którego operatorem jest Europay/MasterCard. Są to systemy netto; rozrachunek ostatecznych wielostronnych pozycji wszystkich uczestniczących banków dokonywany jest przez agenta rozrachunkowego za pośrednictwem KIR. Agentem rozrachunkowym dla wszystkich tych systemów jest jeden z polskich banków komercyjnych.

3.3.2. Systemy rozliczeniowe detalicznych instrumentów uznaniowych, obciążeniowych oraz czeków

3.3.2.1. Struktura organizacyjna

KIR jest jedyną izbą rozliczeniową w Polsce. Jest to spółka akcyjna utworzona na podstawie przepisów Kodeksu handlowego z dnia 27 czerwca 1934 r. Jej akcjonariuszami są: Narodowy Bank Polski, Związek Banków Polskich i 13 banków komercyjnych (w ciągu ostatnich kilku lat część pierwotnych akcjonariuszy połączyła się na skutek fuzji). W Radzie Nadzorczej zasiadają przedstawiciele akcjonariuszy; każdy dysponuje jednym głosem. Działalnością KIR kieruje Zarząd.

Strukturę organizacyjną KIR tworzą: centrala w Warszawie oraz 17 Bankowych Regionalnych Izb Rozliczeniowych (BRIR), znajdujących się w głównych polskich miastach. Każdy oddział uczestnika jest połączony z jedną BRIR. Dzięki takiej strukturze KIR łączy wszystkie oddziały banków działające na terenie całego kraju. Jest to szczególnie ważne dla papierowego systemu SYBIR. KIR jest operatorem dwóch różnych systemów – SYBIR i ELIXIR; zasady ich funkcjonowania są określone w regulacjach KIR.

3.3.2.2. Uczestnictwo w systemie

Każdy bank ubiegający się o uczestnictwo w wymianie zleceń płatniczych przeprowadzanej przez KIR musi mieć licencję na prowadzenie działalności bankowej w Polsce, uzyskać akceptację Rady Nadzorczej KIR, podpisać umowę rachunku bankowego z Narodowym Bankiem Polskim oraz spełnić wymagania techniczne określone przez KIR. W celu uzyskania akceptacji Rady Nadzorczej bank musi również spełnić pewne kryteria finansowe. Powyższe wymagania oraz kryteria, które są jednakowe dla wszystkich banków, określa Regulamin KIR.

3.3.3. System SYBIR

3.3.3.1. Rodzaje obsługiwanych transakcji

System SYBIR, oparty na dokumentach papierowych, zapewnia wymianę dokumentów uznaniowych (polecenia przelewu i dowody wpłat na rachunki bankowe) oraz obciążeniowych (czeków).

3.3.3.2. Środowisko przetwarzania transakcji

Banki dostarczają do odpowiednich BRIR-ów dokumenty papierowe razem z dyskietką zawierającą informacje płatnicze o dokumentach papierowych. Dokumenty są pogrupowane w przesyłki rozliczeniowe dla wszystkich odbierających oddziałów banków.

3.3.3.3. Procedury rozliczeń

Zlecenia uznaniowe

Mechanizm rozliczeniowy zleceń uznaniowych (poleceń przelewu, dowodów wpłat na rachunki bankowe) w systemie SYBIR umożliwia przekazywanie środków pieniężnych między rachunkami klientów różnych banków w ciągu dwóch dni roboczych.

Zlecenia płatnicze dostarczone przez klientów w formie papierowej są grupowane w przesyłki rozliczeniowe i przekazywane razem z dyskietką do właściwej BRIR zgodnie z ustalonym harmonogramem, nie później jednak niż do godz. 18.00.

Do godz. 19.00 każda BRIR przygotowuje wstępne zestawienie rozrachunkowe otrzymanych zleceń, które jest przesyłane do Centrali KIR, gdzie tworzy się zestawienie rozrachunkowe netto dla całego kraju. Jest to prognoza kwot, które zostaną przekazane między bankami następnego dnia podczas sesji rozrachunkowej. Centrale uczestników są informowane o tych kwotach do godz. 20.00; jest to dla nich podstawą do zgromadzenia środków wystarczających na pokrycie ich zobowiązań. Prognoza ta jest również przesyłana do Narodowego Banku Polskiego po godz. 20.00.

Przewoźnicy KIR transportują dokumenty papierowe między BRIR-ami w ciągu nocy. Drugiego dnia rano BRIR-y otrzymujące przesyłki ze zleceniami obliczają ostateczne pozycje netto dla każdego banku, wynikające ze zleceń wysłanych oraz otrzymanych przez ich oddziały, przyporządkowane do danej BRIR. Następnie pozycje netto są przesyłane do Centrali KIR, gdzie tworzy się ostateczne zestawienie rozrachunkowe netto dla całego kraju. Wyniki rozliczenia uznają w systemie SYBIR łączy się z wynikami wymiany zleceń w ramach pierwszego cyklu w systemie ELIXIR, po czym są one prezentowane do rozrachunku w Narodowym Banku Polskim na porannej sesji rozrachunkowej, która odbywa się między godz. 10.30 a 11.00.

Do godz. 11.00 Centrala KIR jest informowana o pomyślnym zakończeniu rozrachunku, o czym niezwłocznie powiadamia wszystkie BRIR-y. Na podstawie tej informacji BRIR-y mogą rozpocząć wydawanie dokumentów oddziałom banków. Środki pieniężne na pokrycie zleceń płatniczych dostarczonych do oddziału banku wierzyciela zostały już opłacone przez bank wysyłający, a zatem oddział ten może je udostępnić odbiorcy.

Jeśli rozrachunek nie może być dokonany z powodu braku środków pieniężnych u któregoś z uczestników systemu SYBIR, Centrala Narodowego Banku Polskiego informuje o tym KIR, zwracając zlecenie bez wykonania. Bank, który nie wywiązał się ze swoich zobowiązań płatniczych, zostaje wykluczony z rozliczeń przeprowadzanych za pośrednictwem KIR, a dotyczące go zlecenia płatnicze są wycofywane z rozrachunku. KIR ponownie wylicza należności i zobowiązania pozostałych uczestników i przesyła je do Centrali Narodowego Banku Polskiego. Narodowy Bank Polski przeprowadza drugą rundę w ramach sesji.

Jeśli kolejny uczestnik (lub uczestnicy) nie ma wystarczających środków, procedura wykluczenia oraz ponownego wyliczenia należności i zobowiązań jest powtarzana do czasu wywiązania się pozostałych uczestników ze zobowiązań.

Zlecenia płatnicze wykluczone z rozrachunku, dotyczące zarówno obciążeń, jak i uznań na dobro klientów wykluczonego banku, pozostają nierozliczone. W związku z tym, że są one dostarczane do BRIR w ciągu nocy, zostaną zwrócone inicjującym rozliczenie oddziałom następnego dnia.

Zlecenia obciążeniowe

System umożliwia rozrachunek czeków w ciągu trzech dni roboczych. Po przedstawieniu w banku чеки są transportowane wraz z dokumentami uznaniowymi oraz dostarczane za pośrednictwem BRIR do oddziału banku wystawcy na drugi dzień; w odróżnieniu od zleceń uznaniowych, które są opłacane podczas porannej sesji rozrachunkowej, чеки nie są wtedy opłacane.

Wstępne pozycje netto są przygotowywane przez BRIR-y wieczorem pierwszego dnia. Jeżeli wystawca чека nie ma wystarczających środków pieniężnych na swoim rachunku, jego oddział może odmówić zapłaty. W takich przypadkach musi powiadomić o tym swoją BRIR do godz. 16.00. W takiej sytuacji wstępna pozycja netto banku wystawcy jest korygowana o odrzuconą kwotę. Jeżeli BRIR nie zostanie powiadomiona o odmowie zapłaty, czek będzie opłacony. Sesja rozrachunkowa dla dokumentów obciążeniowych odbywa się drugiego dnia cyklu, między godz. 17.00 a 17.30. Trzeciego dnia, jeżeli bank wystawcy nie odmówił zapłaty чека, bank podawcy чека może uznać jego rachunek kwotą z чека.

W razie braku wystarczających środków pieniężnych na rachunku któregoś z uczestników systemu SYBIR procedury ponownego wyliczania zobowiązań i należności są identyczne jak w przypadku dokumentów uznaniowych.

3.3.3.4. Polityka opłat

Banki ponoszą opłaty zgodnie z cennikiem ustalonym przez KIR. Opłata jest pobierana za każdą przesyłkę rozliczeniową, bez względu na liczbę przesyłanych w niej dokumentów. Opłaty są jednakowe niezależnie od odległości między BRIR-ami zaangażowanymi w wymianę.

Opłata jest pobierana wyłącznie od banku wysyłającego.

3.3.3.5. Dane statystyczne

W 2000 r. w systemie SYBIR rozliczono 246,58 mln transakcji, a w 2001 r. 246,06 mln. Wartość tych transakcji wyniosła, odpowiednio, 479,78 mld zł (119,7 mld euro) i 304,55 mld zł (82,95 mld euro).

Średnia dzienna liczba transakcji w 2001 r. wyniosła 976.507, a średnia wartość transakcji 1.237 zł (336,9 euro).

3.3.4. System ELIXIR

3.3.4.1. Rodzaje obsługiwanych transakcji

W przeszłości elektroniczny system ELIXIR obsługiwał wyłącznie polecenia przelewu, ale od lipca 1998 r. obsługuje również polecenia zapłaty, a od stycznia 2001 r. także чеки z rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych do kwoty 1.000 zł (286 euro) zgodnie z postanowieniami specjalnego porozumienia międzybankowego.

3.3.4.2. Środowisko przetwarzania transakcji

Do wymiany informacji wykorzystuje się dyskiety, transmisję w sieci pakietowej X-25 lub pocztę elektroniczną X-400, obsługiwane przez BPT TELBANK SA. Bezpieczeństwo jest zapewniane przez odpowiednie oprogramowanie i urządzenia kryptograficzne, wykorzystujące algorytm RSA do podpisu elektronicznego. W algorytmie tym stosuje się klucze asymetryczne. Każdy uczestnik ma

klucz prywatny, wykorzystywany do elektronicznego podpisania wysłanego komunikatu, oraz klucz publiczny do weryfikacji podpisu elektronicznego otrzymanego komunikatu. Klucz publiczny wysyłającego uczestnika jest dostępny dla każdego innego uczestnika, który chce się z nim komunikować.

3.3.4.3. Procedury rozliczeń

Polecenia przelewu

Przedmiotem rozliczeń w systemie ELIXIR są zlecenia płatnicze w formie komunikatów elektronicznych transmitowanych przez sieć Telbanku lub rejestrowanych na magnetycznych nośnikach informacji (dyskiety, zbiór do transmisji). System funkcjonuje na bazie netto, a rozrachunek pozycji netto odbywa się w Centrali Narodowego Banku Polskiego. Mechanizm wykluczania uczestników, którzy nie wywiązali się ze swoich zobowiązań, oraz procedury ponownego wyliczania należności i zobowiązań są identyczne jak w systemie SYBIR.

Między systemami SYBIR i ELIXIR istnieją następujące różnice:

- banki dostarczają do systemu ELIXIR pojedyncze transakcje, a nie przesyłki, jak w systemie SYBIR,
- dzięki elektronicznej transmisji danych unika się czasochłonnego transportu dokumentów, co przyspiesza cykl rozliczeniowy,
- w systemie ELIXIR są trzy cykle rozliczeniowe, a w systemie SYBIR tylko jeden,
- ostateczny rozrachunek w systemie ELIXIR odbywa się podczas trzech sesji rozrachunkowych (10.30, 14.30, 17.00), natomiast w systemie SYBIR – w czasie dwóch (jedna dla zleceń uznaniowych, druga dla zleceń obciążeniowych),
- banki mają możliwość bieżącego podglądu swojej pozycji w systemie, co zmniejsza ryzyko braku wystarczających środków pieniężnych na ich rachunkach w momencie dokonywania rozrachunku międzybankowego.

Zlecenia obciążeniowe

Zleceniami obciążeniowymi, rozliczanymi przez system ELIXIR, są polecenia zapłaty oraz czeki z rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych do kwoty 1.000 zł (286 euro). Są one przetwarzane zgodnie z harmonogramem uzgodnionym przez banki w ramach porozumienia międzybankowego.

Bank wierzyciela przekazuje polecenie zapłaty do KIR za pośrednictwem specjalnego komunikatu na pierwszą sesję rozliczeniową danego dnia. KIR przesyła to zlecenie do oddziału banku dłużnika, który do godz. 16.00 może odmówić zapłaty z powodów wyszczególnionych w porozumieniu. W przypadku niepowiadomienia o odmowie zapłaty transakcję rozlicza się na bazie netto, a następnie dokonywany jest rozrachunek podczas wieczornej sesji rozrachunkowej w Narodowym Banku Polskim.

Czeki z rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych są ucinane w oddziale banku, w którym są przedstawiane. Zgodnie ze specjalnym porozumieniem międzybankowym, bank wystawca otrzymuje komunikat elektroniczny w systemie ELIXIR.

3.3.4.4. Polityka opłat

Banki ponoszą opłaty zgodnie z cennikiem ustalonym przez KIR. W systemie ELIXIR podstawą do pobrania opłaty jest komunikat. Wysokość opłaty zależy jednak od rodzaju komunikatu, środka transmisji oraz pory dostarczenia plików do KIR. Poprzez wprowadzanie niższych opłat KIR promuje elektroniczną oraz wczesną transmisję.

Podobnie jak w przypadku systemu SYBIR opłata jest pobierana wyłącznie od banku wysyłającego.

3.3.4.5. Dane statystyczne

W 2000 r. system ELIXIR przetworzył 189,37 mln transakcji o wartości 3.359,32 mld zł (838,12 mld euro), a w 2001 r. – 271,29 mln transakcji o wartości 4.256,45 mld zł (1.159,12 mld euro).

W 2001 r. średnia dzienna liczba transakcji wynosiła 1.076.547, a średnia wartość transakcji – 15.690 zł (4.272,7 euro).

W 2001 r. udział systemu ELIXIR w ogólnej liczbie transakcji przetworzonych przez KIR wyniósł 52,5%, a udział w wartości całkowitych obrotów – 93%.

3.4. Rozwój w najbliższym okresie

Obecnie najważniejszym i najbardziej ambitnym planem jest zamknięcie systemu SYBIR w 2004 r. Do osiągnięcia tego celu niezbędne jest spełnienie wielu warunków (np. standaryzacja dokumentów bankowych, rozwój systemu polecenia zapłaty, opracowanie regulacji prawnych dotyczących ucinania czeków).

Cel ten ma być osiągnięty dzięki realizacji projektu IMBIR, tj. systemu skanowania dokumentów papierowych. Jest on już zainstalowany we wszystkich 17 BRIR-ach. W przyszłości projekt ten będzie wspomagał banki w automatycznym przetwarzaniu dokumentów papierowych, co znacznie zmniejszy ilość pracy w bankach oraz koszty operacyjne.

4

Systemy rozrachunku papierów wartościowych

W Polsce istnieją trzy odrębne systemy rozrachunku transakcji i przechowywania papierów wartościowych. Pierwszy z nich przeznaczony jest dla papierów wartościowych notowanych na rynkach prowadzonych przez GPW oraz CTO – spółkę, która organizuje rynek pozagiełdowy. Funkcję izby rozliczeniowej oraz depozytu dla obu rynków pełni KDPW. Drugi system jest przeznaczony dla bonów skarbowych emitowanych przez Ministra Finansów, dla których funkcję agenta emisyjnego, depozytowego oraz rozrachunkowego pełni Narodowy Bank Polski. Trzeci system jest prowadzony dla bonów pieniężnych emitowanych przez Narodowy Bank Polski, dla których NBP pełni funkcję depozytową i rozrachunkową. Wszystkie rodzaje papierów wartościowych są zdematerializowane.

4.1. Obrót

4.1.1. Podstawy prawne

Obrót większością papierów wartościowych, z wyjątkiem bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP, odbywa się na GPW. Obrót na rynku pozagiełdowym odbywa się na CeTO.

Podstawą prawną funkcjonowania głównych instytucji rynku kapitałowego jest ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi. Ustawie tej podlegają również transakcje giełdowe. Transakcje dotyczące papierów wartościowych podlegają także ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. Prawo dewizowe – w zakresie transferu środków pieniężnych z Polski i do Polski w związku z nabyciem lub sprzedażą papierów wartościowych. Do transakcji zawieranych na giełdach towarowych stosuje się natomiast ustawę z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych. Ponadto podstawą prawną są: ustawa z dnia 31 grudnia 1999 r. o funduszach inwestycyjnych, zmiany z dnia 16 listopada 2000 r. do ustawy o funduszach inwestycyjnych, ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach oraz rozporządzenia wykonawcze.

4.1.2. Struktura instytucjonalna

Zgodnie z ustawą Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, KPWiG sprawuje całkowity nadzór nad GPW, CTO oraz KDPW. Międzybankowy rynek obrotu bonami skarbowymi nadzorowany jest przez Narodowy Bank Polski.

Komisja Papierów Wartościowych i Giełd

KPWiG sprawuje nadzór nad rynkiem papierów wartościowych. Przygotowuje również projekty aktów prawnych odnoszących się do rynków papierów wartościowych. Jako centralny organ administracji rządowej KPWiG udziela zezwoleń na dopuszczenie papierów wartościowych do publicznego obrotu, przyznaje licencje maklerom, doradcom inwestycyjnym, rynkom pozagiełdowym, funduszom powierniczym, giełdom towarowym, giełdowym izbom rozliczeniowym, maklerom giełd towarowych oraz domom maklerskim na rynkach towarowych. KPWiG odpowiada również m.in. za zapewnianie przestrzegania reguł uczciwego obrotu i konkurencji. Działalność KPWiG nadzoruje Minister Finansów.

Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie SA

GPW powstała na mocy rozporządzenia Rady Ministrów i rozpoczęła działalność w kwietniu 1991 r. jako spółka akcyjna; jej głównym akcjonariuszem jest Skarb Państwa. Pozostałymi akcjonariuszami GPW są banki i domy maklerskie. Jest to samoregulująca organizacja nadzorowana przez KPWiG.

GPW organizuje pierwotny i wtórny obrót papierami wartościowymi oraz instrumentami pochodnymi na rynku giełdowym. Podstawy prawne działalności giełdowej GPW są zawarte w: Statucie GPW, Regulaminie GPW oraz Szczegółowych zasadach obrotu na giełdzie.

Rada Nadzorcza giełdy nadaje status członka GPW.

Centralna Tabela Ofert SA

CTO organizuje pierwotny i wtórny obrót papierami wartościowymi na rynku pozagiełdowym. CTO została utworzona w 1996 r. jako spółka akcyjna przez 48 banków i domów maklerskich. W 2000 r. GPW stała się głównym udziałowcem CTO (53,28%). CTO organizuje obrót obligacjami, innymi dłużnymi papierami wartościowymi, akcjami małych i średnich przedsiębiorstw, które nie uczestniczą w obrocie na GPW, oraz instrumentami pochodnymi.

CTO podlega przepisom ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi. CTO stosuje zasady i regulacje związane ze swoją działalnością oraz obsługuje operacje przeprowadzane przez jej członków.

Podstawy prawne działalności rynku pozagiełdowego są zawarte w: statucie CTO, uchwale Nr 29/01 Rady Nadzorczej CTO z dnia 30 października 2001 r. w sprawie zasad obrotu, Szczegółowych zasadach obrotu, a także wielu innych regulacjach i procedurach opracowanych przez Radę Nadzorczą.

Dopuszczenie papierów wartościowych do obrotu na rynku pozagiełdowym wymaga zgody Rady Nadzorczej CTO i powiadomienia o tym KDPW.

Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA

KDPW pełni funkcję izby rozliczeniowej i centralnego depozytu dla papierów wartościowych notowanych na GPW oraz CeTO. KDPW przedstawia zlecenia płatnicze do rozrachunku pieniężnego, który następuje na rachunkach banków prowadzonych w Narodowym Banku Polskim. Właścicielami KDPW są w równych częściach: GPW, Skarb Państwa oraz Narodowy Bank Polski. Główne zadania KDPW obejmują: przechowywanie i rejestrację oraz rozliczanie i rozrachunek papierów wartościowych będących w obrocie publicznym, papierów wartościowych niedopuszczonych do publicznego obrotu, a także zarządzanie rozliczeniowym funduszem gwarancyjnym. Ponadto zapewnia on, że wielkość emisji zarejestrowanych w KDPW jest równa liczbie papierów wartościowych w obiegu, oraz świadczy usługi dla emitentów.

Narodowy Bank Polski

Narodowy Bank Polski jest agentem rozrachunku pieniężnego dla transakcji rozliczanych za pośrednictwem KDPW, agentem emisji bonów skarbowych oraz emitentem bonów pieniężnych NBP, a także instytucją depozytową i rozrachunkową dla tych papierów wartościowych. Transakcje zawarte na bonach skarbowych, zarówno na rynku pierwotnym, jak i wtórnym, są rejestrowane w CRBS, którego operatorem jest Narodowy Bank Polski. NBP prowadzi również Rejestr Bonów Pieniężnych oraz organizuje przetargi obligacji skarbowych.

Podstawy prawne emisji skarbowych papierów wartościowych są określone w: Prawie budżetowym, ustawie o urzędzie Ministra Finansów oraz urzędach i izbach skarbowych, corocznych usta-

wach budżetowych oraz uchwale Ministra Finansów z dnia 26 sierpnia 1999 r. w sprawie emisji bonów skarbowych, a także właściwych uchwałach Ministra Finansów w sprawie emisji obligacji skarbowych.

Minister Finansów

Minister Finansów jest emitentem skarbowych papierów wartościowych.

Inne instytucje

Zasady funkcjonowania spółek zawierających transakcje na giełdzie, spółek i banków prowadzących działalność maklerską (tj. podmiotów działających jako pośrednicy na rynku pierwotnym i wtórnym) oraz spółek publicznych emitujących papiery wartościowe określa ustawa Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi.

Giełdy towarowe podlegają ustawie o giełdach towarowych.

4.1.3. Aspekty operacyjne

4.1.3.1. Giełda Papierów Wartościowych

GPW jest rynkiem w pełni elektronicznym, kierowanym zleceniami. Transakcje zawierane na GPW są realizowane w systemie WARSET.

WARSET jest nowym, w pełni elektronicznym systemem giełdowym. Został uruchomiony w listopadzie 2000 r. w celu obsługi procesów ustalania kursu otwarcia i zamknięcia notowań wraz z fazą interwencji w notowaniach ciągłych. System WARSET jest kompatybilny z systemami wykorzystywanymi przez inne zagraniczne giełdy, np. w Paryżu, Brukseli, Lizbonie. Zapewnia dostęp na zasadzie *on-line* do informacji o cenach i liczbie transakcji rynkowych.

Akcje, którymi obrót dokonywany jest na rynku podstawowym, oraz instrumenty pochodne są notowane w systemie notowań ciągłych. Inne akcje są notowane w systemie kursu jednolitego raz lub dwukrotnie w ciągu dnia, zgodnie z ich poziomem płynności.

Obrót dużymi pakietami papierów wartościowych może być dokonywany poza sesją po innej cenie niż oficjalne notowania.

Zlecenia klientowskie wystawia makler, a następnie wysyła je na GPW. Informacje przekazywane między maklerami a GPW są przesyłane bezpośrednio siecią telekomunikacyjną do systemu WARSET. GPW przygotowuje umowy zawartych transakcji i przekazuje je swoim członkom. Makler wysyła potwierdzenie transakcji do klienta. System WARSET przesyła informacje w czasie rzeczywistym.

Wszystkie transakcje zawarte na GPW są przesyłane w formie elektronicznej do KDPW.

4.1.3.2. Elektroniczny system obrotu CeTO

CeTO jest rynkiem pozagiełdowym, kierowanym cenami; w rezultacie większość transakcji jest zawierana dwustronnie. W każdym przypadku istnieje obowiązek podawania do wiadomości informacji na temat cen oraz ilości papierów wartościowych. CeTO wykorzystuje elektroniczny system obrotu ExTra, funkcjonujący w czasie rzeczywistym. Uczestnicy mają bezpośredni dostęp do systemu. Informacje przekazywane między CeTO a uczestnikami są przesyłane bezpośrednio siecią telekomunikacyjną.

4.1.4. Rozwój w najbliższym okresie

Dysproporcja między rozmiarami obrotu na GPW i CeTO może wywołać potrzebę stworzenia nowej formuły rynku pozagiełdowego. W celu ulepszenia systemu obrotu i rozrachunku na rynku wtórnym

obligacji skarbowych CTO podpisała porozumienie o współpracy z Polską Giełdą Finansową (PGF). Była to spółka działająca zgodnie z kodeksem handlowym, która nie nadzorowana bezpośrednio przez KPWiG, oferująca obrót bonami skarbowymi, obligacjami skarbowymi oraz bonami pieniężnymi NBP na międzybankowym rynku wtórnym. Był to pierwszy krok w kierunku fuzji obu spółek. W styczniu 2002 r. CTO przejęła PGF. Obecnie planowane są następne działania, mające na celu pełną integrację CTO z PGF.

Planowane jest również wprowadzenie w obrocie papierami skarbowymi tzw. systemu dealerów pierwotnych. Elektroniczny system obrotu, zwany Automatycznym Systemem Obrotu, który był wykorzystywany przez PGF, będzie służył do obsługi systemu dealerów pierwotnych, natomiast system WARSET będzie obsługiwał transakcje zawierane w innych niż skarbowe papierach wartościowych. Rozliczenie i rozrachunek transakcji zawartych na rynku pozagiełdowym w papierach wartościowych, z wyjątkiem bonów skarbowych, będzie dokonywany poprzez system KDPW (patrz punkt 4.3.2.1). Rozrachunek transakcji zawieranych w bonach skarbowych będzie dokonywany poprzez system SKARBNET (patrz punkt 4.3.2.2).

4.2. Rozliczanie

Nie ma obecnie odrębnej instytucji działającej jako izba rozliczeniowa. Usługi rozliczeniowe są świadczone w systemach rozrachunku papierów wartościowych opisanych w punktach 4.3.2.1, 4.3.2.2 oraz 4.3.2.3.

4.3. Rozrachunek

4.3.1. Podstawy prawne

Rozliczanie i rozrachunek papierów wartościowych są uregulowane przede wszystkim w: ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, ustawie z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych oraz ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim.

4.3.2. Podmioty świadczące usługi rozrachunkowe na rynku papierów wartościowych

4.3.2.1. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

KDPW zajmuje się rozliczaniem i rozrachunkiem wszystkich transakcji zawieranych na GPW, CeTO oraz rynku międzybankowym, z wyjątkiem bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP. W ramach KDPW utworzono Izbę Rozliczeniową dla Instrumentów Pochodnych, obsługującą transakcje zawierane na rynku instrumentów pochodnych.

Głównymi regulacjami prawnymi dotyczącymi rozliczania i rozrachunku w KDPW są: Statut KDPW, Regulamin i Szczegółowe zasady KDPW, Procedury ewidencyjne oraz Regulamin funduszu gwarancyjnego i Regulamin funkcjonowania systemu rekompensat.

Powyższe regulacje określają m.in.: prawa i obowiązki uczestników KDPW, funkcjonowanie systemu rozrachunkowego, systemu wspomagającego płynność do celów rozrachunku oraz systemu chroniącego środki inwestorów na rynku kapitałowym w razie upadłości domu maklerskiego lub banku.

W KDPW mogą uczestniczyć następujące rodzaje podmiotów: emitenci papierów wartościowych, instytucje finansowe – włączając domy maklerskie, banki, Narodowy Bank Polski – oraz inne instytucje finansowe, które prowadzą konta depozytowe lub rachunki papierów wartościowych (np. fundusze powiernicze).

Uczestnikami mogą być również, za zgodą i na warunkach określonych przez KPWiG, nierezydenci, działający jako centralne depozyty papierów wartościowych, lub agenci rozrachunkowi transakcji zawieranych w papierach wartościowych (obecnie nie ma takich uczestników).

4.3.2.2. Narodowy Bank Polski

W fazie rozrachunku Narodowy Bank Polski pełni funkcję agenta rozrachunku pieniężnego dla transakcji zawieranych w papierach wartościowych zarejestrowanych w KDPW (patrz punkt 4.3.2.1). Rozrachunek jest więc dokonywany w pieniądzu banku centralnego.

Narodowy Bank Polski jest agentem emisji bonów skarbowych oraz emitentem bonów pieniężnych NBP, a także instytucją depozytową i rozrachunkową dla tych papierów wartościowych, które są obsługiwane odpowiednio przez CRBS i RBP.

CRBS – SKARBNET

CRBS jest centralnym depozytem papierów wartościowych dla bonów skarbowych.

Konta depozytowe w CRBS mogą mieć: Narodowy Bank Polski, uczestnicy przetargu, tj. podmioty spełniające warunki określone w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 26 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków emitowania bonów skarbowych, banki krajowe, oddziały banków zagranicznych działające w Polsce oraz KDPW.

Poza kontami depozytowymi w CRBS prowadzone jest także konto emisyjne dla emitenta bonów skarbowych, odzwierciedlające aktualny stan wyemitowanych bonów skarbowych.

CRBS jest obsługiwany przez system SKARBNET (patrz punkt 4.3.2.2), należący do Narodowego Banku Polskiego.

RBP – SEBOP

RBP zapewnia emisję i rozrachunek bonów pieniężnych NBP.

Posiadaczami kont depozytowych w RBP mogą być następujące podmioty:

- banki krajowe i oddziały banków zagranicznych, działające w Polsce, posiadające rachunek bieżący w Narodowym Banku Polskim; oddzielne subkonta powinny być prowadzone dla portfela własnego banków i portfela klientów;
- Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

Transakcje zawierane w bonach pieniężnych NBP obsługuje system SEBOP (patrz punkt 4.3.4.3), należący do Narodowego Banku Polskiego.

4.3.3. Nadzór

Na mocy ustawy Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi KPWiG sprawuje nadzór nad rynkiem papierów wartościowych, w szczególności zaś nadzoruje funkcjonowanie systemu KDPW. Narodowy Bank Polski, będąc właścicielem systemów SKARBNET i SEBOP, nadzoruje ich funkcjonowanie.

Zgodnie z ustawą z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami, KPWiG nadzoruje funkcjonowanie wszystkich ewentualnych systemów rozrachunku papierów wartościowych innych niż wymienione powyżej.

4.3.4. Aspekty operacyjne

4.3.4.1. System KDPW

Rodzaje obsługiwanych transakcji. KDPW rejestruje różne rodzaje operacji. Można je podzielić się na dwie główne grupy:

– operacje, których następstwem jest płatność (np. transakcje giełdowe zawarte na rynku regulowanym, transakcje zawarte poza rynkiem regulowanym, transakcje zawarte na rynku pozagiełdowym, publiczna sprzedaż nowych akcji, przemieszczenia papierów wartościowych w związku z rozrachunkiem przetargów na skarbowe instrumenty dłużne;

– operacje inne niż wymienione powyżej, np. transfery portfeli klientów, konwersje akcji z imiennych na okaziciela oraz operacje związane z realizacją zobowiązań emitentów wobec akcjonariuszy.

KDPW dokonuje również rozrachunku transakcji zawieranych na rynku instrumentów pochodnych.

Środowisko przetwarzania transakcji. Informacje przekazywane między GPW a KDPW są przesyłane bezpośrednio poprzez sieć telekomunikacyjną. Do komunikacji z KDPW uczestnicy mogą wykorzystywać elektroniczny system dystrybucji informacji (ESDI), oparty na systemie poczty elektronicznej X.400. Komunikaty przesyłane przez ESDI są szyfrowane oraz opatrywane podpisem elektronicznym.

Procedury rozrachunku. GPW obsługuje obrót i zawieranie transakcji na giełdzie, natomiast CeTO – na rynku pozagiełdowym (patrz punkt 4.1.3.2).

Cykl rozliczeniowy transakcji zawieranych na GPW oraz rynku pozagiełdowym wynosi w przypadku akcji trzy dni. Dla transakcji zawieranych w obligacjach oraz „pakietowych” transakcji zawieranych na CeTO (transakcje ze ściśle określoną liczbą papierów wartościowych) cykl wynosi dwa dni. Dla transakcji pakietowych zawieranych na GPW, transakcji zawieranych na rynku pierwotnym, międzybankowym rynku obligacji oraz transakcji zawieranych poza rynkiem regulowanym datę rozrachunku ustalają strony zawierające transakcję.

Każdy podmiot, który zamierza dokonać transakcji na rynku kapitałowym, musi mieć rachunek pieniężny oraz rachunek papierów wartościowych w domu maklerskim lub banku. Każdy uczestnik GPW lub CeTO zawierający transakcje na danym rynku musi natomiast posiadać konto depozytowe w KDPW oraz rachunek bankowy w Narodowym Banku Polskim lub w swoim banku rozliczeniowym, który z kolei musi mieć rachunek bankowy w Narodowym Banku Polskim. KDPW jako izba rozliczeniowa utrzymuje rachunek pomocniczy w Narodowym Banku Polskim.

Rozrachunek płatności wynikający z transakcji i operacji obsługiwanych przez KDPW jest dokonywany poprzez system SORBNET, zgodnie z zasadą DVP według modelu 2 (rozrachunek netto w środkach pieniężnych oraz rozrachunek brutto w papierach wartościowych). Wyjątkiem jest rozrachunek obligacji skarbowych nabywanych na rynku pierwotnym, który dokonywany jest zgodnie z zasadą DVP według modelu 1 (rozrachunek brutto zarówno w środkach pieniężnych, jak i papierach wartościowych).

Po uzyskaniu potwierdzenia, że rozrachunek może być dokonany, środki pieniężne na rachunkach w Narodowym Banku Polskim oraz papiery wartościowe na rachunkach uczestników w KDPW są przesuwane jednocześnie.

Na podstawie umów zawartych między KDPW, Narodowym Bankiem Polskim i bankami KDPW jest upoważniony do przesyłania zleceń płatniczych, dotyczących transakcji zawartych w papierach wartościowych, do systemu SORBNET w imieniu banków za pośrednictwem specjalnej aplikacji, zwanej „modułem KDPW”.

Niezwłocznie po dokonaniu rozrachunku zleceń płatniczych w systemie SORBNET papiery wartościowe są transferowane na rachunki uczestników KDPW bądź rejestrowane na nich.

Od grudnia 2001 r. rozrachunek w systemie SORBNET następuje pięć razy w ciągu dnia. Zwiększa to możliwość dokonania rozrachunku w tym samym dniu, w szczególności dla transakcji zawieranych w obligacjach skarbowych. System KDPW obsługuje dodatkowe trzy sesje rozrachunkowe dla rozrachunku papierów wartościowych dokonywanego na zasadzie FOP⁴.

⁴ FOP – „free of payment”, czyli dostawa bez płatności.

Rozrachunek transakcji zawieranych na międzybankowym rynku obligacji skarbowych nie zawsze jest dokonywany zgodnie z zasadą DVP, a brak systemu rejestracji papierów wartościowych funkcjonującego w czasie rzeczywistym uważa się za główną słabość dotychczasowej infrastruktury.

Do rozliczania transakcji terminowych KDPW utworzył Izbę Rozliczeniową Instrumentów Pochodnych. Jej głównym zadaniem jest wyliczanie wymaganych wartości zabezpieczeń otwartych pozycji inwestorów, a także rozliczanie kontraktów terminowych na podstawie indywidualnych kont prowadzonych w Izbie Rozliczeniowej Instrumentów Pochodnych. Na kontach tych rejestruje się pozycje zajmowane przez inwestorów oraz wykonuje rozrachunek zarówno w środkach pieniężnych, jak i w instrumentach pochodnych. KDPW jest stroną każdej transakcji terminowej. Drugą stroną jest uczestnik, rozliczający transakcje zawierane na rachunek własny lub swoich klientów.

Zarządzanie ryzykiem. W celu zabezpieczenia rozrachunku transakcji zawartych między uczestnikami zarówno na GPW, jak i CeTO utworzono specjalne fundusze gwarancyjne.

Gdy środki funduszu nie wystarczają do pokrycia zobowiązań uczestników, muszą oni wnieść dodatkowe wkłady.

Na rynkach instrumentów pochodnych system gwarantowania rozrachunku składa się z następujących zabezpieczeń: wstępnego depozytu rozliczeniowego, depozytu gwarancyjnego do zabezpieczenia dziennych rozrachunków, funduszu rozliczeniowego, obliczanego jako wskaźnik wartości rozliczanych transakcji oraz kapitału własnego KDPW.

KDPW odpowiada za zarządzanie funduszem rekompensat. Zgodnie z regulacjami Unii Europejskiej, po ostatniej zmianie z dnia 8 grudnia 2000 r. funkcję tę reguluje ustawa Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi. KDPW utworzył program obowiązkowego funduszu rekompensat, który do 2008 r. osiągnie poziom ochrony inwestorów przewidziany w Dyrektywie 97/9/EC o rekompensatach dla inwestorów. Dzięki temu w przypadku upadłości domu maklerskiego jego klienci będą mogli otrzymać rekompensatę za zgromadzone w nim aktywa.

Polityka opłat. Zgodnie ze swoim Regulaminem, KDPW pobiera opłaty i prowizje za czynności wykonywane na rzecz uczestników. Wysokość opłat określa cennik, będący załącznikiem do Regulaminu KDPW.

Rozwój w najbliższym okresie. Głównym projektem KDPW jest utworzenie systemu RTGS do rejestracji papierów wartościowych oraz połączenie go z systemem RTGS banku centralnego, co ułatwi spełnianie zasady DVP według modelu 1. Nowy system KDPW ma być wprowadzony w drugiej połowie 2002 r.

Obecnie prace skupiają się na reorganizacji procedur rozrachunkowych w celu zapewnienia możliwości wprowadzenia kredytu śróddziennego dla banków pod zabezpieczenie obligacji skarbowych. Kredyt śróddzienny powinien być dostępny automatycznie na początku dnia operacyjnego oraz automatycznie spłacany na koniec dnia.

Ponadto, KDPW rozważa utworzenie połączeń z innymi centralnymi depozytami papierów wartościowych, w szczególności z krajów członkowskich Unii Europejskiej.

4.3.4.2. SKARBNET

Rodzaje obsługiwanych transakcji. System świadczy usługi związane z bonami skarbowymi na rynku pierwotnym i wtórnym oraz operacjami otwartego rynku.

Środowisko przetwarzania transakcji. Do wymiany informacji między uczestnikami CRBS a Narodowym Bankiem Polskim wykorzystuje się nośnik papierowy składany osobiście lub telefak-

sem. Informacje ze zleceń wprowadzane są do systemu SKARBNET, a następnie automatycznie przez niego przetwarzane. System SKARBNET generuje instrukcje płatnicze, które są elektronicznie transmitowane do systemu SORBNET. Przetwarzanie transakcji w bonach skarbowych w systemie SKARBNET i rozrachunek środków pieniężnych w systemie SORBNET następują automatycznie, z wykorzystaniem serwerów pracujących w środowisku UNIX i sieciach lokalnych.

Procedury rozrachunku. Rozwiązania przyjęte w systemie SKARBNET wykorzystywanym przez CRBS oraz w systemie SORBNET wykorzystywanym przez banki zapewniają zgodność z zasadą DVP według modelu 1 (rozrachunek papierów wartościowych oraz środków pieniężnych dokonywany jest na bazie brutto). Bony skarbowe mogą być zarejestrowane w CRBS po dokonaniu płatności. Po realizacji zleceń płatniczych w systemie SORBNET bony skarbowe są ostatecznie rejestrowane w systemie SKARBNET. Po zakończeniu każdego dnia operacyjnego, w którym nastąpiły zmiany na rachunku uczestnika CRBS, otrzymuje on wyciąg z rachunku.

Rynek pierwotny – obsługa przetargu. Uczestnik przetargu nabywający bony skarbowe na rynku pierwotnym składa ofertę zakupu w określonych terminach w Narodowym Banku Polskim wraz z upoważnieniem do obciążenia swojego rachunku rozliczeniowego kwotą wynikającą z zakupu bonów, zarówno w imieniu własnym, jak i – w razie potrzeby – swoich klientów. Jeżeli uczestnik przetargu nie ma rachunku w Narodowym Banku Polskim, zostaje obciążony rachunek wskazanego przez niego banku.

Jeżeli oferta zostanie zaakceptowana, zlecenie płatnicze jest automatycznie generowane w dniu płatności dla danego przetargu oraz przesyłane drogą elektroniczną do systemu SORBNET. Po uregulowaniu płatności zgodnie z przesłanym zleceniem zakupione bony skarbowe są rejestrowane na koncie depozytowym uczestnika CRBS.

Rynek wtórny. W przypadku transakcji kupna/sprzedaży uczestnicy CRBS mający rachunek rozliczeniowy w Narodowym Banku Polskim upoważniają go do obciążenia ich rachunków oraz przesyłają zlecenia w celu zarejestrowania transakcji.

Przy zgodności informacji zawartych w obu zleceniach oraz po sprawdzeniu, że podmiot sprzedający posiada bony skarbowe, w dniu transakcji bony są blokowane na koncie sprzedającego, a następnie zlecenie płatnicze jest automatycznie generowane i przekazywane drogą elektroniczną do systemu SORBNET. Po zrealizowaniu płatności papiery wartościowe są automatycznie rejestrowane w CRBS.

W przypadku transakcji między podmiotami, z których co najmniej jeden nie ma rachunku w Narodowym Banku Polskim, obie strony przekazują zgodne zlecenia zarejestrowania transakcji kupna/sprzedaży bonów skarbowych, nie dołączając zlecenia płatniczego. Oznacza to, że Narodowy Bank Polski nie odpowiada za dokonanie i prawidłowość rozrachunku, który jest przeprowadzany za pośrednictwem KIR.

Również w przypadku transakcji w ramach rachunku jednego uczestnika przemieszczenie papierów wartościowych między jego własnym portfelem a portfelem jego klienta następuje wyłącznie na podstawie zlecenia zarejestrowania transakcji kupna/sprzedaży bonów, bez dokonywania rozrachunku przez Narodowy Bank Polski.

Kredyt śróddzienny. Od grudnia 2001 r. Narodowy Bank Polski udziela zabezpieczonego kredytu śróddziennego. Obecnie jedynie bony skarbowe rejestrowane w systemie SKARBNET mogą być wykorzystywane jako zabezpieczenie (patrz punkty 3.2.7 i 4.4).

Zarządzanie ryzykiem. W systemie SKARBNET rozrachunek transakcji odbywa się na bazie brutto i w czasie rzeczywistym. W związku z tym nie utworzono żadnego specjalnego funduszu gwarantującego rozrachunek transakcji.

Polityka opłat. Narodowy Bank Polski jest agentem emisji bonów skarbowych. Na podstawie umowy zawartej w dniu 30 września 1999 r. między Narodowym Bankiem Polskim a Ministerstwem Finansów czynności związane z obsługą kolejnych emisji wykonywane są nieodpłatnie. Od każdego uczestnika pobierana jest opłata za przekazywanie telefaksem wyciągów z konta depozytowego.

Rozwój w najbliższym okresie. Zakres funkcjonowania systemu zostanie rozszerzony o obsługę pożyczek międzybankowych zabezpieczanych skarbowymi papierami wartościowymi oraz operacji otwartego rynku opartych na skarbowych papierach wartościowych, zawieranych między Narodowym Bankiem Polskim a bankami komercyjnymi.

Wprowadzone zostaną również procedury pozwalające na wymianę danych w formie elektronicznej.

4

4.3.4.3. SEBOP

Rodzaje obsługiwanych transakcji. System jest wykorzystywany do zakupu bonów pieniężnych NBP na rynku pierwotnym, zakupu i sprzedaży na rynku wtórnym oraz wykupu bonów przez emitentów.

Środowisko przetwarzania transakcji. Wymiana informacji między uczestnikami RBP a Narodowym Bankiem Polskim dokonywana jest za pośrednictwem poczty elektronicznej oraz, w przypadku awarii systemu, nośnika papierowego (także telefaksem). Przetwarzanie transakcji dotyczących bonów pieniężnych NBP i rozrachunek związanych z nimi środków pieniężnych są realizowane automatycznie, z wykorzystaniem serwerów UNIX pracujących w lokalnych sieciach.

Uczestnicy RBP przesyłają swoje zlecenia dotyczące transakcji zawieranych w bonach pieniężnych NBP za pośrednictwem poczty elektronicznej, wykorzystując sieć Telbanku. Rozwiązanie to zastąpiło poprzednie, w którym dane z dokumentów papierowych były ręcznie wprowadzane do systemu SEBOP.

Procedury rozrachunku. Rozwiązania przyjęte w systemie SEBOP, obsługującym RBP, oraz w systemie SORBNET, obsługującym rachunki banków, zapewniają zgodność z zasadą DVP według modelu 1 (zarówno środki pieniężne, jak i papiery wartościowe są rozliczane na bazie brutto).

Transakcje zawierane w bonach pieniężnych NBP mogą być rejestrowane w RBP wyłącznie pod warunkiem wcześniejszego dokonania płatności. Narodowy Bank Polski otrzymuje elektroniczne zlecenia płatnicze obciążenia rachunku rozliczeniowego danego banku; po realizacji zlecenia dokonywana jest ostateczna rejestracja bonów w systemie SEBOP.

Rynek pierwotny – obsługa przetargu. Uczestnik przetargu nabywający bony pieniężne NBP na rynku pierwotnym składa ofertę oraz upoważnia do obciążenia swojego rachunku rozliczeniowego odpowiednią kwotą. Płatność jest realizowana w dniu określonym przez Narodowy Bank Polski w ogłoszeniu o przetargu.

Jeśli oferta zostanie zaakceptowana, wystawiane jest zlecenie płatnicze, przesyłane następnie do systemu SORBNET. Po uregulowaniu płatności zgodnie z przesłanym zleceniem zakupione bony skarbowe są rejestrowane na koncie depozytowym uczestnika RBP.

Rynek wtórny. W transakcjach między uczestnikami RBP strony przesyłają do Narodowego Banku Polskiego zlecenia zarejestrowania transakcji w RBP. Zlecenia powinny być przesłane w dniu zawarcia transakcji.

W przypadku zgodności informacji zawartych w obu zleceniach oraz po sprawdzeniu, że podmiot sprzedający posiada bony, w dniu transakcji następuje zablokowanie bonów na koncie sprzedającego i przekazanie zlecenia płatniczego do systemu SORBNET. Po zrealizowaniu płatności transakcja jest rejestrowana w RBP.

Możliwa jest również realizacja transakcji FOP.

Zarządzanie ryzykiem. Podobnie jak w przypadku CRBS, również w RBP stosuje się zasadę DVP według modelu 1. Zapewnia to maksymalną redukcję ryzyka kredytowego.

Polityka opłat. Narodowy Bank Polski pobiera jednorazową opłatę za otwarcie konta depozytowego bonów pieniężnych NBP oraz opłatę kwartalną za jego prowadzenie. Ponadto pobierana jest opłata za każde przekazanie telefaksem wyciągu z konta depozytowego.

4.4. Wykorzystanie infrastruktury papierów wartościowych przez Narodowy Bank Polski

Zarządzanie zabezpieczeniami. Dla zapewnienia funkcjonowania systemu finansowego oraz prowadzenia polityki pieniężnej Narodowy Bank Polski dostarcza płynności śróddziennej oraz przeprowadza operacje otwartego rynku. Zadania te może realizować dzięki emisji bonów pieniężnych NBP, wykorzystywaniu środków rezerwy obowiązkowej oraz/lub udzielaniu kredytów.

Kredyt lombardowy. Banki mogą zaciągać kredyt lombardowy zabezpieczony skarbowymi papierami dłużnymi (bony skarbowe i obligacje skarbowe). Aktywa te są rejestrowane oraz rozliczane w dwóch różnych depozytach: bony skarbowe w Narodowym Banku Polskim, a obligacje skarbowe w KDPW. System SKARBNET, który obsługuje CRBS, jest systemem rozrachunku papierów wartościowych funkcjonującym na bazie brutto i w czasie rzeczywistym. Dzięki temu, że umożliwia natychmiastowe zabezpieczenie kredytu udzielanego przez bank centralny, wykorzystuje się go w dużo większym zakresie niż system KDPW.

Kredyt śróddzienny. Od grudnia 2001 r. Narodowy Bank Polski udziela zabezpieczonego kredytu śróddziennego. Banki muszą wcześniej zawrzeć umowy kredytu śróddziennego. Obecnie jako zabezpieczenie mogą być wykorzystywane jedynie bony skarbowe. Każdy bank może otrzymać kredyt śróddzienny, jeżeli przekaże bony skarbowe ze swojego rachunku w CRBS na rachunek bonów skarbowych Narodowego Banku Polskiego (na zasadzie śróddziennego *repo*). Funkcja ta jest realizowana w systemie SKARBNET. Banki mogą przysyłać zlecenia dotyczące kredytu śróddziennego w ten sam sposób jak zlecenia dotyczące wszystkich innych transakcji. Zlecenia te mogą być przysyłane w dniu transakcji. Jako kredyt śróddzienny bank może otrzymać 80% wartości bonów skarbowych przekazanych przez niego na rachunek papierów wartościowych Narodowego Banku Polskiego. Każdy bank musi spłacić kredyt śróddzienny przed końcem dnia operacyjnego w systemie SORBNET (między 17.30 a 18.00). Po spłaceniu jego zabezpieczenie jest zwracane, natomiast w razie braku spłaty kredytu przez bank zabezpieczenie staje się własnością Narodowego Banku Polskiego (patrz punkt 3.2.7).

Załącznik 1

Dane statystyczne dla Polski

Tabela 1
Podstawowe dane statystyczne

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Ludność ¹ (w tys.)	38 618	38 650	38 666	38 654	38 647	38 647
Produkt krajowy brutto (w mld zł, ceny bieżące)	387,8	472,4	553,6	615,1	690,4	765,9
Produkt krajowy brutto na osobę (w tys. zł)	10,0	12,2	14,3	15,9	17,9	19,8
Kurs walutowy ECU/EUR						
– na koniec roku	3,57	3,92	4,09	4,16	3,85	3,50
– średni	3,42	3,71	3,89	4,23	4,01	3,67

¹ Średnia w roku

Tabela 2
Środki wykorzystywane do rozliczeń przez podmioty niebankowe
(dane na koniec roku, w mld zł)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Banknoty i monety	23,56	27,26	30,23	38,08	34,11	38,21
Depozyty a vista	37,49	44,86	51,26	61,30	59,65	65,82
Inne						
Podaż pieniądza (M1)	61,06	72,12	81,48	99,38	93,76	104,03
<i>Informacje dodatkowe</i>						
Podaż pieniądza (M2) ¹	136,66	176,39	220,78	263,45	294,39	334,75
Depozyty a vista walutowe	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Wartość pieniądza elektronicznego						
pozostającego w obiegu	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
w tym:						
– produkty bazujące na kartach	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– produkty oparte na sieci	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.

¹ Podaż pieniądza (M2) składa się z: M1 plus depozyty terminowe w złotych i w walutach obcych, depozyty zablokowane, transakcje repo, otrzymane pożyczki.

Tabela 3
Środki wykorzystywane do rozliczeń przez banki
(dane na koniec roku, w mld zł)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Środki a vista utrzymywane w banku centralnym	6,96	10,54	19,27	9,68	11,33	11,78
w tym:						
– rezerwy obowiązkowe	6,54	9,58	18,87	9,07	11,03	11,54
– wolne środki	0,42	0,96	0,40	0,61	0,30	0,24
Środki a vista utrzymywane w innych bankach	1,40	1,82	2,73	1,91	1,57	1,54
<i>Informacja dodatkowa</i>						
Kredyty uzyskane z banku centralnego ¹	0,26	0,61	0,01	0,00	0,47	0,00

¹ Kredyt lombardowy, pod zastaw skarbowych papierów wartościowych.

Tabela 4

Banknoty i monety

(dane na koniec roku, wartość ogółem, w mln zł)¹

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Banknoty ogółem	26 255,9	31 669,2	35 136,0	42 031,5	37 140,1	41 643,5
w tym:						
200 zł	5 105,4	8 365,1	9 971,5	13 305,4	11 311,4	11 602,9
100 zł	11 727,7	15 524,3	17 349,4	20 019,7	18 917,8	22 988,6
50 zł	7 199,6	5 700,3	5 747,1	6 739,9	5 009,0	5 145,5
20 zł	1 211,5	1 068,1	1 091,8	1 034,4	993,5	982,7
10 zł	1 011,7	1 011,2	976,2	932,1	908,4	923,8
Monety ogółem	815,6	927,1	1 015,6	1 144,0	1 229,5	1 298,2
w tym:						
srebrne ²	4,2	6,4	9,1	12,3	15,7	21,5
złote ³	4,1	6,3	8,4	11,2	14,8	19,8
5 zł	338,1	365,9	377,6	409,1	419,8	418,1
2 zł	177,5	205,5	233,4	271,9	301,4	329,1
1 zł	127,3	143,9	156,7	175,7	186,3	193,9
0,5 zł	66,6	76,4	85,7	93,1	98,7	103,4
0,2 zł	41,4	50,3	58,3	68,1	75,8	82,2
0,1 zł	33,3	40,9	47,0	54,3	60,6	65,6
0,05 zł	13,1	17,2	20,8	25,2	28,8	32,4
0,02 zł	5,4	7,4	9,6	11,8	14,0	16,2
0,01 zł	4,7	7,0	9,0	11,3	13,6	16,0
Banknoty i monety ogółem	27 071,4	32 596,2	36 151,6	43 175,5	38 369,6	42 941,7
Banknoty i monety w posiadaniu						
instytucji kredytowych	3 680,6	3 819,3	3 768,2	5 292,5	4 451,4	4 917,7
Banknoty i monety w obiegu						
poza instytucjami kredytowymi	23 563,9	27 255,9	30 225,3	38 082,7	34 112,7	38 212,6

¹ Od stycznia 1995 r. Narodowy Bank Polski emituje nowe polskie złote (10 000 starych = 1 nowy). Stare i nowe polskie złote były w obiegu równolegle przez dwa lata. W styczniu 1997 r. stare złote zostały wycofane z obiegu. Mogą być one wymieniane na nowe złote do 31 grudnia 2010 r.

² Srebrne monety okolicznościowe.

³ Złote monety okolicznościowe.

Tabela 5

Struktura instytucjonalna

(dane na koniec 2001 r.)

Kategorie	Liczba instytucji	Liczba oddziałów	Liczba rachunków (w tys.)	Liczba rachunków z dostępem przez internet (w tys.)	Wartość środków na rachunkach (w tys.)
Bank centralny	1	50	8,4	0	18,88
Banki	69	10 509	17 198,7	357,6	47,54
Banki spółdzielcze	643	2 231	b.d.	b.d.	b.d.
Poczta ¹	1	8 223	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Ogółem	714	21 013	17 207,1	357,6	66,41
w tym:					
– instytucje wirtualne	3	nie dot.	308,7	308,7	1,38
Oddziały banków zagranicznych ²	1	1	b.d.	b.d.	b.d.
w tym:					
– z UE	1	1	b.d.	b.d.	b.d.

¹ Poczta Polska nie prowadzi rachunków klientów.

² Pozostałe banki zagraniczne zostały utworzone i działają jako samodzielne banki.

Tabela 6
Funkcje kart płatniczych i urządzenia akceptujące
 (dane na koniec roku)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Funkcja bankomatowa						
Karty bankomatowe (w tys.)	713,16	1 668,39	3 856,79	8 264,01	11 264,54	14 356,36
Liczba sieci	12	14	14	17	18	21
Liczba bankomatów z funkcją						
wypłaty gotówki	553	1 440	2 009	3 949	5 266	6 476
w tym:						
– dostęp otwarty	b.d.	b.d.	1 510	3 845	5 260	6 459
– ograniczony dostęp	b.d.	b.d.	499	104	6	17
Liczba transakcji (w mln)	7,99	25,53	53,01	95,78	222,61	289,40
w tym:						
– w bankomatach z dostępem otwartym	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
– w bankomatach z dostępem ograniczonym	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Wartość transakcji (w mld zł)	0,96	4,50	7,49	20,78	53,87	69,53
w tym:						
– w bankomatach z dostępem otwartym	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
– w bankomatach z dostępem ograniczonym	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Liczba bankomatów z funkcją						
dokonywania przelewów	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1 207
Liczba transakcji (w mln)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0,44
Wartość transakcji (w mld zł)	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0,08
Funkcja debetowa						
Karty debetowe (w tys.)	280,36	704,04	3 341,56	7 280,50	9 905,66	12 740,63
w tym:						
– karty kupieckie (w tys.)	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Liczba sieci ¹	2	2	2	3	4	4
Liczba terminali	2 580	4 581	8 855	20 993	44 745	65 609
Liczba transakcji (w mln)	1,70	2,22	5,09	11,06	31,69	59,26
w tym:						
– transakcje kartami kupieckimi (w mln)	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Wartość transakcji (w mld zł)	0,50	0,62	1,03	1,78	5,42	9,44
w tym:						
– transakcje kartami kupieckimi (w mld zł)	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Funkcja kredytowa						
Karty kredytowe (w tys.)	19,76	44,45	100,16	223,94	504,41	889,44
w tym:						
– karty kupieckie (w tys.)	b.d.	b.d.	8,8	43,62	128,75	288,35
Liczba sieci	2	2	2	3	4	4
Liczba terminali	27 884	38 702	50 313	72 265	88 175	112 897
Liczba transakcji (w mln)	0,29	0,44	2,10	6,65	13,47	18,82
w tym:						
– transakcje kartami kupieckimi (w mln)	b.d.	b.d.	0,10	1,35	4,10	6,98
Wartość transakcji (w mld zł)	0,04	0,08	0,54	1,79	3,06	3,52
w tym:						
– transakcje kartami kupieckimi (w mld zł)	b.d.	b.d.	0,02	0,47	1,21	1,48

¹ Liczba sieci oznacza centra autoryzacyjno-rozliczeniowe: PolCard SA, Centrum Kart i Czeków Pekao SA, Centrów Kart BZ WBK SA, e-Service SA.

cd. Tabeli 6

Funkcje kart płatniczych i urządzenia akceptujące
(dane na koniec roku)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Funkcja pieniądza elektronicznego						
Karty z funkcją pieniądza elektronicznego						
(w tys.)	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Liczba terminali akceptujących	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Liczba sieci	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Liczba transakcji kupna (w mln)	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Wartość transakcji kupna (mld zł)	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Liczba transakcji ładowania (w mln)	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Liczba ładujących terminali	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Wartość pieniądza naładowanego						
(mld zł)	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Naładowana wartość pieniądza						
pozostającego w obiegu (mld zł)	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Karty obciążeniowe (karty typu charge)						
Karty obciążeniowe (w tys.)	125,35	317,97	442,72	829,22	1 009,81	1 047,09
Liczba terminali	27 884	38 702	50 313	72 265	88 175	112 897
Liczba transakcji (w mln)	0,54	2,43	4,67	9,60	13,40	17,38
Wartość transakcji (w mld zł)	0,21	0,66	1,08	2,12	2,47	2,36
Informacja dodatkowa						
Ogólna liczba kart w obiegu (w tys.)	713,16	1 668,39	3 884,43	8 333,66	11 419,86	14 677,15
w tym:						
– karty z połączoną funkcją bankomatową i debetową (w tys.)	280,36	704,04	3 341,56	7 280,50	9 905,66	12 740,63
– karty z funkcją gwarantowania czeków (w tys.)	153,05	378,08	665,90	2 101,28	2 672,61	3 104,21

Tabela 7**Zlecenia płatnicze obsługiwane przez wybrane międzybankowe systemy rozliczeń środków pieniężnych: liczba transakcji (w mln)**

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
SORBNET (RTGS)						
Zlecenia uznaniowe	0,37	0,45	0,49	0,46	0,52	0,54
Systemy KIR	124,31	202,60	257,39	334,66	435,96	517,37
ELIXIR	6,82	13,73	39,99	130,35	189,37	271,29
Zlecenia uznaniowe	6,82	13,73	39,98	130,31	189,37	269,51
Zlecenia obciążeniowe	nie dot.	nie dot.	0,00	0,04	0,25	1,78
w tym:						
– polecenia zapłaty	nie dot.	nie dot.	0,00	0,04	0,25	0,96
– чеки	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	0,82
SYBIR	117,49	188,87	217,40	204,31	246,58	246,08
Zlecenia uznaniowe	112,50	182,59	210,11	197,32	238,53	242,06
Czeki	4,99	6,28	7,29	6,99	8,06	4,02
Współczynnik koncentracji						
SORBNET (RTGS)	23,0%	25,7%	24,3%	25,5%	28,5%	30,5%
ELIXIR	68,6%	65,5%	53,1%	52,6%	51,4%	49,2%
SYBIR	41,6%	41,3%	41,5%	50,1%	54,5%	63,5%

Tabela 8
Zlecenia płatnicze obsługiwane przez wybrane międzybankowe systemy transferu środków pieniężnych: wartość transakcji (w mld zł)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
SORBNET (RTGS)						
Zlecenia uznaniowe	1 926,94	3 014,45	4 895,65	6 551,37	9 805,93	13 496,92
Systemy KIR	954,29	1 380,63	2 015,69	3 022,68	3 839,09	4 561,07
ELIXIR	124,07	413,19	1 177,61	2 398,04	3 359,31	4 256,45
Zlecenia uznaniowe	124,07	413,19	1 177,58	2 397,69	3 357,47	4 253,17
Zlecenia obciążeniowe	nie dot.	nie dot.	0,03	0,35	1,84	3,28
w tym:						
– polecenia zapłaty	nie dot.	nie dot.	0,03	0,35	1,84	b.d.
– czeki	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	b.d.
SYBIR	830,22	967,44	838,09	624,64	479,78	304,62
Zlecenia uznaniowe	812,64	950,45	818,65	599,36	459,34	284,66
Czeki	17,59	16,98	19,44	25,28	20,44	19,96
Współczynnik koncentracji						
SORBNET (RTGS)	32,4%	30,8%	35,5%	34,1%	40,9%	47,0%
ELIXIR	36,6%	52,1%	47,0%	53,0%	54,2%	56,8%
SYBIR	39,9%	42,4%	46,3%	55,3%	59,0%	67,8%

Tabela 9
Wskaźniki wykorzystania różnych bezgotówkowych instrumentów płatniczych:
liczba transakcji¹ (w mln)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Instrumenty						
Czeki	4,99	6,28	7,29	6,99	8,06	4,84
w tym:						
– osobiście	4,99	6,28	7,29	6,99	8,06	4,84
– poprzez PC lub inny terminal	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– przez bankowość telefoniczną	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– przez telefon komórkowy	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Płatności dokonywane kartami debetowymi	1,70	2,22	5,09	11,06	31,69	59,26
w tym:						
– osobiście	1,70	2,22	5,09	11,06	31,69	59,26
– poprzez PC lub inny terminal	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– przez bankowość telefoniczną	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– przez telefon komórkowy	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Płatności dokonywane kartami kredytowymi ²	0,83	2,87	6,77	16,25	26,87	36,20
w tym:						
– osobiście	0,83	2,87	6,77	16,25	26,87	36,16
– poprzez PC lub inny terminal	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0,04
– przez bankowość telefoniczną	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
– przez telefon komórkowy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Polecenia przelewu	119,32	196,32	250,09	327,63	427,90	511,57
w tym:						
– osobiście	119,12	195,31	224,35	272,18	348,11	443,94
– poprzez PC lub inny terminal	0,20	1,01	25,70	55,38	79,65	67,18
– przez bankowość telefoniczną	wart. nieist.	0,01	0,04	0,07	0,14	0,46
– przez telefon komórkowy	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	wart. nieist.	0,02
Polecenia zapłaty	0	0	wart. nieist.	0,04	0,25	0,96
w tym:						
– osobiście	nie dot.	nie dot.	b.d.	wart. nieist.	0,01	0,01
– poprzez PC lub inny terminal	nie dot.	nie dot.	b.d.	0,04	0,25	0,95
– przez bankowość telefoniczną	nie dot.	nie dot.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
– przez telefon komórkowy	nie dot.	nie dot.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Kartowy pieniądź elektroniczny	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Ściewy pieniądź elektroniczny	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Inne ³	137,20	130,50	126,79	121,40	112,68	107,11
Ogółem	264,04	338,20	396,04	483,37	607,44	719,94

¹ Włączając płatności inicjowane przez banki w systemach SYBIR i ELIXIR (detaliczne). System SORBNET (RTGS) nie został uwzględniony.

² Włączając karty typu *charge*.

³ Instrumenty pocztowe: przekazy pocztowe (między osobami fizycznymi nie mającymi rachunków bankowych) oraz wypłaty emerytur i rent.

Tabela 10
Wskaźniki wykorzystania różnych bezgotówkowych instrumentów płatniczych:
wartość transakcji¹ (w mld zł)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Instrumenty						
Czeki	17,59	16,98	19,44	25,28	20,44	20,20
w tym:						
osobiście	17,59	16,98	19,44	25,28	20,44	20,20
– poprzez PC lub inny terminal	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– przez bankowość telefoniczną	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– przez telefon komórkowy	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Płatności dokonywane kartami debetowymi	0,50	0,62	1,03	1,78	5,42	9,44
w tym:						
– osobiście	0,50	0,62	1,03	1,78	5,42	9,44
– poprzez PC lub inny terminal	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– przez bankowość telefoniczną	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– przez telefon komórkowy	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Płatności dokonywane kartami kredytowymi ²	0,25	0,74	1,62	3,92	5,53	5,89
w tym:						
– osobiście	0,25	0,74	1,62	3,92	5,53	5,88
– poprzez PC lub inny terminal	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0,01
– przez bankowość telefoniczną	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
– przez telefon komórkowy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Polecenia przelewu	936,71	1 363,64	1 996,26	2 997,40	3 816,81	4 537,83
w tym:						
– osobiście	933,46	1 344,29	1 951,61	2 699,47	3 203,24	3 827,44
– poprzez PC lub inny terminal	3,24	19,21	43,76	295,17	609,80	706,67
– przez bankowość telefoniczną	wart. nieist.	0,14	0,89	2,76	3,77	3,69
– przez telefon komórkowy	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	wart. nieist.	0,03
Polecenia zapłaty	0,00	0,00	0,03	0,35	1,84	3,04
w tym:						
– osobiście	nie dot.	nie dot.	b.d.	0,01	0,08	0,10
– poprzez PC lub inny terminal	nie dot.	nie dot.	b.d.	0,34	1,77	2,94
– przez bankowość telefoniczną	nie dot.	nie dot.	b.d.	b.d.	b.d.	wart. nieist.
– przez telefon komórkowy	nie dot.	nie dot.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Kartowy pieniądź elektroniczny	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Sieciowy pieniądź elektroniczny	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Inne ³	b.d.	b.d.	63,92	67,33	66,94	70,30
Ogółem	955,04	1 381,98	2 082,29	3 096,05	3 916,99	4 646,70

¹ Włączając płatności inicjowane przez banki w systemach SYBIR i ELIXIR (detaliczne). System SORBNET (RTGS) nie został uwzględniony.

² Włączając karty typu charge.

³ Instrumenty pocztowe: przekazy pocztowe (między osobami fizycznymi nie mającymi rachunków bankowych) oraz wypłaty emerytur i rent.

Tabela 11a

Zlecenia obsługiwane przez platformy obrotu, izby rozliczeniowe i systemy rozrachunku papierów wartościowych: liczba transakcji (w tys.)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Platformy obrotu						
Transakcje giełdowe	2 613	4 109	3 580	3 226	4 434	4 519
w tym:						
– akcje	2 264	3 512	3 233	2 980	3 736	3 128
– obligacje skarbowe	262	309	151	136	134	131
– powszechne świadectwa udziałowe	87	284	175	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– kontrakty terminowe	nie dot.	nie dot.	16	90	541	1 238
– waranty	nie dot.	nie dot.	1	5	19	7
– inne	wart. nieist.	4	4	15	4	15
Transakcje rynku pozagiełdowego	0,24	1,69	18,80	37,47	28,54	4,30
w tym:						
– akcje	0,24	1,64	12,08	18,94	23,40	4,25
– obligacje skarbowe	nie dot.	nie dot.	5,84	9,53	2,56	nie dot.
– waranty	nie dot.	nie dot.	0,86	8,95	2,55	nie dot.
– inne	nie dot.	0,05	0,02	0,04	0,04	0,05
Transakcje spoza rynku regulowanego	0,53	3,12	11,34	17,92	30,77	53,78
w tym:						
– akcje	0,01	2,02	0,17	0,76	0,19	0,73
– obligacje skarbowe	0,52	1,10	11,16	17,16	30,58	53,04
– inne	0,15	wart. nieist.	0,01	nie dot.	wart. nieist.	0,01
Izby rozliczeniowe	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Systemy rozrachunku papierów wartościowych						
KDPW	2 841,16	4 821,87	4 479,71	5 278,07	5 521,95	5 050,11
w tym:						
– akcje	2 355,02	4 146,64	4 056,23	4 939,88	4 750,20	3 564,37
– obligacje skarbowe	351,34	347,83	202,62	198,63	189,32	209,22
– kontrakty terminowe	nie dot.	nie dot.	16,16	91,46	546,10	1 244,93
– waranty	nie dot.	nie dot.	2,08	14,67	22,73	9,69
– powszechne świadectwa udziałowe	105,47	301,01	186,00	0,46	nie dot.	nie dot.
– inne	29,34	26,39	16,62	32,96	13,60	21,91
SKARBNET	45,16	80,75	88,40	102,25	94,23	77,86
– bony skarbowe	45,16	80,75	88,40	102,25	94,23	77,86
SEBOP	2,22	5,92	7,35	8,07	9,25	5,13
– bony pieniężne NBP	2,22	5,92	7,35	8,07	9,25	5,13

Tabela 11b

Zlecenia obsługiwane przez platformy obrotu, izby rozliczeniowe i systemy rozrachunku papierów wartościowych: wartość rynkowa transakcji (w mld zł)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Platformy obrotu						
Transakcje giełdowe	24,93	36,82	36,72	50,25	116,28	92,93
w tym:						
– akcje	14,95	26,17	31,17	44,48	84,55	40,22
– obligacje skarbowe	8,11	6,74	3,86	2,38	2,29	2,56
– powszechne świadectwa udziałowe	1,86	3,89	1,36	nie dot.	nie dot.	nie dot.
– kontrakty terminowe	nie dot.	nie dot.	0,30	3,18	29,31	49,32
– waranty	nie dot.	nie dot.	wart. nieist.	0,01	0,04	0,01
– inne	0,01	0,02	0,03	0,20	0,09	0,82
Transakcje rynku pozagiełdowego	0,02	0,02	1,20	0,40	0,28	0,15
w tym:						
– akcje	0,02	0,01	0,10	0,16	0,22	0,05
– obligacje skarbowe	nie dot.	nie dot.	1,10	0,22	0,05	nie dot.
– waranty	nie dot.	nie dot.	wart. nieist.	0,02	0,01	nie dot.
– inne	nie dot.	0,01	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	0,10
Transakcje spoza rynku regulowanego	3,31	13,79	89,65	87,74	162,54	418,08
w tym:						
– akcje	0,71	1,62	0,50	2,59	1,44	0,02
– obligacje skarbowe	2,59	12,17	89,15	85,14	161,02	417,97
– inne	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	nie dot.	0,08	0,10
Izby rozliczeniowe	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Systemy rozrachunku papierów wartościowych						
KDPW	45,34	83,25	176,45	195,46	372,71	590,87
w tym:						
– akcje	22,33	47,88	59,06	85,90	156,06	82,43
– obligacje skarbowe	20,72	30,11	114,58	105,85	186,60	457,20
– kontrakty terminowe	nie dot.	nie dot.	0,30	3,30	29,63	49,49
– waranty	nie dot.	nie dot.	wart. nieist.	0,02	0,05	0,01
– powszechne świadectwa udziałowe	2,23	5,22	2,42	0,00	nie dot.	nie dot.
– inne	0,05	0,04	0,09	0,38	0,37	1,74
SKARBNET	222,44	378,95	411,85	463,69	519,40	601,63
– bony skarbowe	222,44	378,95	411,85	463,69	519,40	601,63
SEBOP	36,03	122,10	610,88	753,41	810,57	547,74
– bony pieniężne NBP	36,03	122,10	610,88	753,41	810,57	547,74

Tabela 11c
Liczba uczestników platform obrotu, izb rozliczeniowych i systemów rozrachunku papierów wartościowych

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Systemy obrotu						
Warszawska Giełda Papierów Wartościowych	37	37	35	36	38	28
Banki	24	15	27	8	b.d.	b.d.
Maklerzy/dealerzy	13	22	8	28	b.d.	b.d.
Centralna Tabela Ofert	9	17	20	20	20	17
Banki	5	11	10	7	6	3
Maklerzy/dealerzy	4	6	10	13	14	14
Systemy rozliczeniowe	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Systemy rozrachunku papierów wartościowych						
KDPW	65	75	75	80	79	72
Banki	41	45	44	47	44	42
Domy maklerskie	21	27	28	30	32	27
Institucje ubezpieczeniowe	1	1	1	1	1	1
Inne	2	2	2	2	2	2
SKARBNET	68	76	75	68	65	63
Banki	67	67	67	62	60	58
Institucje ubezpieczeniowe	1	1	1	1	1	1
Inne	0	8	7	5	4	4
SEBOP	40	48	48	44	44	38
Banki	39	47	47	43	43	37
Inne	1	1	1	1	1	1

Tabela 11d
Papiery wartościowe w obiegu
 (dane na koniec roku)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
KDPW						
Wartość zarejestrowanych/wyemitowanych papierów wartościowych (mld zł)						
Giełda						
w tym:						
– akcje	21,24	38,17	63,80	109,97	120,89	96,46
– obligacje skarbowe	23,44	27,36	44,05	53,08	74,19	98,84
– inne papiery wartościowe	1,40	1,35	0,39	0,05	0,28	1,45
Rynek pozagiełdowy						
w tym:						
– akcje	0,06	0,13	0,38	0,33	0,28	0,19
– obligacje skarbowe	nie dot.	nie dot.	3,33	1,69	nie dot.	nie dot.
– inne papiery wartościowe	nie dot.	0,01	0,03	0,03	0,05	0,28
Liczba zarejestrowanych/wyemitowanych papierów wartościowych						
Giełda						
w tym:						
– akcje	83	143	198	221	225	230
– obligacje skarbowe	44	47	45	49	47	51
– inne papiery wartościowe	1	1	7	30	79	86
Rynek pozagiełdowy						
w tym:						
– akcje	2	13	24	25	21	21
– obligacje skarbowe	nie dot.	nie dot.	2	2	nie dot.	nie dot.
– inne papiery wartościowe	nie dot.	1	8	11	4	4
SKARBNET						
Wartość wyemitowanych bonów skarbowych						
(w mld zł)	40,80	51,99	41,37	45,46	46,25	48,54
Liczba wyemitowanych bonów skarbowych	50	50	50	50	50	50
Wartość zarejestrowanych bonów skarbowych						
(w mld zł)	27,07	32,26	28,91	26,98	23,44	35,22
Liczba zarejestrowanych bonów skarbowych	50	50	50	50	50	50
SEBOP						
Wartość wyemitowanych bonów pieniężnych NBP						
(w mld zł)	15,60	39,56	243,02	300,71	278,22	187,72
Liczba wyemitowanych bonów pieniężnych NBP	93	120	164	168	111	79
Wartość zarejestrowanych bonów pieniężnych NBP						
(w mld zł)	12,53	14,37	28,58	11,13	20,48	14,27
Liczba zarejestrowanych bonów pieniężnych NBP	48	23	11	4	7	7

Tabela 11e
Współczynnik kompensacji w systemach rozliczeniowych

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
KDPW						
Współczynnik kompensacji dla środków						
pieniężnych w ciągu roku	nie dot.	nie dot.	55% ¹	60%	78%	79%
Współczynnik kompensacji dla papierów						
w ciągu roku wartościowych	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.

¹ Od 26 maja 1998 r.

Tabela 12
Uczestnictwo krajowych instytucji w systemie SWIFT

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Członkowie	38	38	36	23	24	24
– w tym czynni	36	37	36	23	24	24
Członkowie zależni	8	10	10	8	11	14
– w tym czynni	8	10	10	8	11	11
Uczestnicy	0	2	3	14	13	13
– w tym czynni	0	2	2	11	13	13
Ogólna liczba użytkowników	46	50	49	45	48	51
– w tym czynni	44	49	48	42	48	48
<i>Informacje dodatkowe</i>						
Ogólna liczba użytkowników SWIFT	5 918	6 372	6 771	6 991	7 293	7 457
w tym:						
– członkowie	3 014	3 070	3 052	2 230	2 307	2 265
– członkowie zależni	2 500	2 621	2 781	2 825	3 037	3 143
– uczestnicy	404	681	938	1 936	1 949	2 049

Tabela 13
Przepływy komunikatów w systemie SWIFT do/od krajowych użytkowników

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Ogólna liczba przesłanych komunikatów	3 632 414	4 331 308	5 179 797	5 926 206	6 625 274	8 172 400
w tym:						
kategoria I	1 852 636	1 977 735	2 124 543	2 365 591	2 581 666	2 804 623
kategoria II	872 270	1 077 815	1 257 844	1 232 807	1 346 111	1 516 247
Ogólna liczba otrzymanych komunikatów	3 455 810	3 922 272	4 312 496	4 788 718	5 542 536	6 469 943
w tym:						
kategoria I	1 786 521	1 886 103	2 013 212	2 270 438	2 600 684	2 992 756
kategoria II	137 423	162 083	212 131	275 697	464 179	600 845
Liczba krajowych komunikatów	887 359	947 321	981 128	1 006 125	1 080 306	1 182 418
<i>Informacja dodatkowa</i>						
Globalna liczba komunikatów w systemie SWIFT ¹	687 785 294	812 117 556	941 235 088	1 076 490 597	1 298 668 103	1 533 906 047

¹ W styczniu 2000 r. dokonano zmian w metodologii sprawozdawczości, co spowodowało 2% wzrost globalnej liczby komunikatów w systemie SWIFT. Nowa metodologia została zastosowana wstecznie do 1999 r.

Załącznik 2

Porównawcze dane statystyczne dla krajów akcesyjnych

Tabela 1, część 1
Banknoty i monety w obiegu poza instytucjami kredytowymi
(dane na koniec roku)

Ogółem (w mln euro)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	516	794	1 117	1 005	1 210	1 581
Cypr	452	477	500	544	581	620
Czechy	3 479	3 091	3 610	4 374	4 902	5 645
Estonia	275	290	290	365	396	444
Węgry ¹	2 431	2 512	2 628	3 358	3 335	4 233
Łotwa	379	511	512	642	742	872
Litwa	379	574	600	681	715	830
Malta	805	846	837	916	967	1 036
Polska	6 595	6 955	7 398	9 157	8 861	10 933
Rumunia	1 075	1 038	901	948	1 067	1 278
Słowacja	1 102	1 269	1 173	1 356	1 525	1 893
Słowenia	379	419	498	628	561	649

¹ W tej tabeli ujęto wartości banknotów i monet, które są w trakcie wycofywania z obiegu, oraz banknotów i monet okolicznościowych.

Tabela 1, część 2
Banknoty i monety w obiegu poza instytucjami kredytowymi
(dane na koniec roku)

Wartość na mieszkańca (w euro)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	62	96	135	122	148	193
Cypr	694	728	756	818	868	920
Czechy	337	300	351	425	477	551
Estonia	187	199	200	253	276	310
Węgry ¹	239	247	259	334	333	424
Łotwa	152	207	209	269	313	369
Litwa	102	155	162	184	194	225
Malta	2 117	2 210	2 171	2 365	2 484	2 624
Polska	171	180	191	237	229	283
Rumunia	48	46	40	42	48	57
Słowacja	205	236	218	251	282	351
Słowenia	190	211	251	317	282	327

¹ W tej tabeli ujęto wartości banknotów i monet, które są w trakcie wycofywania z obiegu, oraz banknotów i monet okolicznościowych.

Tabela 1, część 3
Banknoty i monety w obiegu poza instytucjami kredytowymi
 (dane na koniec roku)

Procent PKB	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	18,0	9,1	10,1	8,7	9,3	10,9
Cypr	6,4	6,3	6,2	6,3	6,1	6,1
Czechy	7,6	7,1	6,9	8,4	8,8	8,5
Estonia	8,1	7,2	6,2	7,5	7,3	7,3
Węgry ¹	7,2	6,6	6,6	8,5	6,8	7,0
Łotwa	9,3	10,2	9,5	9,7	9,9	10,4
Litwa	6,0	6,6	6,5	6,4	5,9	6,1
Malta	30,2	28,0	26,3	25,6	24,8	25,9
Polska	6,1	7,0	5,5	6,2	4,9	5,0
Rumunia	4,9	3,6	3,1	3,2	3,2	3,2
Słowacja	7,2	7,1	6,6	7,1	7,6	8,3
Słowenia	2,6	2,7	2,9	3,4	3,0	3,1

¹ W tej tabeli ujęto wartości banknotów i monet, które są w trakcie wycofywania z obiegu, oraz banknotów i monet okolicznościowych.

Tabela 1, część 4
Banknoty i monety w obiegu poza instytucjami kredytowymi
 (dane na koniec roku)

Procent podaży pieniądza (M1)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	129,7	64,0	73,5	59,7	59,6	62,8
Cypr	40,6	38,8	39,4	30,2	30,8	32,8
Czechy	25,0	26,8	29,3	32,9	31,7	28,5
Estonia	34,5	28,8	30,6	29,6	26,5	24,2
Węgry ¹	40,2	36,8	37,3	40,0	37,2	37,4
Łotwa	62,1	59,5	50,3	55,7	54,4	56,2
Litwa	52,6	49,6	50,3	51,9	46,9	43,3
Malta	79,7	75,8	70,6	66,3	66,6	65,2
Polska	38,6	37,8	37,1	38,3	36,4	36,7
Rumunia	48,2	49,1	52,1	58,6	55,6	55,4
Słowacja	25,0	29,3	33,8	37,4	35,8	35,4
Słowenia	28,4	28,9	28,1	31,3	28,3	28,3

¹ W tej tabeli ujęto wartości banknotów i monet, które są w trakcie wycofywania z obiegu, oraz banknotów i monet okolicznościowych.

Tabela 2, część 1
Depozyty a vista utrzymywane przez podmioty niebankowe
 (dane na koniec roku)

Wartość na mieszkańca (w euro)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	23	69	76	83	100	115
Cypr	1 014	1 146	1 162	1 893	1 948	1 884
Czechy	1 011	819	844	867	1 030	1 384
Estonia	355	493	454	603	765	972
Węgry	354	425	435	499	563	708
Łotwa	93	141	206	214	262	288
Litwa	92	157	160	171	219	294
Malta	538	706	902	1 200	1 243	1 402
Polska	272	296	324	381	401	487
Rumunia	51	48	37	30	38	46
Słowacja	615	568	426	421	507	639
Słowenia	479	520	641	696	716	828

Tabela 2, część 2
Depozyty a vista utrzymywane przez podmioty niebankowe
 (dane na koniec roku)

Procent PKB	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	6,7	6,5	5,6	5,9	6,3	6,5
Cypr	9,3	10,0	9,5	14,7	13,7	12,6
Czechy	22,7	19,4	16,7	17,1	18,9	21,4
Estonia	15,4	17,7	14,0	17,8	20,1	23,0
Węgry	10,7	11,3	11,1	11,2	11,4	11,7
Łotwa	5,7	6,9	9,4	7,7	18,4	8,1
Litwa	5,4	6,7	6,4	5,9	6,7	8,0
Malta	7,7	8,9	10,9	13,0	12,4	13,8
Polska	9,7	9,5	9,3	10,0	8,6	8,6
Rumunia	5,3	3,8	2,9	2,3	2,6	2,5
Słowacja	22,0	17,1	13,0	11,8	13,6	15,0
Słowenia	6,6	6,6	7,3	7,5	7,5	8,0

Tabela 2, część 3
Depozyty a vista utrzymywane przez podmioty niebankowe
 (dane na koniec roku)

Procent podaży pieniądza (M1)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	47,9	45,9	41,1	40,7	40,3	37,3
Cypr	59,4	61,2	60,6	69,8	69,2	67,2
Czechy	75,0	73,2	70,7	67,1	68,3	71,5
Estonia	65,5	71,2	69,4	70,4	73,5	75,8
Węgry	59,8	63,2	62,7	60,0	62,8	62,6
Łotwa	37,9	40,5	49,7	44,3	45,6	43,8
Litwa	47,4	50,4	49,7	48,1	53,1	56,7
Malta	20,3	24,2	29,4	33,7	33,4	34,8
Polska	61,4	62,2	62,9	61,7	63,6	63,3
Rumunia	51,8	50,9	47,9	41,4	44,4	44,6
Słowacja	75,0	72,9	66,2	62,6	64,2	64,6
Słowenia	71,6	71,1	71,9	68,7	71,7	71,7

Tabela 3, część 1
Środki wykorzystywane do rozliczeń przez banki
 (dane na koniec roku)

Środki banków w banku centralnym (w mld euro)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Cypr	0,6	0,6	0,7	0,9	1,0	0,9
Czechy	4,1	5,2	7,3	7,4	8,1	9,7
Estonia	0,1	0,2	0,2	0,3	0,4	0,2
Węgry	1,6	1,8	1,8	2,1	2,2	1,5
Łotwa	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Litwa	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Malta	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Polska	1,9	2,7	4,7	2,3	2,9	3,4
Rumunia	0,3	0,3	0,5	0,9	1,0	1,0
Słowacja	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,7
Słowenia	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4

Tabela 3, część 2

Środki wykorzystywane do rozliczeń przez banki
(dane na koniec roku)

Środki banków w banku centralnym jako procent podaży pieniądza (M1)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	44,8	25,6	12,8	14,0	9,1	9,3
Cypr	51,2	45,2	52,5	51,5	51,8	47,9
Czechy	29,2	44,8	59,0	55,5	52,6	48,8
Estonia	9,7	19,0	24,6	25,0	24,4	13,2
Węgry	25,7	26,3	25,5	24,7	24,4	13,5
Łotwa	10,1	11,5	9,0	11,2	9,9	11,6
Litwa	11,0	7,6	15,6	8,4	10,9	8,7
Malta	15,9	20,9	22,1	21,5	23,8	19,8
Polska	11,4	14,6	23,6	9,7	12,1	11,3
Rumunia	14,2	14,9	29,7	57,4	51,6	43,9
Słowacja	14,7	21,7	26,4	25,6	20,7	13,5
Słowenia	18,3	20,4	18,9	15,3	15,8	15,6

Tabela 3, część 3

Środki wykorzystywane do rozliczeń przez banki
(dane na koniec roku)

Depozyty a vista w innych bankach (w mld euro)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	0,04	0,05	0,04	0,02	0,01	0,02
Cypr	0,02	0,1	0,03	0,15	0,24	0,16
Czechy	8,5	10,5	11,7	11,9	11,7	14,8
Estonia	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Węgry	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
Łotwa	0,01	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01
Litwa	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.
Malta	0,01	0,02	0,01	0,01	0,02	0,00
Polska	0,4	0,5	0,7	0,5	0,4	0,4
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Słowenia	b.d.	b.d.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.

Tabela 3, część 4

Środki wykorzystywane do rozliczeń przez banki
(dane na koniec roku)

Depozyty a vista w innych bankach jako procent podaży pieniądza (M1)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	11,0	3,8	2,3	1,2	0,6	0,8
Cypr	1,4	4,3	2,1	8,4	12,8	8,6
Czechy	60,9	90,6	94,8	89,2	75,7	74,5
Estonia	11,5	10,4	14,1	7,8	9,6	8,4
Węgry	1,1	1,7	1,7	1,8	1,8	1,1
Łotwa	2,4	3,8	1,0	0,5	0,6	0,6
Litwa	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.
Malta	0,6	1,6	0,6	1,0	1,1	0,3
Polska	2,3	2,5	3,4	1,9	1,7	1,5
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Słowenia	b.d.	b.d.	0,3	0,2	0,4	0,2

Tabela 4, część 1
Struktura instytucjonalna
 (dane na koniec roku)

	Liczba instytucji oferujących usługi płatnicze (na 1 mln mieszkańców)		Liczba oddziałów banku centralnego (na 1 mln mieszkańców)		Liczba oddziałów banków (na 1 mln mieszkańców)		Liczba placówek pocztowych (na 1 mln mieszkańców)	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Bułgaria	b.d.	5	b.d.	1	b.d.	192	b.d.	375
Cypr	562	558	1	1	b.d.	685	nie dot.	nie dot.
Czechy	4	4	1	1	188	172	331	332
Estonia	11	13	1	1	b.d.	142	b.d.	391
Węgry	24	23	0,5	1	280	289	325	327
Łotwa	17	19	3	3	267	270	409	410
Litwa	3	3	1	1	46	45	nie dot.	nie dot.
Malta	41	41	3	3	285	281	69	68
Polska	20	18	1	1	343	330	209	213
Rumunia	2	2	1	1	b.d.	124	b.d.	319
Słowacja	4	4	3	3	192	187	301	302
Słowenia	51	42	1	1	542	354	269	276

Tabela 4, część 2
Struktura instytucjonalna
 (dane na koniec roku)

	Inne (na 1 mln mieszkańców)		Ogólna liczba oddziałów oferujących usługi płatnicze (na 1 mln mieszkańców)		Liczba rachunków, z których mogą być dokonywane płatności (na jednego mieszkańca)	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Bułgaria	nie dot.	nie dot.	b.d.	569	b.d.	b.d.
Cypr	b.d.	697	b.d.	1 383	b.d.	2,20
Czechy	nie dot.	nie dot.	520	504	0,66	0,69
Estonia	6	7	b.d.	534	b.d.	b.d.
Węgry	nie dot.	nie dot.	606	616	0,76	0,70
Łotwa	nie dot.	nie dot.	678	683	0,61	0,72
Litwa	nie dot.	nie dot.	46	45	b.d.	b.d.
Malta	nie dot.	nie dot.	357	352	b.d.	1,58
Polska	nie dot.	nie dot.	553	544	0,37	0,45
Rumunia	nie dot.	nie dot.	b.d.	444	0,36	0,44
Słowacja	nie dot.	nie dot.	496	492	b.d.	0,49
Słowenia	23	21	565	651	b.d.	1,06

Tabela 5, część 1
Karty bankomatowe i bankomaty

Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców (dane na koniec roku)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	8	14	20	34	51	79
Cypr	229	241	283	332	392	464
Czechy	113	128	142	146	156	188
Estonia	144	270	299	367	393	419
Węgry	107	153	204	234	243	255
Łotwa	10	40	97	157	271	335
Litwa	8	34	76	92	128	187
Malta	237	277	314	320	349	352
Polska	14	37	54	102	136	168
Rumunia	1	4	8	21	33	57
Słowacja	146	162	179	187	201	219
Słowenia ¹	204	252	309	385	435	480

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 5, część 2
Karty bankomatowe i bankomaty

Liczba transakcji na 1 mieszkańca	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	0,03	0,2	0,2	0,4	0,8	2
Cypr	2	3	3	4	5	7
Czechy	4	5	6	7	8	10
Estonia	8	15	14	20	26	30
Węgry	2	4	6	7	8	9
Łotwa	0,02	0,3	1	2	4	6
Litwa	0,03	0,1	1	1	1	3
Malta	10	12	13	15	19	34
Polska	0,2	1	1	2	6	7
Rumunia	b.d.	0,01	0,1	0,2	1	2
Słowacja	5	7	9	10	9	10
Słowenia ¹	8	10	14	17	21	18

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 5, część 3
Karty bankomatowe i bankomaty

Średnia wartość transakcji (w euro)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	17	16	31	38	41	41
Cypr	86	90	114	99	99	103
Czechy	37	38	43	50	57	68
Estonia	20	27	47	48	49	51
Węgry	54	49	69	88	96	106
Łotwa	79	47	68	78	81	75
Litwa	67	69	41	56	65	69
Malta	67	72	74	78	71	45
Polska	35	47	36	51	60	65
Rumunia	b.d.	23	29	17	32	36
Słowacja	26	27	30	30	39	43
Słowenia ¹	45	58	78	107	147	114

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 5, część 4
Karty bankomatowe i bankomaty

Wzrost liczby bankomatów (w %)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	200,0	71,0	37,3	72,2	50,5	52,9
Cypr	23,1	6,0	18,4	18,2	18,6	19,5
Czechy	10,0	13,1	10,7	2,5	6,9	20,0
Estonia	51,4	85,8	9,9	22,4	6,4	6,4
Węgry	64,0	42,6	33,3	13,9	3,3	4,5
Łotwa	242,9	312,5	140,4	57,1	71,9	23,0
Litwa	nie dot.	334,5	122,2	21,8	38,7	45,7
Malta	b.d.	17,8	14,2	2,5	9,7	2,2
Polska	144,4	160,4	45,8	88,1	33,4	23,0
Rumunia	b.d.	192,6	135,4	153,8	58,3	71,8
Słowacja	22,0	12,0	11,0	5,0	7,0	9,0
Słowenia ¹	43,8	23,1	22,2	25,0	13,1	10,2

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 5, część 5
Karty bankomatowe i bankomaty

Wzrost liczby transakcji (w %)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	3 082,0	357,9	49,2	75,2	102,5	110,9
Cypr	b.d.	18,8	10,5	23,8	38,5	36,1
Czechy	53,5	28,0	19,6	18,4	22,6	17,4
Estonia	b.d.	84,2	-7,3	46,8	28,5	15,8
Węgry	143,0	76,3	52,4	24,3	10,4	11,7
Łotwa	1 450,0	1 313,1	194,3	90,7	89,7	78,9
Litwa	nie dot.	449,9	359,1	-11,6	90,7	166,1
Malta	b.d.	20,1	12,0	20,2	24,6	82,9
Polska	646,7	219,5	107,7	80,7	132,4	30,0
Rumunia	b.d.	b.d.	524,1	187,8	205,4	119,1
Słowacja	60,0	46,0	25,0	8,0	-6,5	5,0
Słowenia ¹	18,7	24,2	34,0	23,6	18,9	-11,7

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 5, część 6
Karty bankomatowe i bankomaty

Wzrost wartości transakcji (w %)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	1 477,0	3 596,0	195,6	109,9	121,8	110,2
Cypr	b.d.	23,0	39,2	6,8	37,6	42,6
Czechy	78,1	37,6	35,7	40,2	37,1	32,6
Estonia	b.d.	157,4	60,4	48,2	33,2	19,2
Węgry	879,0	77,3	142,1	66,9	23,5	21,6
Łotwa	3 000,0	693,5	322,8	107,5	77,5	65,5
Litwa	nie dot.	405,7	173,4	14,2	91,5	170,9
Malta	b.d.	22,4	14,4	25,1	5,8	16,2
Polska	989,8	367,7	66,6	177,3	159,3	29,1
Rumunia	b.d.	b.d.	878,9	174,3	617,2	220,3
Słowacja	54,0	50,0	45,0	20,0	20,0	16,0
Słowenia ¹	31,1	29,9	33,2	37,4	38,1	-2,0

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 6, część 1

Karty z funkcją debetową i terminale POS

Liczba terminali POS na 1 mln mieszkańców (dane na koniec roku)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	3	9	43	61	133	241
Cypr	3 794	5 852	7 834	9 450	11 465	14 334
Czechy	107	290	644	871	1 284	1 751
Estonia ¹	817	1 498	1 783	2 264	2 844	3 673
Węgry	534	1 172	1 499	1 663	1 746	1 875
Łotwa	650	1 158	1 384	1 868	2 268	2 922
Litwa	61	230	710	1 429	1 652	2 508
Malta	6 624	8 851	9 341	11 364	13 600	15 287
Polska	67	119	229	543	1 158	1 698
Rumunia	b.d.	2	9	20	58	108
Słowacja ¹	72	203	557	857	1 171	1 778
Słowenia ²	2 289	4 063	5 730	7 699	10 915	12 933

¹ Dane dotyczą liczby i wartości transakcji dokonanych kartami debetowymi i kredytowymi.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 6, część 2

Karty z funkcją debetową i terminale POS

Liczba transakcji na jednego mieszkańca	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	wart. nieist.	wart. nieist.	0,01	0,01	0,03	0,10
Cypr	1	1	2	3	4	5
Czechy	0,1	0,1	0,3	1	1	3
Estonia ¹	0,2	1	3	6	10	16
Węgry	3	5	7	10	11	13
Łotwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Litwa	0,1	0,1	0,4	1	1	3
Malta	3	4	5	7	6	5
Polska	0,04	0,1	0,1	0,3	1	2
Rumunia	0,001	0,002	0,01	0,01	0,01	0,02
Słowacja ¹	0,03	0,1	0,2	0,4	1,05	1,96
Słowenia ²	0	wart. nieist.	1	3	7	9

¹ Dane dotyczą liczby i wartości transakcji dokonanych kartami debetowymi i kredytowymi.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 6, część 3

Karty z funkcją debetową i terminale POS

Średnia wartość transakcji (w euro)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	4	166	41	49	59	66
Cypr	96	90	96	84	88	89
Czechy	77	78	83	63	52	49
Estonia ¹	16	20	29	28	27	24
Węgry	56	58	62	73	80	86
Łotwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Litwa	101	101	93	50	58	41
Malta	61	63	61	67	62	53
Polska	86	75	52	38	43	43
Rumunia	b.d.	201	140	114	96	64
Słowacja ¹	33	30	33	31	25	26
Słowenia ²	nie dot.	nie dot.	30	29	32	28

¹ Dane dotyczą liczby i wartości transakcji dokonanych kartami debetowymi i kredytowymi.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 6, część 4
Karty z funkcją debetową i terminale POS

Wzrost liczby terminali POS (w %)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	2 600,0	166,7	388,9	41,2	118,7	81,0
Cypr	0,4	0,5	0,4	0,2	0,2	0,3
Czechy	64,7	171,4	122,0	35,2	47,1	36,0
Estonia ¹	380,0	82,0	18,4	26,3	25,0	28,8
Węgry	72,0	118,8	27,8	10,1	4,6	7,0
Łotwa	67,4	76,5	18,5	31,6	20,6	28,4
Litwa	nie dot.	276,2	208,0	101,0	15,4	51,7
Malta	b.d.	34,6	6,2	22,3	20,3	14,0
Polska	110,3	77,6	93,3	137,1	113,1	46,6
Rumunia	b.d.	b.d.	293,9	133,7	190,9	84,6
Słowacja ¹	267,0	181,0	175,0	54,0	37,0	52,0
Słowenia ²	460,0	77,1	40,7	34,6	42,1	15,4

¹ Dane dotyczą liczby i wartości transakcji dokonanych kartami debetowymi i kredytowymi.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 6, część 5
Karty z funkcją debetową i terminale POS

Wzrost liczby transakcji (w %)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	165,0	-49,9	3 454,9	107,7	132,2	193,2
Cypr	b.d.	0,8	0,4	0,4	0,3	0,4
Czechy	181,3	55,6	100,0	114,3	141,7	83,4
Estonia ¹	b.d.	364,1	223,0	80,3	59,2	66,7
Węgry	828,0	105,3	37,8	28,9	16,7	13,4
Łotwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Litwa	nie dot.	118,2	192,5	160,3	22,6	125,5
Malta	b.d.	37,0	34,5	32,9	-5,8	-16,9
Polska	b.d.	30,8	129,7	117,0	186,6	87,0
Rumunia	b.d.	60,1	202,3	22,6	49,5	102,3
Słowacja ¹	120,0	207,0	164,0	98,0	146,0	88,0
Słowenia ²	b.d.	nie dot.	nie dot.	332,9	164,7	34,1

¹ Dane dotyczą liczby i wartości transakcji dokonanych kartami debetowymi i kredytowymi.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 6, część 6
Karty z funkcją debetową i terminale POS

Wzrost wartości transakcji (w %)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	221,0	17 022,6	802,0	149,0	178,2	227,7
Cypr	b.d.	0,7	0,5	0,2	0,4	0,4
Czechy	37,9	62,5	115,4	66,7	92,9	65,6
Estonia ¹	b.d.	501,5	356,4	73,9	52,7	49,2
Węgry	1 522,0	133,1	66,5	59,9	32,0	19,5
Łotwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Litwa	nie dot.	94,3	165,2	33,6	22,8	55,2
Malta	b.d.	33,4	31,8	41,8	-19,5	-28,3
Polska	b.d.	24,3	67,0	72,5	204,7	74,1
Rumunia	b.d.	b.d.	160,9	62,5	53,8	77,0
Słowacja ¹	120,0	171,0	198,0	109,0	120,0	72,0
Słowenia ²	nie dot.	nie dot.	nie dot.	335,9	209,6	24,2

¹ Dane dotyczą liczby i wartości transakcji dokonanych kartami debetowymi i kredytowymi.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 7, część 1

Karty z funkcją kredytową i terminale akceptujące

Liczba terminali akceptujących na 1 mln mieszkańców (dane na koniec roku)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	3 794	5 852	7 834	9 450	11 465	14 334
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	817	1 498	1 783	2 264	2 844	3 673
Węgry	534	1 172	1 499	1 663	1 746	1 875
Łotwa	650	1 158	1 384	1 868	2 268	2 922
Litwa	61	230	710	1 429	1 652	2 508
Malta	6 861	9 127	9 655	11 684	13 949	15 640
Polska	722	1 001	1 301	1 870	2 282	2 921
Rumunia	nie dot.	2	9	20	58	108
Słowacja	72	203	557	857	1 171	1 778
Słowenia ¹	2 289	4 063	5 730	7 699	10 915	12 933

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 7, część 2

Karty z funkcją kredytową i terminale akceptujące

Liczba transakcji na jednego mieszkańca	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	0,01	0,02
Cypr	3	4	6	8	10	12
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Węgry	nie dot.	0	wart. nieist.	0,1	0,2	0,4
Łotwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Litwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Polska	0,01	0,01	0,1	0,2	0,3	0,5
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	wart. nieist.	0,0	0,01
Słowacja	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Słowenia ¹	12	16	19	22	26	21

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 7, część 3

Karty z funkcją kredytową i terminale akceptujące

Średnia wartość transakcji (w euro)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	wart. nieist.	181	293	243	183	136
Cypr	72	78	78	80	81	81
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Węgry	nie dot.	-	wart. nieist.	61	57	57
Łotwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Litwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Polska	41	53	75	79	66	55
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	31	80	60
Słowacja	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Słowenia ¹	25	26	26	26	30	29

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 7, część 4
Karty z funkcją kredytową i terminale akceptujące

Wzrost liczby terminali akceptujących (w %)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	37,4	54,9	35,1	21,4	22,1	26,0
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	380,0	82,0	18,4	26,3	25,0	28,8
Węgry	b.d.	118,8	27,8	10,1	4,6	7,0
Łotwa	67,4	76,5	18,5	31,6	20,6	28,4
Litwa	nie dot.	276,2	208,0	101,0	15,4	51,7
Malta	b.d.	34,0	6,5	21,6	20,0	13,7
Polska	44,1	38,8	30,0	43,6	22,0	28,0
Rumunia	nie dot.	nie dot.	293,9	133,7	190,9	84,6
Słowacja	267,0	181,0	175,0	54,0	37,0	52,0
Słowenia ¹	460,0	77,1	40,7	34,6	42,1	15,4

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 7, część 5
Karty z funkcją kredytową i terminale akceptujące

Wzrost liczby transakcji (w %)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	nie dot.	nie dot.	3 885,1	411,3	158,4	195,5
Cypr	b.d.	61,1	41,1	26,8	23,1	21,9
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Węgry	nie dot.	nie dot.	wart. nieist.	7 788,0	180,3	70,9
Łotwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Litwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Polska	b.d.	51,3	377,5	217,0	102,5	39,7
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	772,8	575,0
Słowacja	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Słowenia ¹	b.d.	27,8	23,4	15,6	17,5	-20,5

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 7, część 6
Karty z funkcją kredytową i terminale akceptujące

Wzrost wartości transakcji (w %)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	nie dot.	nie dot.	6 565,4	322,9	94,6	117,8
Cypr	b.d.	72,1	40,8	28,6	23,8	22,4
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Węgry	nie dot.	nie dot.	wart. nieist.	4 634,8	170,4	68,6
Łotwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Litwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Polska	b.d.	92,7	585,4	231,6	70,5	15,1
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	2 623,6	558,1
Słowacja	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Słowenia ¹	b.d.	34,9	29,0	21,7	43,2	-19,0

¹ Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 8, część 1

Karty z funkcją pieniądza elektronicznego i terminale akceptujące

Karty pieniądza elektronicznego (w tys.)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Cypr	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Węgry	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Łotwa	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Litwa	7	24	53	52	94	129
Malta	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Polska	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowenia	0	0	0	0	0	0

Tabela 8, część 2

Karty z funkcją pieniądza elektronicznego i terminale akceptujące

Średnia wartość naładowania (w euro)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Cypr	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Węgry	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Łotwa	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Litwa	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Malta	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Polska	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowenia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.

Tabela 8, część 3

Karty z funkcją pieniądza elektronicznego i terminale akceptujące

Liczba terminali akceptujących zapłatę	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Cypr	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Węgry	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Łotwa	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Litwa	79	168	969	1 000	1 127	1 643
Malta	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Polska	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowenia	0	0	0	0	0	0

Tabela 8, część 4

Karty z funkcją pieniądza elektronicznego i terminale akceptujące

Średnia wartość transakcji (w euro) 1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Cypr	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Węgry	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Łotwa	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Litwa	4,2	5,5	34,3	23,9	26,2
Malta	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Polska	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowenia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.

Tabela 9, część 1

Liczba kart¹ (dane na koniec roku, na 1 000 mieszkańców)

	Karty bankomatowe		Karty z funkcją debetową		Karty z funkcją kredytową	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Bułgaria	69	121	68	120	0,4	1
Cypr	888	1 000	274	334	572	607
Czechy	387	445	386	441	4	5
Estonia	598	689	568	612	30	77
Węgry	443	501	446	503	27	45
Łotwa	268	378	236	310	126	187
Litwa	137	220	109	182	2	4
Malta	842	874	617	631	221	238
Polska²	291	371	256	330	13	23
Rumunia	48	101	46	93	2	7
Słowacja	318,4	365,6	317,1	361,5	0,5	3,2
Słowenia ³	1 692	1 772	699	743	373	392

¹ Karta, która ma kilka funkcji, jest liczona w każdej właściwej kolumnie (np. karta gwarancyjna do euroczeków, która może być wykorzystywana do wypłaty gotówki, dokonywania płatności oraz do gwarantowania czeków, jest liczona w każdej z tych trzech pozycji. Z tego powodu liczby nie powinny być sumowane.

² Karty kupieckie w Polsce są zazwyczaj kartami kredytowymi lub kartami typu *charge*.

³ Dane dla 2001 r. są stanem na 30 września 2001 r.

Tabela 9, część 2

Liczba kart¹ (dane na koniec roku, na 1 000 mieszkańców)

	Karty z funkcją debetową wydane przez kupców		Karty z funkcją pieniądza elektronicznego		Karty z funkcją gwarantowania czeków	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Bułgaria	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Cypr	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1	0
Estonia	b.d.	b.d.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Węgry	28	39	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Łotwa	12	12	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Litwa	b.d.	b.d.	25	35	nie dot.	nie dot.
Malta	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Polska²	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	69	80
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	b.d.	b.d.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowenia ³	0	0	0	0	742	771

¹ Karta, która ma kilka funkcji, jest liczona w każdej właściwej kolumnie (np. karta gwarancyjna do euroczeków, która może być wykorzystywana do wypłaty gotówki, dokonywania płatności oraz do gwarantowania czeków, jest liczona w każdej z tych trzech pozycji. Z tego powodu liczby nie powinny być sumowane.

² Karty kupieckie w Polsce są zazwyczaj kartami kredytowymi lub kartami typu *charge*.

³ Dane dla 2001 r. są stanem na 30 września 2001 r.

Tabela 10
Wykorzystanie kart
(dane na koniec roku)

	Średnia liczba							
	wypłat gotówki na kartę bankomatową		płatności na kartę debetową		płatności na kartę kredytową		płatności na kartę z funkcją pieniądza elektronicznego	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Bułgaria	12,1	14,5	0,5	0,8	16,0	14,4	nie dot.	nie dot.
Cypr	6,1	7,3	13,1	15,1	16,7	19,1	nie dot.	nie dot.
Czechy	21,6	22,1	3,7	5,9	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	43,3	43,6	17,2 ¹	26,7 ¹	b.d.	b.d.	nie dot.	nie dot.
Węgry	18,6	18,5	25,1	25,4	8,4	8,7	nie dot.	nie dot.
Łotwa	13,2	16,8	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	nie dot.	nie dot.
Litwa	8,2	13,6	10,3	11,5	19,9	22,4	6,8	6,7
Malta	22,7	39,4	10,1	8,1	b.d.	b.d.	nie dot.	nie dot.
Polska	19,8	20,2	3,2	4,7	26,7	21,2	nie dot.	nie dot.
Rumunia	14,7	15,4	0,3	0,3	0,4	0,8	nie dot.	nie dot.
Słowacja	29,0	26,0	3,3	5,4	b.d.	b.d.	nie dot.	nie dot.
Słowenia ²	12,2	10,3	10,0	12,6	70,0	53,0	nie dot.	nie dot.

¹ Dane dotyczą płatności kartami debetowymi i kredytowymi.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały (stan na 30 września 2001 r.).

Tabela 11, część 1
Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych (ogólna liczba transakcji, w mln)

Czeki	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	19	20	21	22	23	23
Czechy	14	14	6	3	3	2
Estonia	b.d.	b.d.	0,02	0,01	0,02	0,02
Węgry	1	1	0,01	0,05	0,1	0,1
Łotwa	0,04	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Litwa	0,2	0,1	0,01	b.d.	b.d.	b.d.
Malta	10	11	9	9	10	10
Polska¹	5	6	7	7	8	5
Rumunia	4	5	6	5	8	13
Słowacja	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1
Słowenia ²	34	31	27	23	13	4 2)

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 11, część 2
Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych (ogólna liczba transakcji, w mln)

Płatności kartą debetową/kredytową	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	2	4	5	7	9	11
Czechy	1	1	3	6	15	27
Estonia	0,3	2	5	9	14	23
Węgry	1	11	10	24	32	40
Łotwa	0,4	2	4	4	8	11
Litwa	0,3	1	1	3	4	8
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	14
Polska¹	3	5	12	27	59	95
Rumunia	0,03	0,1	0,1	0,2	0,3	1
Słowacja	0,3	1	1	2	6	11
Słowenia ²	24	31	39	49	66	58 ²⁾

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 11, część 3
Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
 (ogólna liczba transakcji, w mln)

Polecenia przelewu	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	b.d.	b.d.	2	2	3	3
Czechy	308	382	399	415	423	691
Estonia	b.d.	b.d.	24	26	31	39
Węgry	38	50	78	103	125	134
Łotwa	51	51	40	45	54	57
Litwa	8	12	14	15	20	30
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	1	1	2
Polska¹	119	196	250	328	428	512
Rumunia	22	20	21	31	36	47
Słowacja	89	109	116	123	133	149
Słowenia ²	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	14	23

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 11, część 4
Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
 (ogólna liczba transakcji, w mln)

Polecenia zapłaty	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	2	3	4	5	6	7
Czechy	17	18	22	79	124	200
Estonia	b.d.	b.d.	0,1	1	3	5
Węgry	31	34	34	39	43	47
Łotwa	b.d.	b.d.	0,01	0,01	0,02	0,05
Litwa	nie dot.	wart. nieist.	wart. nieist.	1	1	1
Malta	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.
Polska¹	0	0	0	0,04	0,3	1
Rumunia	b.d.	b.d.	b.d.	0,1	0,1	0,2
Słowacja	b.d.	b.d.	3	4	4	4
Słowenia ²	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	6	10

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 11, część 5
Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
 (ogólna liczba transakcji, w mln)

Kartowy pieniądz elektroniczny	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Węgry	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Łotwa	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Litwa	0,01	0,1	0,3	0,4	1	1
Malta	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Polska¹	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowenia ²	0	0	0	0	0	0

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 11, część 6

Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(ogólna liczba transakcji, w mln)

Ogółem	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	24	27	33	37	41	43
Czechy	341	415	430	503	564	920
Estonia	b.d.	b.d.	29	36	48	67
Węgry	72	95	122	166	200	221
Łotwa	51	53	43	49	61	68
Litwa	9	13	16	19	26	39
Malta	10	11	9	10	11	26
Polska¹	127	208	269	362	495	613
Rumunia	26	25	27	36	44	61
Słowacja	89	110	120	129	143	164
Słowenia ²	58	62	66	72	99	97

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 12, część 1

Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(liczba transakcji na jednego mieszkańca)

Czeki	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	30	31	32	34	34	34
Czechy	1	1	1	0,3	0,2	0,2
Estonia	b.d.	b.d.	0,01	0,01	0,01	0,02
Węgry	0,1	0,1	0,001	0,004	0,01	0,01
Łotwa	0,02	0,02	0,02	0,03	0,04	0,04
Litwa	0,04	0,04	wart. nieist.	b.d.	b.d.	b.d.
Malta	27	29	23	23	25	25
Polska¹	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Rumunia	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	1
Słowacja	0,1	0,1	0,04	0,03	0,03	0,03
Słowenia ²	17	16	13	12	7	2 ²

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 12, część 2

Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(liczba transakcji na jednego mieszkańca)

Płatności kartą debetową/kredytową	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	4	6	8	11	13	17
Czechy	0,1	0,1	0,3	1	1	3
Estonia	0,2	1	3	6	10	16
Węgry	0,1	1	1	2	3	4
Łotwa	0,1	1	1	2	3	5
Litwa	0,1	0,2	0,4	1	1	2
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	36
Polska¹	0,1	0,1	0,3	1	1	2
Rumunia	0,001	0,002	0,01	0,01	0,01	0,03
Słowacja	0,1	0,1	0,2	0,4	1	2
Słowenia ²	12	16	20	25	33	30 ²

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 12, część 3
Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
 (liczba transakcji na jednego mieszkańca)

Polecenia zapłaty	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	3	4	6	8	9	10
Czechy	2	2	2	8	12	20
Estonia	b.d.	b.d.	0,1	1	2	3
Węgry	3	3	3	4	4	5
Łotwa	b.d.	b.d.	0,004	0,004	0,01	0,02
Litwa	nie dot.	wart. nieist.	wart. nieist.	0,3	0,2	0,2
Malta	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.
Polska¹	nie dot.	nie dot.	wart. nieist.	0,001	0,01	0,02
Rumunia	b.d.	b.d.	b.d.	0	0,01	0,01
Słowacja	b.d.	b.d.	1	1	1	1
Słowenia ²	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	3	5

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 12, część 4
Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
 (liczba transakcji na jednego mieszkańca)

Polecenia przelewu	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	b.d.	b.d.	4	4	4	4
Czechy	30	37	39	40	41	67
Estonia	b.d.	b.d.	17	18	22	27
Węgry	4	5	8	10	13	13
Łotwa	20	21	38	19	23	24
Litwa	2	3	4	4	5	8
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	3	3	5
Polska¹	3	5	6	8	11	13
Rumunia	1	1	1	1	2	2
Słowacja	16,49	20,24	21,47	22,80	24,58	27,49
Słowenia ²	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	7	11

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 12, część 5
Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
 (liczba transakcji na jednego mieszkańca)

Kartowy pieniądz elektroniczny	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Węgry	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Łotwa	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Litwa	wart. nieist.	wart. nieist.	0,1	0,1	0,2	0,2
Malta	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Polska¹	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowenia ²	0	0	0	0	0	0

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 12, część 6

Wykorzystanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(liczba transakcji na jednego mieszkańca)

Ogółem	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	36	41	50	55	61	64
Czechy	33	40	42	49	55	90
Estonia	b.d.	b.d.	20	25	33	47
Węgry	7	9	12	16	20	22
Łotwa	21	21	18	21	26	29
Litwa	2	3	4	5	7	11
Malta	27	29	23	26	28	66
Polska¹	3	5	7	9	13	16
Rumunia	1	1	1	2	2	3
Słowacja	16,6	20,41	22,3	23,93	26,41	30,31
Słowenia ²	29	31	33	36	50	49

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 13, część 1

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(procentowy udział w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych)

Czeki	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	82	75	64	61	57	52
Czechy	4	3	1	1	0,4	0,2
Estonia	b.d.	b.d.	0,1	0,04	0,04	0,04
Węgry	2	1	0,01	0,03	0,1	0,03
Łotwa	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1
Litwa	2	1	0,1	b.d.	b.d.	b.d.
Malta	100	100	100	89	88	38
Polska¹	4	3	3	2	2	1
Rumunia	16	22	22	15	17	21
Słowacja	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1
Słowenia ²	58	50	40	32	13	5 ²

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 13, część 2

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(procentowy udział w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych)

Płatności kartą debetową/kredytową	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	10	14	16	19	22	26
Czechy	0,3	0,3	1	1	3	3
Estonia	b.d.	b.d.	17	25	29	35
Węgry	2	11	8	14	16	18
Łotwa	1	3	8	9	12	16
Litwa	4	5	9	14	17	20
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	55
Polska¹	2	2	4	8	12	16
Rumunia	0,1	0,2	1	0,5	1	1
Słowacja	0,3	1	1	2	4	7
Słowenia ²	42	50	60	68	66	62 ²

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 13, część 3

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(procentowy udział w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych)

Polecenia przelewu (%)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bulgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	b.d.	b.d.	7	7	7	7
Czechy	90	92	93	83	75	75
Estonia	b.d.	b.d.	83	73	65	58
Węgry	53	52	64	62	63	61
Łotwa	99	97	92	91	88	84
Litwa	94	93	89	79	78	76
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	11	12	7
Polska¹	94	95	93	91	86	83
Rumunia	84	78	78	84	82	77
Słowacja	99,33	99,18	96,32	95,30	93,05	90,71
Słowenia ²	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	14	23

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 13, część 4

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(procentowy udział w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych)

Polecenia zapłaty (%)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bulgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	8	10	12	14	15	15
Czechy	5	4	5	16	22	22
Estonia	b.d.	b.d.	0	2	6	7
Węgry	44	36	28	23	21	21
Łotwa	b.d.	b.d.	0,0	0,0	0,0	0,1
Litwa	nie dot.	wart. nieist.	wart. nieist.	5	3	2
Malta	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.
Polska¹	0	0	0,001	0,01	0,1	0,2
Rumunia	b.d.	b.d.	b.d.	0,3	0,3	0,3
Słowacja	b.d.	b.d.	2	3	3	3
Słowenia ²	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	6	10

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 13, część 5

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(procentowy udział w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych)

Kartowy pieniądź elektroniczny (%)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bulgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Węgry	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Łotwa	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Litwa	0,2	1	2	2	2	2
Malta	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Polska¹	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowenia ²	0	0	0	0	0	0

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 14, część 1

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(procentowy udział w ogólnej wartości transakcji bezgotówkowych)

Czeki	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	98,1	97,3	31,6	37,9	16,2	20,2
Czechy	3,6	2,9	1,2	0,6	0,5	0,2
Estonia	b.d.	b.d.	0,0	0,02	0,02	0,0
Węgry	0,1	0,02	b.d.	0,02	0,1	0,02
Łotwa	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01
Litwa	0,2	0,1	0,01	b.d.	b.d.	b.d.
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	51,4	62,3	48,2
Polska¹	1,8	1,2	1,0	0,8	0,5	0,4
Rumunia	3,8	4,5	4,6	5,6	6,1	5,9
Słowacja	b.d.	b.d.	0,01	0,01	0,01	0,01
Słowenia ²	73,5	66,9	58,2	49,5	27,7	2,1 ²

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 14, część 2

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(procentowy udział w ogólnej wartości transakcji bezgotówkowych)

Płatności kartą debetową/kredytową (%)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	1,0	1,5	0,6	0,8	0,4	0,7
Czechy	0,01	0,02	0,02	0,04	0,1	0,1
Estonia	b.d.	b.d.	0,2	0,4	0,3	0,5
Węgry	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Łotwa	0,03	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Litwa	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	9,6
Polska¹	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3
Rumunia	nie dot.	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03
Słowacja	b.d.	b.d.	0,01	0,02	0,03	0,04
Słowenia ²	26,5	33,1	41,8	50,5	72,3	10,3 ²

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 14, część 3

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
(procentowy udział w ogólnej wartości transakcji bezgotówkowych)

Polecenie przelewu (%)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	b.d.	b.d.	67,1	60,5	83,1	78,6
Czechy	93,8	95,5	98,0	98,7	98,5	96,8
Estonia	b.d.	b.d.	97,3	99,6	99,6	98,9
Węgry	99,6	99,7	99,8	99,7	99,6	99,7
Łotwa	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9
Litwa	99,7	99,8	99,8	98,2	98,2	98,8
Malta	b.d.	b.d.	b.d.	48,6	37,7	42,2
Polska¹	98,1	98,7	98,9	99,0	99,1	99,2
Rumunia	96,2	95,4	95,4	94,4	93,9	94,1
Słowacja	b.d.	b.d.	99,8	99,7	99,8	99,8
Słowenia ²	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	79,8

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 14, część 4

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
 (procentowy udział w ogólnej wartości transakcji bezgotówkowych)

Polecenie zapłaty (%)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	0,9	1,2	0,6	0,8	0,3	0,5
Czechy	2,6	1,5	0,8	0,7	1,0	2,9
Estonia	b.d.	b.d.	0,1	0,0	0,0	0,1
Węgry	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
Łotwa	b.d.	b.d.	0,0	0,0	0,0	0,0
Litwa	nie dot.	wart. nieist.	wart. nieist.	1,7	1,6	1,0
Malta	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.
Polska¹	0,0	0,0	0,001	0,01	0,05	0,1
Rumunia	b.d.	b.d.	b.d.	wart. nieist.	wart. nieist.	wart. nieist.
Słowacja	b.d.	b.d.	0,2	0,3	0,2	0,1
Słowenia ²	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	7,8

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 14, część 5

Stosunkowe znaczenie bezgotówkowych instrumentów płatniczych
 (procentowy udział w ogólnej wartości transakcji bezgotówkowych)

Kartowy pieniądź elektroniczny (%)	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Bułgaria	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Cypr	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Czechy	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Estonia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Węgry	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Łotwa	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Litwa	wart. nieist.	wart. nieist.	0,02	0,02	0,03	0,03
Malta	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Polska¹	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Rumunia	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowacja	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.	nie dot.
Słowenia ²	0	0	0	0	0	0

¹ W tabeli nie zostały ujęte dane dotyczące instrumentów pocztowych.

² Dane dla 2001 r. obejmują trzy pierwsze kwartały.

Tabela 15, część 1
Cechy wybranych międzybankowych systemów transferu środków pieniężnych
 (dane na koniec roku)

	Typ	Właściciel/ zarządca	Liczba uczestników		Przetwa- -rzenie	Rozra- -chunek	Uczest- -nictwo
			ogółem	w tym bezpośrednich			
Bulgaria							
BISERA	L	Bankservice Ltd. ¹	805	737	ACH	GS	O
Cypr							
Large-value Credit Transfer System	L	CB	40	40	RTT	GS	O
Cyprus Clearing House	R	CB	11	10	ACH	N	O
JCC Multipack	R	B	9	9	ACH	N	O
JCCTransfer ²	R	B	5	5	ACH	N	O
Czechy							
CERTIS	L	CB	39	39	RTT	RTGS	O
Estonia							
EPNAS	L	CB	27	11	ACH	GS	O
Węgry							
VIBER	L	CB	280	40	RTT	RTGS	O
ICS	R	CB, B	280	57	ACH	GS	O
Łotwa							
SAMS ¹	L	CB	22	22	RTT	RTGS	O
EKS	R	CB	22	22	ACH	N	O
Litwa							
TARPBANK	L/R	CB	128 ³	31	ACH	N	O
Malta							
Interbank real-time							
gross payment arrangement	L, R	CB	5	5	RTT	RTGS	RM
Polska							
SYBIR	R	B/KIR	62	62	ręczne	N	O
częściowo elektroniczne							
ELIXIR	R	B/KIR	62	62	ACH	N	O
SORBNET	L	CB/CB	65	65	RTT	RTGS	RM
Rumunia							
National Payment System							
Gross settlement subsystem	L	CB/CB+AS	44	44	M	GS	O
Net settlement subsystem	R	CB+AS/CB+AS	47	47	M	N/BN	O
Słowacja							
SIPS	L, R	B, CB	25	23	ACH	N	O
Słowenia							
The Agency for Payments ⁴	L, R	AS	38 841	38 841	RTT	N	O
SIBPS	L	CB	85	25	RTT	RTGS	RM
Giro clearing system	R	CB	84	24	ACH	N	RM

Typ: L = wysokowotowy; R = detaliczny.

Właściciel/Zarządca: B = banki; CB = bank centralny; AS = Stowarzyszenie ds. płatności.

Metoda przetwarzania: M = ręczne; ACH = Automatyczna Izba Rozliczeniowa (off line); RTT = transmisja w czasie rzeczywistym.

Rozrachunek: N = wielostronna kompensata; BN = dwustronna kompensata; RTGS = na bazie brutto i w czasie rzeczywistym;

GS = inne z rozrachunkiem na bazie brutto; SOS = struktura pojedynczego zobowiązania.

Uczestnictwo: O = otwarty dostęp (każdy bank może się ubiegać) lub RM = ograniczony dostęp (podlega kryteriom).

¹ Bankservice jest spółką należącą do banku centralnego i banków komercyjnych.

² Operacje rozpoczęły się 9 listopada 2001 r.

³ 97 z nich jest oddziałami uczestników bezpośrednich (litewskie instytucje kredytowe).

⁴ The Agency for Payments nie jest czystym międzybankowym systemem płatności z typową hierarchiczną strukturą rachunków (bank centralny – banki komercyjne – klienci banków), ale systemem płatności, w którym wszyscy posiadacze rachunków są zaangażowani w transakcje płatnicze na takim samym poziomie.

Tabela 15, część 2

Cechy wybranych międzybankowych systemów transferu środków pieniężnych
(dane na koniec roku)

	Stopień centralizacji	Opłaty	Czas zamknięcia dla realizacji transakcji w tym samym dniu (czas lokalny)
Bulgaria			
BISERA	C	F	21.30
Cypr			
Large-value Credit Transfer System	C	N	14.30
Cyprus Clearing House	C	N	nie dot.
JCC Multipack	C	F	nie dot.
JCCTransfer ¹	C	V	11.00
Czechy			
CERTIS	C	F	16.00
Estonia			
EPNAS	C	S	14.00
Węgry			
VIBER	C	F	16.30 ²
ICS	C	F	02.00 ³
Łotwa			
SAMS	C	S	15.30
EKS	C	F	10.30
Litwa			
TARPBANK	C	F	15.00
Malta			
Interbank real-time gross payment arrangement	C	N	14.30
Polska			
SYBIR	D	F	NIE - 18.00 (dla rozrachunku w następnym dniu)
ELIXIR	C	F	3 sesje dziennie
SORBNET	C	V	18.00
Rumunia			
National Payment System			
Gross settlement subsystem	D	V	16.00
Net settlement subsystem	D	V	12.30
Słowacja			
SIPS	C	F	13.00
Słowenia			
The Agency for Payments	D	F	15:00
SIBPS	C	F	17:00
Giro clearing system	C	F	15.15 ⁴

Geograficzny dostęp do systemu: C = scentralizowany (tylko jedno centrum przetwarzające) lub D = zdecentralizowany
Opłaty pobierane od uczestników: F = pełne koszty (włączając inwestycje); V = koszty zmienne; S = symboliczne (poniżej kosztów zmiennych); N = żadne koszty.

Czas zamknięcia dla realizacji transakcji w tym samym dniu (NIE = nie ma realizacji transakcji w tym samym dniu).

¹ Operacje rozpoczęły się 9 listopada 2001 r.

² 14:30 dla płatności trzecich stron.

³ System z cyklem rozpoczynającym się w jednym dniu i kończącym w następnym dniu (*overnight*).

⁴ Czas zamknięcia dla wychodzących zleceń płatniczych. Czas zamknięcia dla otrzymywanych zleceń płatniczych nie jest zdefiniowany i zależy od czasu zamknięcia przetwarzania w The Agency for Payments.

Tabela 15, część 3
Cechy wybranych międzybankowych systemów transferu środków pieniężnych
 (dane na koniec roku)

	Liczba transakcji (w tys.)		Wartość transakcji (w mld euro)		Współczynnik wartości transakcji do PKB (roczna stopa)	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Bułgaria						
BISERA	19 394	23 785	28	33	2,2	2,3
Cypr						
Large-value Credit						
Transfer System	50	55	141	74	14,8	7,4
Cyprus Clearing House	17 904	17 707	31	21	3,3	2,1
JCC Multipack	11 777	14 385	1	1	0,1	0,1
JCCTransfer	nie dot.	12	nie dot.	wart. nieist.	nie dot.	wart. nieist.
Czechy						
CERTIS	226 400	259 600	2 742	3 234	49,0	48,8
Estonia						
EPNAS	10 919	12 703	18	21	3,3	3,4
Węgry						
VIBER	159	240	316	545	6,3	9,5
ICS	125 775	139 573	161	160	3,2	2,9
Łotwa						
SAMS	77	85	27	47	3,5	5,6
EKS	12 469	14 462	12	13	1,5	1,5
Litwa						
TARPBANK	8 950	9 910	28	33	2,3	2,5
Malta						
Interbank real-time gross payment arrangement						
	18	22	9	9	2,2	2,3
Polska						
SYBIR	246 583	246 083	120	83	0,69	0,40
ELIXIR	189 375	271 290	838	1 159	4,9	5,6
SORBNET	520	540	2 446	3 675	14,2	17,6
Rumunia						
National Payment System						
Gross settlement subsystem	253	296	60	84	1,8	2,9
Net settlement subsystem	13 925	16 209	28	33	0,9	1,2
Słowacja						
SIPS	141 800	158 225	604	731	29,0	32,4
Słowenia						
The Agency for Payments	82 340	72 370	204	199	10,5	9,6
SIBPS	1 040	1 440	108	134	5,5	6,4
Giro clearing system	34 840	48 180	14	17	0,7	0,8

Tabela 16, część 1
Godziny operacyjne wybranych wysokokwotowych międzybankowych systemów transferu środków pieniężnych

	Brutto (G) lub netto (N)	Czas otwarcia/zamknięcia dla realizacji w danym dniu (czas lokalny)	Ostateczność rozrachunku
Bulgaria			
BISERA	G	07.00 / 21.30	w następnym dniu ¹
Cypr			
Large-value Credit			
Transfer System	G	07.30 / 14.30	nie dot.
Czechy			
CERTIS	G	16.30 (D-1) / 16.00	RTGS
Estonia			
EPNAS	G	8.00 / 14.00	17.00
Węgry			
VIBER	G	8.00 / 16.30	RTGS
Łotwa			
SAMS	G	8.30 / 16.00	RTGS
Litwa			
TARPBANK	N	8.00 / 15.00	11.00; 15.00
Malta			
Interbank real-time gross			
payment arrangement	G	8.00 / 14.30	RTGS
Polska			
SORBNET	G	7.30 / 18.00	RTGS
Rumunia			
National Payment System			
Gross settlement subsystem	G	8.00 / 16.00	na koniec przetwarzania (w tym samym dniu)
Słowacja			
SIPS	G ²	16.00 (C-1) / 13.00 (C)	16.00
Słowenia			
The Agency for Payments	N	8.00 / koniec przetwarzania, który nie jest zdefiniowany	na koniec przetwarzania, który nie jest zdefiniowany
SIBPS	G	7.30 / 17.00	RTGS

Niektóre systemy nie rozróżniają w sposób wyraźny transakcji wysokokwotowych od detalicznych i mogą być wykorzystywane do rozliczania międzybankowych transferów związanych z różnorodnymi transakcjami. Niektóre systemy akceptują również zlecenia płatnicze z przyszłymi datami realizacji.

Ostateczność rozrachunku (czas lokalny): dla systemów rozrachunku na bazie netto.

Informacja dodatkowa: standardowe godziny funkcjonowania rynku pieniężnego (czas lokalny): wskazane godziny funkcjonowania rynku pieniężnego odnoszą się do okresu, w którym krajowe transakcje międzybankowe są normalnie przeprowadzane i dlatego nie dotyczą poszczególnych międzybankowych systemów transferu środków pieniężnych.

¹ Rozrachunek na bazie brutto w wyznaczonym czasie w nocy.

² Transakcje są włączane do systemu SNCC oraz przetwarzane na technicznych rachunkach transakcja po transakcji w ciągu dnia. Na koniec dnia salda rachunków technicznych są przesyłane do banku centralnego i rezerwowane na rachunkach rezerwy w banku centralnym. Stanowi to ostateczny rozrachunek.

Tabela 16, część 2

Godziny operacyjne wybranych wysokokwotowych międzybankowych systemów transferu środków pieniężnych

	Czas zamknięcia dla wszystkich zleceń płatniczych trzecich stron (czas lokalny)	Czas zamknięcia dla zleceń płatniczych międzynarodowych korespondentów (czas lokalny)	Informacja dodatkowa: standardowe godziny funkcjonowania rynku pieniężnego (czas lokalny)
Bułgaria			
BISERA	21.30	nie dot.	nie dot.
Cypr			
Large-value Credit			
Transfer System	12.30	12:30	7.55 / 13.35
Czechy			
CERTIS	16.00	NIE	8.00 / 16.00
Estonia			
EPNAS	17.00	17.00	8.00 / 17.00
Węgry			
VIBER	14.30	14.30	8.00 / 16.30
Łotwa			
SAMS	15.30	nie dot.	10.00 / 15.00
Litwa			
TARPBANK	nie dot.	nie dot.	8.00 / 15.00
Malta			
Interbank real-time gross			
payment arrangement	13.30	13.30	nie dot.
Polska			
SORBNET	16.00	17.00 ¹	7.30 / 18.00
Rumunia			
National Payment System			
Gross settlement subsystem	14.30	nie dot.	9.00 / 17.00
Słowacja			
SIPS	13.00	nie dot.	11.30 / 13.00
Słowenia			
The Agency for Payments	15.00	b.d.	7.30 / 17.00 ²
SIBPS	16.00	b.d.	7.30 / 17.00 ²

¹ Klientowskie zlecenia płatnicze wynikające z wprowadzenia „Międzybankowego porozumienia w sprawie zasad współpracy między bankami korespondentami”.

² Transakcje rynku pieniężnego mogą być aranżowane w ciągu całego dnia. Funkcjonuje wieczorny rynek pieniężny od 16.15 do 17.00, kiedy systemy są zamknięte dla wszystkich transakcji, z wyjątkiem transakcji rynku pieniężnego. Wieczorny rynek pieniężny może być dłużej otwarty w przypadku uzasadnionego żądania banków.

Tabela 17, część 1
Cechy wybranych systemów rozrachunku papierów wartościowych

	Bulgaria	Cypr	Czechy			
Nazwa systemu	GSD (CBSRTGS)¹	CDAD	CSE³	TKD	RM-system	UNIVYC
Rodzaj papierów wartościowych	G	E,B,C	G,E,B	B,G,O	B,G,O	B,G,S
Właściciel/zarządca	CB	O	SE	CB	O	SE
Liczba uczestników	25	97	42	188	115	33
w tym uczestników bezpośrednich	25	97	42	188	115	33
Rozrachunek środków pieniężnych	G	G	G, N	RTGS	N	N
Rozrachunek papierów wartościowych (dostawa)	G	G	G	Y	RTGS	G
Czas dostawy (T + n)	T	T + 3	T + 2	T (15 min)	T	T ⁵
Mechanizm DVP	DVP 1	DVP 1	DVP1+2	DVP1	DVP1	DVP2
Ostateczność śróddzienna	Y ²	N	N	Y	Y	Y
Centralny depozyt papierów wartościowych	CBSRTGS	CDAD	CDRCS ⁴	TKD	SCP	SCP
Agent rozrachunku środków pieniężnych	CB	CB	B	B	B	CB
Liczba transakcji (w tys.)	8,60	70 927	1 429	22	88 000	287
Wartość transakcji (w mld euro)	4,16	0,01	3,85	715,43	0,03	136,45
Współczynnik wartości transakcji do PKB (stopa roczna)	0,29	0,01	0,38	10,81	0,01	2,06

Typ: G = rządowe papiery wartościowe; E = akcje; B = obligacje; C = CDs (świadczenia depozytowe); O = inne.

Właściciel/zarządca: B = banki; CB = banki centralne; SE = giełda; O = inne.

Rozrachunek środków pieniężnych: G = brutto; N = netto; RTGS = rozrachunek na bazie brutto i w czasie rzeczywistym.

Mechanizm DVP: zasady DVP zgodnie z definicją Grupy G10:

DVP 1: w modelu 1. zlecenia transferu zarówno papierów wartościowych, jak i środków pieniężnych są rozliczane zleceniem po zleceniu z ostatecznym transferem papierów wartościowych od sprzedającego do kupującego (dostawa) następującym w tym samym czasie co ostateczny transfer środków pieniężnych od kupującego do sprzedającego (płatność).

DVP 2: w modelu 2. zlecenia transferu papierów wartościowych rozliczane są na bazie brutto z ostatecznym transferem papierów wartościowych od sprzedającego do kupującego (dostawa) następującym w czasie cyklu przetwarzania, ale zlecenia transferu środków pieniężnych są rozliczane na bazie netto z ostatecznym transferem środków pieniężnych od kupującego do sprzedającego (płatność) następującym na końcu cyklu przetwarzania.

DVP 3: w modelu 3. zlecenia transferu zarówno papierów wartościowych, jak i środków pieniężnych są rozliczane na bazie netto z ostatecznymi transferami papierów wartościowych i środków pieniężnych następującymi na koniec cyklu przetwarzania.

Ostateczność śróddzienna: Y = tak; N = nie.

Agent rozrachunku środków pieniężnych: B = banki; CB = banki centralne; SE = giełda; O = inni.

¹ Computerised Book-Entry System for Registration of and Trade in Government Securities

² Cztery razy w ciągu dnia.

³ Cyprus Stock Exchange

⁴ Central Depository-Registry and Clearing & Settlement System.

⁵ SPAD (system wspomagania obrotu akcjami i obligacjami) – (T + 5)

Obrót automatyczny – (T + 3)

Obrót blokowy – od (T + 1) do (T + 15)

Tabela 17, część 2
Cechy wybranych systemów rozrachunku papierów wartościowych

	Estonia	Węgry	Łotwa	
Nazwa systemu	ECSD	KELER	VNS	DENOS
Rodzaj papierów wartościowych	B,G,E,O	B, E,G,O	B, G	B, C, G, S, O
Właściciel/zarządca	SE	CB, SE, O	CB	B, SE, O
Liczba uczestników	9	144	22	28
w tym uczestników bezpośrednich	8	144	22	28
Rozrachunek środków pieniężnych	N	RTGS	RTGS	N, RTGS
Rozrachunek papierów wartościowych (dostawa)	G	G (RTGS)	RTGS	N, RTGS
Czas dostawy (T + n)	T+3	T+5, T+2, T+0	T	od T do T+360
Mechanizm DVP	DVP2	DVP1, DVP3	DVP1	DVP1, DVP3
Ostateczność śróddzienna	N	Y	Y	Y
Centralny depozyt papierów wartościowych	ECSD	KELER	CB	LCD
Agent rozrachunku środków pieniężnych	CB	CB,O	CB	CB
Liczba transakcji (w tys.)	61,52	1 257	6,71	23,50
Wartość transakcji (w mld euro)	0,90	83,99	18,71	1,27
Współczynnik wartości transakcji do PKB (stopa roczna)	0,15	1,46	2,24	0,15

Tabela 17, część 3
Cechy wybranych systemów rozrachunku papierów wartościowych

	Litwa	Malta	Polska		
Nazwa systemu	LCVPD	Malta Stock Exchange	KDPW	SKARBNET	SEBOP
Rodzaj papierów wartościowych	B,G,S	E, B	G, B, O	G	O
Właściciel/zarządca	CB,SE,O	SE	O (KDPW)	CB	CB
Liczba uczestników	33	19	72	63	38
w tym uczestników bezpośrednich	33	19	72	63	38
Rozrachunek środków pieniężnych	G, N	N	N, GS	RTGS	RTGS
Rozrachunek papierów wartościowych (dostawa)	G, N	G	G	RTGS	RTGS
Czas dostawy (T + n)	od T+1 do T+30	T+0	T+2 ¹ ,T+3 ²	T+2 ³ , T+0 ⁴	T+2 ⁵ , T+0 ⁶
Mechanizm DVP	DVP1, DVP3	N	DVP2	DVP1	DVP1
Ostateczność śróddzienna	Y	N	Y	Y	Y
Centralny depozyt papierów wartościowych	LCVPD	Y	KDPW	CRBS	RBP
Agent rozrachunku środków pieniężnych	CB	CB	CB	CB	CB
Liczba transakcji (w tys.)	41	9	5 050	78	5
Wartość transakcji (w mld euro)	1,30	0,37	160,91	163,84	149,16
Współczynnik wartości transakcji do PKB (stopa roczna)	0,10	0,22	0,77	0,79	0,72

¹ Obligacje.

² Inne.

³ Rynek pierwotny.

⁴ Rynek wtórny.

⁵ Rynek pierwotny.

⁶ Rynek wtórny.

Tabela 17, część 4
Cechy wybranych systemów rozrachunku papierów wartościowych

	Rumunia		
	BVB	SNCDD	National Bank of Romania government securities system
Rodzaj papierów wartościowych	E, B	E	G
Właściciel/zarządca	SE	O	CB
Liczba uczestników	112	89	39
w tym uczestników bezpośrednich	112	89	39
Rozrachunek środków pieniężnych	N	N	G
Rozrachunek papierów wartościowych (dostawa)	G	G	G
Czas dostawy (T + n)	T+3	T+3	T+0
Mechanizm DVP	DVP2	DVP2	DVP1
Ostateczność śróddzienna	N	N	N
Centralny depozyt papierów wartościowych	Y	Y	Y
Agent rozrachunku środków pieniężnych	Y	Y	Y
Liczba transakcji (w tys.)	349	43	28
Wartość transakcji (w mld euro)	0,15	0,06	16,66
Współczynnik wartości transakcji do PKB (stopa roczna)	0,003	0,001	0,38

Tabela 17, część 5
Cechy wybranych systemów rozrachunku papierów wartościowych

Nazwa systemu	Słowacja			Słowenia
	BSSE	RM-System	Central Registry	KDD
Rodzaj papierów wartościowych	B, S, G, O	B, S, O	G, O	B, G, E, O
Właściciel/zarządca	B, O/SE	SE	CB	B, O
Liczba uczestników	40	26	133	65
w tym uczestników bezpośrednich	40	26	45	65
Rozrachunek środków pieniężnych	GS	RTGS	GS	N
Rozrachunek papierów wartościowych (dostawa)	G	RTGS	G	G
Czas dostawy (T + n)	T+3	(możliwe także T+1, T+2) czas rzeczywisty		T + 2
Mechanizm DVP	DVP2	DVP1	DVP1	DVP2
Ostateczność śróddzienna	N	Y	N	N
Centralny depozyt papierów wartościowych	SC	SC	CB	Y
Agent rozrachunku środków pieniężnych	O	B	O	KDD
Liczba transakcji (w tys.)	20	123	2 456	471 136
Wartość transakcji (w mld euro)	9,09	0,18	56,18	b.d.
Współczynnik wartości transakcji do PKB (stopa roczna)	0,44	0,01	2,50	b.d.

Tabela 18
Uczestnicy bezpośredni w systemach RTGS

	Czechy	Węgry	Łotwa	Malta	Polska	Słowenia
Nazwa systemu	CERTIS	VIBER	SAMS	Interbank real-time	SORBNET	SIBPS
	gross payment arrangement					
Uczestnicy bezpośredni	39	40	22	5	65	25
Instytucje kredytowe	38	36	21	4	62	22
Bank centralny	1	1	1	1	1	1
Instytucje niebankowe	0	3	nie dot.	nie dot.	2	2
w tym:						
– władze publiczne	0	1	nie dot.	nie dot.	0	1
– administracja pocztowa	0	1	nie dot.	nie dot.	0	0
– nadzorowane instytucje finansowe	0	1	nie dot.	nie dot.	2 ¹	1

¹ Krajowa Izba Rozliczeniowa SA (KIR) i Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA (KDPW).

Tabela 19
Uczestnicy bezpośredni w wysokokwotowych systemach płatności

	Bułgaria	Cypr	Estonia	Litwa	Rumunia	Słowacja	Słowenia
Nazwa systemu	BISERA	Large-value Credit Transfer System	EPNAS	TERPBANK	National Payment System Gross settlement subsystem	SIPS	The Agency for Payments
Uczestnicy bezpośredni	38	40	11	31	44	23	38 841
Instytucje kredytowe	35	12	7	13	42	21	22
Bank centralny	1	1	1	1	1	1	1
Instytucje niebankowe	2	27 ¹	3	17	1	1	38 818 ²
w tym:							
– władze publiczne		15	3	0	1	0	b.d.
– administracja pocztowa		4	nie dot.	0	nie dot.	0	b.d.
– nadzorowane instytucje finansowe	2	0	nie dot.	17	nie dot.	1	b.d.

¹ Włączając instytucje międzynarodowe i inne banki centralne.

² Posiadacze rachunków w The Agency for Payments są uważani za uczestników bezpośrednich.

Tabela 20, część 1
Uczestnicy bezpośredni w detalicznych międzybankowych systemach transferu środków pieniężnych

	Cypr		Węgry	Łotwa	
Nazwa systemu	Cyprus Clearing House	JCC Multipack	JCC Transfer	ICS	EKS
Uczestnicy bezpośredni	10	9	5	57	22
Instytucje kredytowe	9	9	5	54	21
Bank centralny	1	0	0	1	1
Instytucje niebankowe	0	0	0	2	nie dot.
w tym:					
– władze publiczne	0	0	0	1	nie dot.
– administracja pocztowa	0	0	0	0	nie dot.
– nadzorowane instytucje finansowe	0	0	0	1	nie dot.

Tabela 20, część 2
Uczestnicy bezpośredni w detalicznych międzybankowych systemach transferu środków pieniężnych

Nazwa systemu	Polska		Rumunia	Słowenia	
	SYBIR	ELIXIR	National Payment System Net settlement subsystem	Giro clearing system	The Agency for Payments
Uczestnicy bezpośredni	62	62	47	24	38 840
Institucje kredytowe	61	61	45	22	22
Bank centralny	1	1	1	1	0
Institucje niebankowe	0	0	1	1	38 818 ¹
w tym:					
– władze publiczne	0	0	1	1	b.d.
– administracja pocztowa	0	0	nie dot.	0	b.d.
– nadzorowane instytucje finansowe	0	0	nie dot.	0	b.d.

¹ Posiadacze rachunków w The Agency for Payments są uważani za uczestników bezpośrednich.

Tabela 21
Kryteria dostępu do systemów RTGS

	Czechy	Węgry	Łotwa	Malta	Polska	Słowenia
	CERTIS	VIBER	SAMS	Interbank real-time gross payment arrangement	SORBNET	SIBPS
Kryteria dostępu		+	+	+	+	+
Pisemne zasady	+	+	+	+	+	+
Minimalny poziom danych lub wskaźniki reprezentujące sytuację finansową	+ ¹	–	–	–	+	+
Minimalna liczba transakcji	–	–	–	+	–	–
Oplata za przystąpienie	–	–	–	+	+	–
Akceptacja właściciela/zarządzającego lub uczestników bezpośrednich	–	+	+ ²	+	+	+
Akceptacja lokalnego banku centralnego	– ¹	+	+	+	+	+
Wymogi techniczne	+ ¹	+	+	+	+	+
Zasady wykluczenia	–	+	+	+	+	+

Klucz: + = tak, – = nie

¹ Wszystkie banki, które otrzymały licencję w Czechach, mogą być uczestnikami bezpośrednimi. Uczestnicy muszą zawrzeć umowę z bankiem centralnym, która również zawiera zasady i wymogi techniczne. Zasady zostaną zmienione zgodnie z nową ustawą o systemach płatności (wejdzie w życie 1 listopada 2003 r.).

² Właścicielem/zarządzającym jest bank centralny.

Tabela 22
Kryteria dostępu do innych wysokokwotowych systemów płatności

	Bulgaria	Cypr	Estonia	Litwa	Rumunia	Słowacja	Słowenia
	BISERA	Large-value Credit Transfer System	EPNAS	TARPBANK	National Payment System Gross settlement subsystem	SIPS	The Agency for Payments
Kryteria dostępu	+		+	+	+		-
Pisemne zasady	+	- ¹	+	+	+	+	+
Minimalny poziom danych lub wskaźniki reprezentujące sytuację finansową	-	-	-	-	-	-	+
Minimalna liczba transakcji	-	-	-	-	-	-	-
Opłata za przystąpienie	+	-	-	-	-	+	+
Akceptacja właściciela/ zarządzającego lub uczestników bezpośrednich	+	+	+	+ ²	-	+	+
Akceptacja lokalnego banku centralnego	+	+	+	+	-	+	-
Wymogi techniczne	+	-	+	+	+	+	-
Zasady wykluczenia	+	-	-	+	-	+	+

Klucz: + = tak, - = nie

¹ Przygotowane, nieprzyjęte.

² Właścicielem/zarządzającym jest bank centralny.

Tabela 23
Środki kontroli ryzyka w wysokokwotowych systemach rozliczeń netto

	Estonia	Litwa	Słowenia ¹
Nazwa systemu	EPNAS	TARPBANK	Giro clearing system ² The Agency for Payments
1. Rozrachunek na rachunkach w banku centralnym	+	+	+
2. Rozrachunek w tym samym dniu	+	+	+
3. Spełnianie standardów Lamfalussy'ego	+		
1. Struktura prawna			
- kompensata na podstawie umowy (+) lub pozycyjna (-)	+	+	+
jeżeli na podstawie umowy:			
- prawnie wiążąca (+) lub nie (-)	+	+	+
2. Świadomość uczestników	+	+	+
3. Zarządzanie ryzykiem	+	+	+
- monitorowania salda w ciągu dnia	-	-	+
- wielostronne limity	-	+	-
- wymóg zabezpieczenia	-	-	+
- zamknięcie w ciągu dnia	-	+	+
4. Terminowe dokonanie rozrachunku		+	+
- umowy dotyczące podziału strat	-	-	+
- pełne zabezpieczenie najwyższej pozycji debetowej netto	-	+	+
5. Niedyskryminujący otwarty dostęp	+	+	+
6. Niezawodność techniczna	+	+	+

Klucz: + = tak, - = nie

¹ Projekty wprowadzenia wymogu zabezpieczania i umowy dotyczącej podziału strat zostaną zakończone przed końcem czerwca 2002 r.

² Giro clearing system jest niskokwotowym systemem rozliczeń netto, więc odpowiedzi udzielono przy uwzględnieniu tego faktu.

Tabela 24a
Liczba komunikatów w systemie SWIFT: przepływ komunikatów
na obszarze krajów akcesyjnych w 2001 r.
(liczba komunikatów)

Z/do	Bułgaria	Cypr	Czechy	Estonia	Węgry	Łotwa	Litwa	Malta	Polska	Rumunia	Słowacja	Słowenia	Ogółem wszystkie kraje (cały świat)
Bułgaria	195,9	2,0	3,1	0,1	3,3	0,3	0,2	0,1	2,3	2,1	0,9	0,7	873,6
Cypr	4,5	179,6	3,2	0,9	7,7	3,1	0,1	0,8	17,5	4,6	0,9	1,3	1 804,0
Czechy	2,9	3,8	556,0	1,8	35,9	4,3	3,1	0,5	96,4	3,4	307,4	8,0	5 164,3
Estonia	0,2	1,1	3,1	22,1	2,0	49,6	35,9	0,0	10,3	0,1	0,5	0,3	935,8
Węgry	3,6	7,1	60,6	1,4	531,7	1,7	1,6	0,7	38,8	39,1	64,6	16,4	5 103,6
Łotwa	0,2	1,4	3,9	43,6	0,9	320,7	58,4	0,0	10,4	0,1	0,6	0,2	2 461,2
Litwa	0,2	0,2	4,8	42,4	1,9	56,3	38,2	0,0	40,9	0,1	0,8	0,3	745,7
Malta	0,5	1,1	0,4	0,0	0,4	0,0	0,0	71,3	3,4	0,2	0,1	0,2	547,9
Polska	2,5	10,8	126,1	5,9	24,9	13,1	27,3	0,3	1 182,4	2,8	30,1	5,2	8 172,4
Rumunia	2,4	8,2	5,8	0,1	44,2	0,1	0,1	0,1	5,4	476,5	2,4	1,8	1 920,1
Słowacja	1,0	1,8	466,2	0,5	42,7	1,2	0,6	0,1	37,5	1,8	221,3	5,0	2 124,1
Słowenia	1,2	1,5	14,3	0,2	18,0	0,3	0,2	0,2	5,9	1,5	5,0	1 660,0	3 112,6
Ogółem wszystkie kraje (cały świat)	1 328,5	1 630,0	4 406,1	945,4	3 915,8	2 752,5	969,5	575,1	6 792,1	2 431,2	1 785,2	4 438,5	1 644 469,1

Tabela 24b
Geograficzna analiza przepływów komunikatów w systemie SWIFT w 2001 r.

	Komunikaty wysłane			Komunikaty otrzymane		
	ogółem	od użytkowników krajowych (% ogółu)	do innych krajów akcesyjnych (% ogółu)	ogółem	od użytkowników krajowych (% ogółu)	do innych krajów akcesyjnych (% ogółu)
Bułgaria	873 611	22,42	1,74	1 328 540	14,74	1,44
Cypr	1 803 969	0,25	12,19	1 629 992	0,27	2,40
Czechy	5 164 273	0,06	19,76	4 406 051	0,07	15,69
Estonia	935 825	0,02	13,37	945 414	0,02	10,24
Węgry	5 103 577	0,07	14,97	3 915 783	0,09	4,65
Łotwa	2 461 200	0,01	17,89	2 752 547	0,01	4,73
Litwa	745 677	0,03	24,92	969 529	0,02	13,16
Malta	547 929	0,10	14,06	575 128	0,09	0,52
Polska	8 172 400	0,03	17,49	6 792 126	0,04	3,96
Rumunia	1 920 116	0,13	28,36	2 431 208	0,10	2,29
Słowacja	2 124 122	0,05	36,66	1 785 247	0,05	23,15
Słowenia	3 112 621	0,04	54,84	4 438 523	0,03	0,89
Ogółem wszystkie kraje akcesyjne	32 965 320	0,65	22,17	31 970 088	0,67	6,46

Tabela 24c

Członkowie, członkowie zależni i uczestnicy systemu SWIFT w krajach akcesyjnych w 2001 r.

	Liczba uczestników sieci SWIFT			ogólna liczba użytkowników
	członkowie	członkowie zależni	uczestnicy	
Bułgaria	15	7	10	32
Cypr	9	17	1	27
Czechy	9	13	7	29
Estonia	3	1	4	8
Węgry	13	12	16	41
Łotwa	11	4	9	24
Litwa	2	5	7	14
Malta	7	8	0	15
Polska	24	14	13	51
Rumunia	19	16	9	44
Słowacja	10	6	2	18
Słowenia	14	0	9	23
Ogółem wszystkie kraje				
(cały świat)	2 265	3 143	2 049	7 457

Tabela 24d

Stosunkowy udział krajów akcesyjnych w liczbie komunikatów w systemie SWIFT, w członkostwie i w akcjonariacie w 2001 r.

	Udział w komunikatach		Udział ogółem		Udział posiadanych akcji	
	wysłanych (%)	otrzymanych (%)	członkowie (%)	użytkownicy (%)	liczba	procent
Bułgaria	0,1	0,1	0,7	0,4	50	0,06
Cypr	0,1	0,1	0,4	0,4	199	0,23
Czechy	0,3	0,3	0,4	0,4	248	0,40
Estonia	0,1	0,1	0,1	0,1	128	0,15
Węgry	0,3	0,2	0,6	0,5	248	0,29
Łotwa	0,1	0,2	0,5	0,3	151	0,17
Litwa	0,0	0,1	0,1	0,2	42	0,05
Malta	0,0	0,0	0,3	0,2	63	0,07
Polska	0,5	0,4	1,1	0,7	492	0,57
Rumunia	0,1	0,1	0,8	0,6	121	0,14
Słowacja	0,1	0,1	0,4	0,2	151	0,17
Słowenia	0,2	0,3	0,6	0,3	279	0,32
Ogółem wszystkie kraje						
(cały świat)	100,0	100,0	100,0	100,0	86 691	100,00

Załącznik 3

Metodologia danych statystycznych

Informacje ogólne

Wyjątki	Dane w tabelach podporządkowane są tej metodologii, o ile nie wskazano inaczej. Należy jednak zauważyć, że różne metody zbierania danych mogą utrudnić porównania między krajami.
Przerwy w seriach	Wskazywane są przez przypisy.
Źródła danych	Wskazywane są w odpowiednich miejscach.
Definicje	Tam, gdzie to konieczne, przypisy do poszczególnych tabel wyjaśniają definicje specyficzne dla danego kraju, np. definicje banków (należy zauważyć, że pojęcie „banki” powinno być interpretowane zgodnie z lokalnymi regulacjami, tak by objęto wszystkie istotne instytucje finansowe, np. „instytucje kredytowe” w krajach akcesyjnych).
Pozycje wewnątrzbankowe	Obejmowane we właściwych miejscach, o ile nie wskazano inaczej.
Waluta obca	Liczyby nie obejmują walut obcych, o ile nie wskazano inaczej.
Ogółem	Wielkości ogółem są obliczane na podstawie dostępnych pozycji.
Okres czasu	Każda tabela wskazuje okres (np. rok) lub moment czasu (np. koniec roku), do którego odnoszą się dane. W przypadkach gdy dane odnoszą się do okresu, oznaczają one wielkość ogółem dla tego okresu, o ile nie wskazano inaczej (np. średnia dzienna).
Dane szacunkowe	Przypadki, gdy dane są szacunkowe, a więc jedynie orientacyjne, oznaczono przypisem (z wyjątkiem ludności i PKB w tabeli 1 oraz danych w tabelach 12 i 13, gdzie jest oczywiste, że dane są szacunkowe).
Sezonowe przystosowanie	Liczyby nie są sezonowo przystosowane, o ile nie wskazano inaczej.
„b.d.”, „nie dot.”, „wart. nieist.” i „0”	Przypadki, w których dane nie są dostępne, oznaczane są przez „b.d.”. Przypadki, w których pozycje nie mają zastosowania, oznaczano przez „nie dot.”. Przypadki, w których wielkości są nieistotne (w stosunku do innych właściwych wielkości w danej tabeli), są oznaczane jako „wart. nieist.”. Przypadki, w których wielkości oznaczają dokładnie zero lub nic, a nie małą liczbę bliską zera, oznaczają się przez „0”.

Tabela 1 Podstawowe dane statystyczne

Ludność	Liczby są średnimi rocznymi lub danymi na określony moment roku, zgodnie ze wskazaniami.
Produkt krajowy brutto	Wartości są nominalne (nie realne).
Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca	Wielkość ta jest wynikiem podziału wartości produktu krajowego brutto przez liczbę ludności.
Kurs wymiany (waluta krajowa do ECU/EUR) koniec roku/średnio	Kurs wymiany waluty krajowej do ECU/euro jest podany zarówno jako wartość na koniec roku, jak i średnio dla całego roku.

Tabela 2 Środki wykorzystywane do rozliczeń przez podmioty niebankowe

Banknoty i monety	Banknoty i monety reprezentują wartość gotówki w obiegu w gospodarce. Wartość ta nie obejmuje wartości banknotów i monet przechowywanych w skarbcach banków centralnych i banków (patrz tabela 4), ale obejmuje wartość w posiadaniu nierezydentów.
Depozyty a vista	Są to depozyty a vista, które mogą być wykorzystane do dokonywania płatności bezgotówkowych przy użyciu jednego z instrumentów wymienionych w tabelach 9 i 10. Nie obejmują one depozytów w walutach obcych, chyba że są objęte podażą pieniądza M1. Jeżeli nie wchodzi do M1, zawarto je w oddzielnej pozycji „depozyty a vista w walutach obcych”.
Inne	Rubryka wypełniana tylko w przypadkach, gdy do M1 zalicza się inne pozycje niż banknoty i monety oraz depozyty a vista.
M1	Gotówka w obiegu oraz depozyty a vista w posiadaniu podmiotów niebankowych. Rubryka ta nie jest wypełniana przez kraje, które nie obliczają już tego agregatu.

Informacje dodatkowe

Podaż pieniądza M2	Podawana w niektórych przypadkach. Przypisy do poszczególnych tabel wyjaśniają stosowaną definicję podaży pieniądza M2 oraz to, jak różni się ona od podaży pieniądza M1.
Wartość pieniądza elektronicznego pozostającego w obiegu	Różnica między wartością środków pieniężnych w portmonetkach elektronicznych lub w portfelach elektronicznych a wartością wydaną. Portmonetka elektroniczna to wielofunkcyjna karta z możliwością doładowania, która może być wykorzystywana do małych płatności zamiast banknotów i monet. Portfel elektroniczny jest natomiast urządzeniem komputerowym wykorzystywanym w niektórych systemach pieniądza elektronicznego. Może zawierać kartę mikroprocesorową lub taka karta może być do niego wkładana. Może spełniać więcej funkcji niż karta mikroprocesorowa.

Tabela 3**Środki wykorzystywane do rozliczeń przez banki**

Środki a vista utrzymywane w banku centralnym	Depozyty utrzymywane przez banki w banku centralnym, które mogą być wykorzystywane w celach płatniczych, bez względu na rodzaj rachunku (np. rachunek bieżący, rachunek rezerwy, rachunek rozrachunkowy lub rachunek rozliczeniowy).
w tym:	
rezerwy obowiązkowe	Środki pieniężne, które banki są zobowiązane utrzymywać w banku centralnym. Jeżeli tylko część rezerw obowiązkowych może być wykorzystana do celów płatniczych, kwota ta jest podana w tym miejscu.
wolne środki	Utrzymywane dobrowolnie w banku centralnym środki pieniężne, które mogą być wykorzystywane do celów płatniczych.
Środki a vista utrzymywane w innych bankach	Depozyty utrzymywane w innych bankach w kraju (nie w banku centralnym), które mogą być wykorzystywane do celów płatniczych.
Inne	Podawane tylko wówczas, jeżeli aktywa inne niż „środki a vista utrzymywane w banku centralnym” oraz „środki a vista utrzymywane w innych bankach” są istotne. W niektórych przypadkach stosowane jest rozbitcie danych. W pozostałych przypadkach przypis wskazuje, co zawiera dana pozycja.
Informacja dodatkowa	
Kredyty uzyskane z banku centralnego	Kredyty instytucji (w formach określonych w przypisie przez dany kraj) otrzymane z banku centralnego, które mogą być wykorzystywane do celów płatniczych.

Tabela 4**Banknoty i monety (dane na koniec roku)**

Banknoty ogółem	Wartość banknotów, które są częścią pasywów banku centralnego. Zastosowano podział na nominały.
Monety ogółem	Podana jest ogólna wartość monet z podziałem na nominały.
Banknoty i monety ogółem	Wartość banknotów i monet, wyłączając przechowywane w skarbcach banków centralnych lub w departamentach skarbu (ale włączając przechowywane w instytucjach kredytowych).
Banknoty i monety w posiadaniu instytucji kredytowych	Banknoty i monety w skarbcach instytucji kredytowych, a więc poza obiegiem.
Banknoty i monety w obiegu poza instytucjami kredytowymi	Banknoty i monety ogółem minus banknoty i monety przechowywane przez instytucje kredytowe (wartość identyczna jak w pozycji „banknoty i monety” w tabeli 2).

Tabela 5**Struktura instytucjonalna (dane na koniec roku)**

Kategorie	Kategorie instytucji są oparte na indywidualnych systemach finansowych krajów. Kategorie są objaśnione w przypisach w przypadkach wymagających wyjaśnienia.
Kolumny 1 i 2	Liczba punktów dostępu do bezgotówkowego systemu płatności.
Kolumna 1: liczba instytucji	Wymieniono każdą instytucję dokonującą płatności bezgotówkowych, nawet jeżeli nie utrzymuje depozytów klientów (np. dlatego że przesyłane pieniądze są przekazywane instytucji przez klienta w gotówce lub obciążany jest rachunek a vista prowadzony w innej instytucji).
Kolumna 2: liczba oddziałów	Wszystkie oddziały instytucji. Przyjęto, że centrala instytucji jest liczona jako oddział, jeżeli oferuje usługi płatności bezgotówkowych.
Kolumna 3: liczba rachunków	Liczba rachunków, na których mogą być dokonywane płatności bezgotówkowe (patrz definicje w tabelach 9 i 10). Uwzględniono tu wyłącznie te rachunki, które: <ul style="list-style-type: none"> – prowadzone są przez instytucje przyjmujące depozyty dla instytucji nie przyjmujących depozytów, – mogą być obciążane bezpośrednio przy wykorzystaniu jednego z instrumentów wymienionych w tabelach 9 i 10.
Kolumna 4: liczba rachunków z dostępem przez internet	Liczba rachunków związanych z usługami internetowymi (polecenia przelewu, opłacanie rachunków itd. dokonywane za pośrednictwem internetu).
Kolumna 5: wartość środków na rachunkach	Zagregowana wartość depozytów utrzymywanych na rachunkach wymienionych w kolumnach 3 i 4. Przyjęto, że suma pozycji w ostatniej kolumnie jest identyczna z pozycją „depozyty a vista” w tabeli 2.
Instytucje wirtualne	Instytucje świadczące usługi wyłącznie przez internet.
Informacja dodatkowa: oddziały banków zagranicznych	Oddziały lub agencje banków zagranicznych. Banki, które są w posiadaniu podmiotów zagranicznych lub są filiami banków zagranicznych, nie zostały uwzględnione w tym miejscu.
w tym z UE	Element składowy oddziałów banków zagranicznych, podający liczbę oddziałów, których centrala znajduje się w Unii Europejskiej.

Tabela 6 Funkcje kart płatniczych i urządzenia akceptujące (dane na koniec roku)

Wszystkie pozycje obejmują systemy prowadzone przez banki i podmioty niebankowe.

Karta, która pełni kilka funkcji, jest liczona w każdym właściwym wierszu (np. karta gwarancyjna do euroczeków, która może być wykorzystywana do wypłaty gotówki, dokonywania płatności oraz do gwarantowania czeków, jest liczona w każdej z pierwszych trzech głównych pozycji). Podobną zasadę zastosowano do liczby terminali akceptujących zarówno karty debetowe, jak i kredytowe. Z tego powodu, ogólnie rzecz biorąc, liczby nie powinny być sumowane.

Transakcja może obejmować zapytania o saldo, a nie wyłącznie zlecenia, które powodują zmiany salda rachunku. Przypadki takie oznaczono przypisami. Transakcje te nie mogą być liczone oddzielnie.

Karty bankomatowe	Wszelkie karty umożliwiające posiadaczowi wypłatę gotówki z bankomatu.
Liczba sieci	Sieć bankomatów zdefiniowana jest jako grupa bankomatów zarządzanych przez jeden lub więcej podmiotów świadczących usługi dla banku lub grupy banków.
Liczba bankomatów z funkcją wypłaty gotówki	Elektroniczno-mechaniczne urządzenie, pozwalające upoważnionym użytkownikom na wypłatę gotówki ze swoich rachunków oraz w niektórych przypadkach umożliwiające dostęp do wielu innych usług, takich jak zapytania o saldo, przelewy środków pieniężnych i składanie depozytów. Bankomat może być obsługiwany na zasadzie dostępu bezpośredniego (<i>on-line</i> , tj. łączenia się w czasie rzeczywistym z bazą danych) lub w sposób autonomiczny (<i>off-line</i>).
Liczba urządzeń w tym	Przyjęto, że każdy terminal jest liczony jako jedno urządzenie.
dostęp otwarty	Z bankomatu może korzystać posiadacz karty wydanej przez inny bank niż bank będący posiadaczem bankomatu pod warunkiem zawarcia umowy między tymi dwoma bankami.
dostęp ograniczony	Z bankomatu może korzystać wyłącznie posiadacz karty wydanej przez bank będący posiadaczem bankomatu.
Bankomaty z funkcją dokonywania przelewów	Bankomaty, które umożliwiają posiadaczom kart dokonywanie poleceń przelewu z ich własnych rachunków na inne rachunki prowadzone w tej samej lub w innej instytucji.
Karty debetowe	Karty umożliwiające posiadaczowi dokonywanie zakupów, które powodują bezpośrednie obciążenie rachunku posiadacza karty prowadzonego w instytucji przyjmującej depozyty (mogą pełnić w niektórych przypadkach dodatkowe funkcje, np. kart bankomatowych lub kart gwarancyjnych do czeków).
Karty kupieckie	Karty wydane przez instytucje niebankowe w celu wykorzystania w określonych punktach sprzedaży detalicznej.
EFTPOS (<i>electronic funds transfer at point of sale</i> – elektroniczny transfer środków pieniężnych w punkcie sprzedaży)	Terminal w detalicznym punkcie handlowo-usługowym, który jest przeznaczony do rejestracji danych o transakcjach, a w niektórych przypadkach również do transmisji transakcji dokonanych kartami debetowymi poprzez urządzenia elektroniczne.

Liczba sieci	Sieć EFTPOS jest zdefiniowana jako grupa terminali EFTPOS zarządzanych przez jeden lub więcej podmiotów świadczących usługi dla banku lub grupy banków.
Liczba terminali	Przyjęto, że każdy terminal EFTPOS jest liczony jako jedno urządzenie.
Karta kredytowa	Karta wskazująca, że posiadaczowi przyznano linię kredytową. Umożliwia ona posiadaczowi dokonywanie zakupów i (lub) wypłatę gotówki do wysokości ustalonego wcześniej limitu. Przyznany kredyt może być rozliczony w pełnej wysokości na koniec ustalonego okresu lub może być rozliczony częściowo. Na nierozliczoną część zobowiązania udzielany jest kredyt. Od kwoty udzielonego kredytu pobierane są odsetki, a posiadacz czasami musi wносить opłatę roczną.
Kredytowa karta kupiecka	Karta wydana przez instytucję niebankową do wykorzystania w określonych punktach sprzedaży detalicznej. Posiadaczowi karty przyznaje się linię kredytową.
Karta z funkcją pieniądza elektronicznego	<p>Wielofunkcyjna przedpłacona karta z możliwością doładowywania środków pieniężnych, która może być wykorzystywana w punktach obsługiwanych przez kilka podmiotów świadczących usługi w wielu celach i która może być wykorzystywana na skalę krajową i międzynarodową; czasami może być ograniczona do określonego obszaru.</p> <p>Uwzględnia się wyłącznie liczbę ważnych kart w obiegu, a nie liczbę kart wydanych, która może obejmować również nieważne lub puste karty.</p>
Terminale akceptujące	Odniesienie do liczby terminali (urządzeń) w punktach sprzedaży do otrzymywania pieniądza elektronicznego. Liczba ta nie obejmuje telefonów komórkowych.
Naładowana wartość pieniądza pozostającego w obiegu	Kwota środków pieniężnych (wartość gotówki), która została załadowana na kartę z funkcją pieniądza elektronicznego i nie została wykorzystana.

Karty typu T&E (Travel & Entertainment) są uwzględnione we właściwych kategoriach.

Karty obciążeniowe przedstawiono oddzielnie.

Tabele 7 i 8 Liczba i wartość zleceń płatniczych obsługiwanych przez wybrane międzybankowe systemy rozliczeń środków pieniężnych

W odniesieniu do liczby i wartości transakcji każde zlecenie płatnicze jest liczone raz (nie dwa razy, tzn. obciążenie rachunku płatnika i uznanie rachunku otrzymującego płatność nie są liczone oddzielnie).

Międzybankowy system rozliczeń środków pieniężnych	System, w którym większość lub wszyscy bezpośredni uczestnicy to instytucje kredytowe; wykorzystuje się go przede wszystkim do przetwarzania płatności bezgotówkowych.
--	--

System rozliczeń środków pieniężnych Formalne porozumienie oparte na prywatnej umowie lub prawie pi-
sanym ze zbiorowym uczestnictwem, wspólnymi zasadami i stan-
dardowymi mechanizmami transmisji i rozrachunku zobowiązań
pieniężnych powstających między uczestnikami. Przyjęto jako zasa-
dę, że uwzględnia się tutaj wszystkie systemy rozliczeń środków pie-
niężnych – zarówno prowadzone przez banki centralne, jak i pry-
watnych operatorów. Dane podano kolejno dla każdego systemu
według kategorii różnych instrumentów płatniczych (takich jak cze-
ki, polecenia zapłaty, polecenia przelewu, przekazy pocztowe, ban-
komaty i terminale).

Współczynnik koncentracji Udział pięciu największych uczestników każdego systemu.

Tabele 9 i 10 Liczba i wartość wskaźników wykorzystania różnych bezgo- tówkowych instrumentów płatniczych

Tabele te przedstawiają instrumenty, które klienci wykorzystują do inicjowania płatności w systemie bankowym. Dane obejmują również płatności własne banków, jeżeli są dostępne. Włączenie lub wyłączenie tych danych sygnalizuje przypis. W tabelach oszacowano liczbę i wartość płatności dokonanych za pośrednictwem bezgotówkowych instrumentów płatniczych wykorzystywanych w danym kraju. W przypadku braku informacji globalnych dane dotyczące grupy banków lub klientów są szacowane w celu uzyskania informacji obejmują-
cych całą liczbę i wartość płatności dokonanych za pośrednictwem bezgotówkowych instru-
mentów płatniczych wykorzystywanych w kraju.

Pojęcie „płatność” jest tutaj zdefiniowane w celu wyłączenia wszelkich rozliczeń środków pie-
niężnych, w których inicjator i beneficjent to ta sama instytucja lub osoba fizyczna. Dlatego
żaden instrument wykorzystywany przez klientów banków w celu uzyskania gotówki nie jest
liczony (np. czek wykorzystywany w celu uzyskania gotówki lub wypłaty z bankomatów;
operacje te mogą być jednak uwzględnione w tabelach 7 i 8). Nie uwzględniono też rozli-
czeń między rachunkami należącymi do tej samej osoby i prowadzonymi w tej samej instytu-
cji (np. przelewów z rachunku bieżącego na rachunek oszczędnościowy, jeżeli oba rachunki
są prowadzonymi w tym samym banku). Włączono jednak przelewy między rachunkami na-
leżącymi do tej samej osoby, ale prowadzonymi w różnych instytucjach, o ile nie wskazano
inaczej, ze względu na to, że w praktyce zazwyczaj niemożliwe jest wyłączenie ich z danych.

„Bezgotówkowy” oznacza „bez zaangażowania gotówki”. Taka wąska definicja wyłączyłaby
zarówno przekazy (pocztowe), w które zaangażowana jest gotówka na jednej lub obu stro-
nach transakcji, jak i większość czeków podróżniczych, które są często płatne w gotówce.
Nie można korzystać z takiej wąskiej definicji, ponieważ dostępne statystyki prawdopodob-
nie nie pozwoliłyby na wyodrębnienie liczby zleceń pieniężnych lub czeków podróżniczych
w sposób, w jaki zostały one rozliczone lub opłacone. Dlatego też w statystykach uwzględ-
niono wszystkie instrumenty płatnicze, które pociągają za sobą międzybankowe rozliczenia
bezgotówkowe.

W przypadku płatności transgranicznych należy unikać podwójnego liczenia (tzn. w kraju ini-
cjatora i w kraju beneficjenta). W związku z tym transgraniczne płatności bezgotówkowe li-
czone są w kraju inicjatora.

Zastosowano również następujące wytyczne:

- nie robiono rozróżnienia między pozycjami międzybankowymi (bank A do banku B), pozyc-
jami międzyoddziałowym i (oddział banku A do innego oddziału banku A) a pozycjami
wewnątrzoddziałowymi (klient banku A do innego klienta banku A w tym samym oddziale):
wszystkie są uwzględnione w statystykach,

- uwzględniono transfery środków pieniężnych wykorzystane do rozliczenia transakcji kartami kredytowymi (jest to płatność od użytkownika do wydawcy),
- zlecenia pieniężne uwzględniono w pozycji poleceń przelewu,
- karty obciążeniowe uwzględniono w pozycji kart kredytowych lub debetowych, zgodnie ze wskazaniem przypisu.

Podział każdego instrumentu płatniczego na podkategorie zależy od tego, w jaki sposób klient zaprezentował go bankowi:

- osobiście – przedłożony na nośniku papierowym (np. czeki) lub elektronicznie (np. karta debetowa w EFTPOS),
- poprzez PC lub inny terminal – klient składa instrument płatniczy za pośrednictwem internetu,
- poprzez bankowość telefoniczną – poprzez wyznaczoną sieć,
- przez telefon komórkowy – poprzez sieć telefonii komórkowej.

Czeki	Czeki podróżnicze, euroczeki i przekazy bankowe uwzględniono w pozycji „czeki”. Weksle handlowe uwzględnia się, jeżeli transfery środków pieniężnych mogą być dokonane na ich podstawie bez wykorzystania innego środka przekazu.
Płatności kartami debetowymi i kredytowymi	Obejmują również karty typu <i>charge</i> .
Płatności innymi kartami	Płatności dokonywane przy użyciu kart kupieckich lub kart przedpłaconych są przedstawione, jeżeli dane są dostępne. Nagłówek wiersza lub przypis wskazują rodzaj uwzględnionych płatności.
Polecenia przelewu	Zlecenie płatnicze lub możliwe serie zleceń płatniczych dokonywane w celu przekazania środków pieniężnych do dyspozycji beneficjenta.
Polecenie zapłaty	Obciążenie na podstawie wcześniej uzyskanego upoważnienia rachunku płatnika przez odbiorcę płatności.
Ogółem	Suma powyższych pozycji.

Tabele 11a i 11b Zlecenia obsługiwane przez platformy obrotu, izby rozliczeniowe i systemy rozrachunku papierów wartościowych (liczba i wartość transakcji)

Dane zaprezentowano oddzielnie dla każdej platformy obrotu, izby rozliczeniowej i systemu rozrachunku papierów wartościowych według kategorii różnych papierów wartościowych (np. rządowych papierów wartościowych, obligacji, akcji, certyfikatów depozytowych, kontraktów terminowych, opcji). Pozycje, dla których dane są niedostępne, oznaczono jako „b.d.”.

Banki centralne mogą również podać dane dotyczące wyłącznie systemów rozrachunku papierów wartościowych, wpisując „b.d.” (dla danych, które są niedostępne) lub „nie dot.” (dla danych, które nie mają zastosowania) w miejsce danych dotyczących platform obrotu i izb rozliczeniowych. Zlecenia obejmują wszystkie zlecenia transferu przesłane na platformę ob-

rotu, do izby rozliczeniowej lub systemu rozrachunku papierów wartościowych (włączając dostawy bez płatności). Uwzględniono wszystkie kontrakty związane z opcjami oraz transakcje związane z certyfikatami depozytowymi, bez względu na emitenta (banki, bank centralny lub bank hipoteczny). Każda transakcja jest liczona tylko raz (nie dwa razy – jako sprzedaż i zakup). Transakcja jest liczona jako sama w sobie, a nie jako podwójny komunikat powiadamiający.

Platforma obrotu	Infrastruktura lub mechanizm, mające na celu umożliwienie zawierania transakcji w papierach wartościowych między kupującymi a sprzedającymi. Platformą obrotu może być podmiot prawny uznawany za giełdę lub integralna część giełdy papierów wartościowych.
Izba rozliczeniowa	Jednostka w ramach giełdy lub wydzielony podmiot prawny, który świadczy różne usługi związane z rozliczaniem i rozrachunkiem transakcji i płatności oraz zarządzaniem ryzykiem wynikającym z zawieranych kontraktów. W wielu przypadkach izba rozliczeniowa pełni funkcję partnera centralnego.
Systemy rozrachunku papierów wartościowych	Systemy transferu, które rozliczają zlecenia transferu zarówno papierów wartościowych, jak i środków pieniężnych. Przyjęto zasadę uwzględniania wszystkich systemów rozrachunku papierów wartościowych, tzn. nie tylko prowadzonych przez banki centralne, ale także prowadzonych przez prywatnych operatorów.

Tabela 11c Liczba uczestników platform obrotu, izb rozliczeniowych i systemów rozrachunku papierów wartościowych

Dane są podane oddzielnie dla każdej platformy obrotu, izby rozliczeniowej i systemu rozrachunku papierów wartościowych według kategorii uczestników (np. banki i maklerzy giełdowi).

Banki centralne mogą również podać dane dotyczące wyłącznie systemów rozrachunku papierów wartościowych, wpisując „b.d.” (dla danych, które są niedostępne) lub „nie dot.” (dla danych, które nie mają zastosowania) w miejsce danych dotyczących platform obrotu i izb rozliczeniowych.

Tabela 11d Papiery wartościowe w obiegu

Liczba i wartość papierów wartościowych, które zostały wyemitowane; liczba i wartość papierów wartościowych, które zostały zarejestrowane. Banki centralne mogą również podać dane dla wolumenu ogółem.

Liczba notowanych akcji	Obejmuje liczbę spółek, których akcje podlegają obrotowi na platformie obrotu. Jeżeli któraś spółka ma więcej niż jeden rodzaj akcji notowanych na tej samej platformie, są one liczone jako jeden.
Liczba innych notowanych papierów wartościowych	Liczba kodów ISIN, które podlegają obrotowi na platformie obrotu (nie licząc akcji, które już uwzględniono w poprzedniej pozycji).

Tabela 11e Współczynnik kompensacji w systemach rozliczeniowych

Dane ukazujące wielkość skompensowanych transakcji w stosunku do wielkości transakcji zawartych przed ich skompensowaniem. Współczynnik dotyczy wartości transakcji.

Tabele 12 i 13 Tabele dotyczące systemu SWIFT

Dane te zostały podane przez SWIFT.

Członkowie zależni (tabela 12)	Użytkownicy krajowi sponsorowani przez członków za granicą.
Uczestnicy (tabela 12)	Uczestnicy nie są udziałowcami systemu SWIFT i liczba komunikatów przesyłanych przez nich za pośrednictwem sieci jest ograniczona.
Kategoria I (tabela 13)	Komunikaty związane z płatnościami i wykorzystane przez banki do przesłania środków pieniężnych na rachunek klienta (np. komunikaty MT 100).
Kategoria II (tabela 13)	Komunikaty związane z płatnościami i wykorzystane przez banki do przesłania środków pieniężnych na rachunek innego banku (np. komunikaty MT200).
Liczba krajowych komunikatów (tabela 13)	Komunikaty wysłane do użytkowników krajowych i otrzymane od nich.